

9
SECRETA PRINCIPIS AN-
HALTINI CANCELLARIA.

Hoc est,

VERA AC GERMANA
DETECTIO CLANDESTINA-

RVM DELIBERATIONVM, CONSILIO-
RVM, AC PERNICIOSARVM MACHINATIONVM &c.
quas correspondentiæ VNIONIS capita & Directores, duranti-
bus adhuc in toto S. Rom. Imperio motibus bellicis, in non leue REGNI BO-
HEMICI, &c, respectiue, Augustissimæ domus Austriacæ, exterorum Princi-
pum, adeoque vniuersi S. Rom. Imperii, præiudicium & euersionem tam in pu-
blico quam Ecclesiastico statu, inter se inuicem commutarunt; quæ autem sin-
gulari diuina prouidentia, per, 8. Nouemb. insignem contra Bohemos co-
rumdeinue Coryphæos & allectas obrentam victoriam Pragensem, in
ipsis commemorati Principis Anhaltini Archiuis sub O-
riginali repertæ, & vniuerso terrarum Orbi
manifestatæ atque propalatæ
sunt.

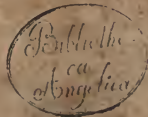
*Raphael
Sulpicius*

Munscred

NUNC TAM EXTERIS QUAM INCVILINIS
PRINCIPIBVS, OMNIBVSQUE TOTIVS S. ROM. IM-
perii Ordinibus, ac Rebus publicis, fidelissima Germanæq; admo-
nitionis detestationisq; gratia, typis publicis grata
posteritati communicatæ.

A. P. A.

Cum Indice.

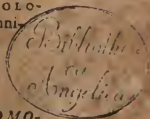
ANNO M. DC. XXI.

ADMODVM REVEREN-
DIS, VENERABILIBVS, CLARISS.
NOBILISS. ET DOCTISS. DOMINO DE-
cano A. W. & cæteris Cathedralis Ecclesiæ ad D. BARPTOLO-
MÆVM in Mæno-Francofulto Dominis Capitularibus, omni-
bus & singulis, Dominis, & amicis meis
obseruandissimis.

S. D. P.

PHILIPPVS REX MACEDONIAE, ADMO-
dum Reuerendi, & Inlustres, Clarissimi, Doctissimi, & Huma-
nissimi Domini Mæconates, cum ei nunciatum esset Tetripponem
vixisse in Olympiis, Parmenionem Dardanensem prælio fuisse, &
vixorem eius sibi masculum factum enixam esse, porrectis in cælum manibus ita ex-
clamauit:

O FORTVNAPROTOR, tantisque bonis leui quopiam malo me
affice! Non enim Rex ille Cordatissimus & Prudentissimus, ob rerum à suis belli
Ducibus præclare gestarum prosperum successum, insolenter gessit, sed FORTV-
NÆ INDVLGENTIAM suspectam habuit, cuius ingensum nouerat, vt hisce,
quib. nimirum exitum molitur, prius nqua rerum prosperitate blandiatur. Quo-
circa HEC VBA de FORTVNÆ instabilitate, & non altum sapiendum Vide Euri-
propter prosperos FORTVNÆ successus, in hanc sequentem sententiam ita di-
sputat:

Præstantiorem non oportet iniuste dominari:
Neque fortunatos putare, semper se tales futuros.
Nam & ego olim fortunata eram, nunc non sum amplius:
Sed opes omnes VNA mihi DIES abstulit.

Quomodo Cræsus summa sua felicitate priuatus fuerit, testantur id Historici: adeo

Herod. & Plutarch. in vita Solo-
nis.
Herman.
Kirchm.D.
& P.eta
Cas. in suo
Coriolano.
 vi non tam scire quam vere loquatur Phauorinus, inquit: Homo cum sis, numquam dixeris quid eras futurum fiet: neque homine felice vilo, quamdiu talis mansurus sit: neque si familiam felicem videris.

Anceps (inquit Poeta) FORTUNÆ passus est, nec quemquam, post homines natos,

Inuenias, quem non lubricitas eius deluserit &c. & idem ille:

--- rota circumagimur mu abilis

Sortis quotquot in Impetu puppe stamus: aquas

Nauigamus, scopulis. lyrtibusque altis obnoxias:

Nemo euentui sacrificare possumus, ad vltimam

Lineam priusquam rerum deuentum fuit omnium &c.

Cic. pro
Sylla.

O volucrem, igitur, fortunam! quam cito omnia ex læticia & volup-
 tate ad luctum lacrumalique reuertuntur.

Ad propiora, Admodum Reuerendi, Clarissimi, & Doctissimi viri, vi de-
 ueniamus, ingens ista & gloriosissima Inuentissimi Imperatorum FERDINANDI
 II. Domini nostri Clementissimi, aduersus rebelles suos Bohemos consequuta vi-
 ctoria, nonne rerum humanarum, volubilisque FORTUNÆ insigne exemplum?
 nonne luculentum (quod aduersus stimulum calcitrare durum fiet,) testi-
 monium: nonne preesse sed non oppresse veritatu manifestatio: nonne legitimi Ma-
 gistratus (cui DEVS TER OPTIMVS MAXIMVS parere & suum tribuere iu-
 bet) restitutio: Proh Deum! immortalem quanta ant. hac malorum in Bohemia,
 incorporatarumque Præuinciarum Consecratione lerna erat? que confusio? qua-
 li inuocentissimi, nullo atatu, fixus status, atque dignitatis habito respectu, san-
 guinis profusio? que rebellio? qualis, aduersus summum totius terrarum Orbis ca-
 put, gentium, que freinebant aduersus vñctum Domini insurrectio? quot recha-
 rum, clandestinarumq. molitionum excogitatio, & heu dolor, exequitio? Sed has
 omnia TEMPORIS FILIA, veritas, insignis, de qua diximus, victoria, & sub
 istar perta præsens ANHALTINI PRINCIPIS CANCELLARIA, toti pou-
 do detexit, atq. adeo ipso facto restitutum fuit, Deum legitimi abs se constituti Ma-
 gistratus honorem sartum teclumque conservaturum, eiusque turbatores confu-
 sioni & rubori daturum. Plura heic (viti possim) si co pede lubens prætereo, ne ad-
 uersa, victa, & confusa parti forsitan (quod absit, humani enim à me nihil alie-
 num scio, & humanarum rerum inconstantia omnem mortales esse obnoxios haud
 ignoro) insultare videar.

Anhaltinam igitur hancce Cancellariam, ex vernacula in Romanam lin-
 guam à me translata, Admodum Reuerendi, Clarissimi, & Doctissimi viri, cum
 primis

primis vero tibi, Domine Decane, A. W. cuius quam plurima in me, vix visum, exstant beneficia, vobis ideo sacram esse volo iubeoque, ut habeam, qui me adversus publicam pacem, atque adeo ipsum S. Cas. Maiestatem, Domini nostri clementissimi, hostem defendant, atque impofterum mea studia sibi quam commendatissima habeant; tum denique, ut publico hocce monimento gratum meum animum aliquo modo erga benefactores meos ostenderem. Vos omnes & singulos diuina protectioni commendans, Raptim è Musaiolo meo 1. Aug. A. C. M. DC. II. XX.

REV. Vestris Dig.

Observantissimus Cliens

PER METATHESIN

Raphael Sulpicius à
Munscrod.

LECTORI BENI- VOLO

S. D. P.

*Genitum
ca
Angelica*

INIBVS TYPIS PVBLICIS DIVOLGANDIS
Tractatibus atque libris, amice candideque Lector, ple-
rumque Præfationes præfiguntur, partim vt tam opus
ipsum, quam eiusdem auctor de meliori, vti aiunt, nota
commendentur: partim etiam, vt cæteris quidam Patro-
nus, clementia, fauor, atque tutela imperentur: partim

denique vt decentes gratiarum actiones pro exhibitis beneficiis Me-
cænaribus persoluantur.

Hasce & similes istiusmodi ob conditiones nulla heic singularis al-
liqua præfatione requiritur, quippe cum materia ipsa, SECRETA, nimi-
rum, PRINCIPIS ANHALTINI CANCELLARIA, (in qua de-
ploranda intemperies Bohemica, & exinde subsequutus turbulentus
status Germaniæ, aliarumque Prouinciarum, ac morus quasi vniuer-
salis, tractatus, consultatus, decretus, atque tandem in effectum de-
ductus est) & quod plura istiusmodi grauiissima secreta atque clande-
stinæ machinationes lucem adspexerint, in vniuerso terrarum orbe
tantam sui famam excitauit, vt quilibet eius rei scientia maxumopere
tangatur.

Auctores, præterea, periculofo-clandestinarum istarum machina-
tionum, vtpote CHRISTIANVS Princeps Anhaltinus, Elector Pa-
latinus, IOACHIMO-ERNESTVS Marchio Brandeburgicus, ALB-
RECHTVS, Comes Solmenfis. VOLRATHVS à Pleßsen, D. LODOICVS
CAMERARIVS, &c. ACHATVS & CHRISTOFERVS à Dona, &c. per
se fat noti, inlustri profapia oriundi, & in functionibus Bohemicis no-
minati, qui etiam (vt ex contextu liquet) propriis suis manibus sese ip-
sos prodiderunt. Iecirco hoc opus siue tractatus, re ipsa, commemo-
ratorum Auctorum proprium opus est, exceptis aliquot (vt Lector in
meditando

meditando atque tempus inuestigando molestia laboreque subleuaretur ab initio & fine huius operis circumstantiis, quæ iuxta regessæ feriem, aliquanto clarius explicatæ, & aliquot, in nullius perigendicium vergentes, notæ, ad meliorem informationem (absque vilo quasito decore vel elegantia) adnexæ fuerunt.

Nullum itaque alium Patronum, amicum, clementiam, fauorem, vel protectionem ANHALTINO-PALATINA ista CANCELLARIA quaerit, quam ipsam veritatem, eius cognitionem, ipsam iustitiâ, & omnia denique sincera minimeque fucata corda, cuiuscunque status & conditionis etiam illa fuerint, quæ non dumtaxat hodierno, verum etiam futuro tempore, ansam occasionemque nacta sunt, vt videlicet mundi hodiernum cursum sedulo perpendant, rebusque suis studiose inuigilent.

Equidem quum Tragœdiæ huius Auctores mysteria sua adeo clanculum tractauerint, atque, ob illorum publicationem, pauas sane gratias repensuri fient (quemadmodum etiam non minimus ex ipsorum numero hanc repertorum Originalium iacturam, pluris quàm ipsius regni, Prouinciarum, impedimentorumque amissionem, fecerit) nihilominus tamen pij ad communem salutem, incolumitatem, prosperitatemque inclinantes animi, cum primis ij, qui forsitan passi, vel etiamnum passuri sunt. DEO TER OPTIMO MAXIMO eo maiores persoluent gratias, quod ista contra ipsos aliosque suscepta consilia iusto tempore, & vt aiunt, in medio anxietatum, detecta fuerint, atque imposterum quiuis, cui fidendum credendumve fiet, sedulo possit animaduertere, *ni cum Phrygiis*, qui sero sapiunt, *sapere voluerit*.

Sero Phryges sapiunt.

NB.

Epilogo loco beniuolus Lector quoque admonetur, quod hic Tractatus in tria capita vel membra distributus sit. Quoniam vero primum cum tertio ferme correspondeat, & alterum principale membrum fiet: iccirco modo iam commemoratum membrum mox principio insertum est.

·EPIGRAMMA.

*Tecte quicquid agis, bene agis: contraria verbis
Iures, seferis dummodo: NEMO VIDET;
Iustus procerum mala conspiratio Reges
Saltē clam fiat, sit bene: NEMO VIDET;*

Riggi

*Regi in exitum peregrinum posere Martem
 Occulto fas est regnum ei NEMO VIDIT;
 Sollicitare iubet Regesque, Urbesque, Ducis pre,
 Orbem & leges vertere: NEMO VIDET;
 NEMO VIDET: videat nasci an licet omnia victus
 Post palmam: ast tam dicite: NEMO LEGIT.*

QUAM IMPERVESTIGABILIS MIRABILIS, ATQUE INEFFRANGIBILIS VOLUNTAS, consilium, sapientia, dispositio atque permittit. Domini fiet, qui solum mirabilia Ps. 35. v. 7. & res incommemorabiles facit: Iob 5. v. 9. & cuius iudicium summa est profunditas Psalm. 35. v. 7. id, inquam, Sacro-Romanum Imperium GERMANICÆ NATIONIS perturbatis turbulentisque hæc temporibus luculenter satis vidit, atque in hodiernum usque diem magis, quam durante Imperio, expertum est. Quamvis vero incendium, ab initio in Bohemia exortum, mox alia quoque Austriaca regna & hæreditarias Prouincias inualisset, & tam florentes, fecundas ad omnem humani generis necessitatem abundantes, ditissimas, atque adeo per sese inuincibiles Prouincias deuastasset, multisque in locis in fauillas cineresque resoluisset, atque in iisdem tot innocentissimorum Christianorum millium preciosissimus redemptus sanguis effusus fuisset, quemadmodum illud deploRANDA vestigia & rudera in conspectu testantur, omnibusque posteris, donec mundus durabit, viuum quasi exemplum erit, quid nimirum nostris temporibus, nobis ipsis per malas nostras actiones an occasioneque præbentibus, subsequutum fuerit: nihilominus tamen scaturigines, capitales radices, & fundamentalia consilia omnium etiam in ipso Imperij medio exortorum motuum atque tumultuum, multo ante præparata, impulsâ, & tandem Bohemicæ intemperiei occasione, diuulgata atque ipso facto in effectum deducta fuerunt.

Idque potissimum hoc modo, quod quidem principales inuentores & directores aliis illud negotium facile, factum haud difficile, pulcrum, artificiosum, pium, ab ipso tum parte per omnia utile, esse persuaferint, ipsorum aliquos, ex privato interessente adfectu, vel tamquam in re communi Evangelica partim totos in suam naturam pertraxerint, non medioximam sane partem perfucatas persuasiones in tantam incommoditatem præcipitarint, ut eandem sibi ipsi non solummodo non implere, verum etiam sese iterum exinde

inde extricare nequeat. Non pauci quoque propria sua conscientia eo adacti fateri iam necessum habent, sese seductos, & quot damna, præiudicia, peticula & calamitates sustinuerint, & quam grandes pecuniæ summe, quas sæpius quædam ciuitas eiusdemve inquilini magna solertia, molestia atque labore per fugalitatem atque parsimoniam honeste corraserunt, paucis dumtaxat nunc ab annis huc collata, vel potius in aquam coniecta, & quot locupletissimæ præparationes eum tormentis, munitione, annona, omnique apparatu, ad manifestum bellum pernecessariæ, institutæ fuerint, & denique quot incommoditates Euangelicæ Vnioni incorporati correspondentesque Ordines distributione armorum, sustentatione propriorum suorum subditorum Prouincialium, ciuium, &c. randenouois iidem, disibitoris, hospitii, militarium copiarum ab Vnione conscriptarum & Bohemis subsidio auxilioque transmissarum transibibus, direptionibus, latrociniis, calumniis, aliisque hostilibus attentatis, aliarum nationum in humeros suos proprios deriuauerint.

Magazini.

Similiter quod exinde Romano Cæsareæ M. eiusdemve domus exercitus omnino in S. R. Imperium (in quo illi & isti, iste & illi Cæsareæ S. M. duas antehac impositas & aliquandiu possessas coronas, vna cum incorporatis, aliisque Austriacis hæreditariis Prouinciis, à capite suo auellere, immo eandem in adipiscenda Romana corona omnibus viribus impedire, commemoratamque domum, vna cum Romano-Catholica religione plane opprimere conati sunt) concesserit, inibique, cum bella absq; detrimento atq; damno neutiquam geri possint, tam nocentes & auctores, quam alij quoque vicini cum prouinciis & populis suis multis modis pati necessum habuerint.

Quo factò Rhenanæ, aliæque finitimæ Prouinciæ earumdemve inquilini, cum primis Wormatiæ & circumiacentes ab vnus vel alterius patris militibus in præsentem perturbatum statum, extremam que inopiam partim redacti, partim verò in exilium relegati sint: agri inculti relinquantur: Ordinum prouentus & vectigalia extenuantur, imminuuntur: Vbiūm ciuiumque Mechanicæ atq; Comerciæ labefactantur: subsidia in arctum rediguntur: & istæ (vrbes) ad superfluas, sumptuosas, ciuibusque multis in modis onerosas exadificandas munitiones & propugnacula incitantur.

Vice versa quoque census, contributiones, aliæque subditorum

B

onerosa

onerosa onera duplicantur, immotri: vel quadrupliciter exprimuntur, & miseri subditi, vna cum coniugibus & charissimis thori pignoribus ad interiorem vsque medullam exsuguntur: annui reditus & prouentus, præsertim vero ciuitatum Imperialium Commercia indices adhuc impediuntur, & residuum, per contagiosas grassantes lues, annonæ caritatem, & subtractionem humano generi necessariorum vitaliorum passim absumitur.

Sin vero nunc rebus nostris ferme desperatis minime inuigilare, neque à tam pernicioso detectis (lauderetur summa Trinitas) consiliis, intentionibus, & insidiosis practicis cessare vel cauere velimus; procul omni dubio plenaria ruina Romano-Germani Imperij, quod ab antecessoribus & charissimis maioribus nostris, per aliquot nunc secula, contra exteras nationes heroice conseruatum, ampliatum, & ad nos translatum est, Ipsissimis nostris temporibus, per exacerbatum plane ob: & exæcatum nostrum animum, cum perpetua inextinguibili ignominia, præiudicio, & insigni bonæ famæ macula, metuenda, & commemoratum laudatissimum, Nobilissimum, heroicum GERMANICÆ NATIONIS Imperium, quod hætenus inuictum, atque aliis gentibus tetrori fuit, iam peregrinis, & singulis ferme, præda fieri, ac forsitan (quod tamen malum DEVS TERRÆ OPTVMVS MAXVMVS clementissime præcauere velit) in barbaricam barbari Archi: & hæreditarij Christiani nominis hostis seruitutem redigi oporteat, qui tamen cum omnibus Christianorum inimicis, cum multo minori potentia, sumptu, præparatione, & coniunctis viribus (quemadmodum dumtaxat duobus nunc elapsis annis in S.R. Imperio & vicinis tegnis videre fuit) plane à Constantinopoli pelli, prouinciarumque Turcicarum, atque adeo totius Orientis tractus iterum ad Christianitatem reduciat, quæ transferri possit.

Cum vice versa omnis ista, non facile hætenus conspecta atque audita Christiana præparatio bellica inter Christianos, in proprium ipsorum detrimentum atque perniciem, excitata, arma sua, tormenta, munitionesque bellicas, contra proprios suos consanguineos, agnatos, vniusque quasi corporis membra, non secus quam inter capitales hostes fieri consuevit, vsurpauit, omnino cum modo commemorati Archihostis Turcici summa exoptata occasione, qui per hancce Christianorum propriam sanguisibundam capitalem inimicitiam, quam absq; singulari externa adstantia, nullo animaduertente, tam
artifici,

artificiose promouere potest, plus emolumenti contra se ipsam in extremam perniciem præcipitantem Germanico-vicinam nationem caprat, quam cū omni sua Ottomannica potentia atq; Monarchia, quādiu etiam ista duratura sit, efficere posset: cum primis quod Christianum, cum S. Rom. Imperij sanguine & infinitis sumptibus inultis nūc annis heroice atq; mæculæ tutarum strenueq; defensum propugnaculum (HUNGARIÆ REGNUM) inter se ipsum diuisum, exhaustum, desolatum sit, & potior pars in Turcici mancipij siue Vassalli, GABRIELIS BETLEHEMI videlicet, manibus consistat. Ad Bohemiæ regnum, eidemve incorporatas Prouincias quod attinet, eadem ad maiorem sanè S. Rom. Imperij partem, pecunia, prouisione, & populis exhaustæ sunt: exacerbati quoq; inter se inuicem animi sua huc vsq; continuata extrema cotidie magis magisque cumulant, Ottomannicæ portæ extremam opem auxiliumq; implorant, & forsitan seipsos protinus cum ipso coniuncturi sunt.

PROH DEVM immortalem quam elegantissimi selectissimique milites, vt iam cæteras innumerabiles, innocentes, minimeq; interestes pessimandas animas taceamus, hisce duobus annis, vel per naturalis subsidij defectum, vel per armorum, ignis, morborumq; violentiam absumpti sunt? Si quis tam Vnitorum in S. Rom. Imperio, quam Stadeniū, Hungarorum, Bohemorum, incorporatarum confœderatarumque Prouinciatarum, tam Cæsareæ S. M. eiusdem laudatissimæ domus, & Romano-Catholicorum Ordinum numerum hæcenus conscriptarum & sustentatarum militarium copiarum ad amissim Arithmeticæ trahere velit, procul omni dubio ultra centum virorum millia depræhensus esset.

Quid autem vnanimi omnium consensu contra hæreditarium Christiani nominis hostem, ad totalem Prisco-Romani Imperij restorationem, effici potuisset: cum iam illi ipsi Tragædiæ istius auctores atque Primpili intentionem suam non modo non consequuti sint, verū alios ad armorum arreptionem incitarint, & quod Christiani seipsos mutuo (tamquam intensissimi capitales hostes) cōsumpserint, in proprio suo sanguine manus & arma sua commaculauerint, amicus & ordo, alterum, subditi sibi à DEO TER OPTIMO MAXIMO legitimo more modoque præpositum Magistratum, hi vero excitatos & ad arma compulso, petsequuti sint, vnice & solum anam occasionemq; præbuerint?

De incredibili hætenus ad id impenso sumptu minime iam necessum vti istius rationem ineamus: quilibet siquidem ordo, ciuitas & communio, crumena, armentario, horreisque frumentariis inspectis, residuum atq; paruum sane emolumentum procul omni dubio facile deprehender, cum primis autem illi, qui in ciuitatibus ad negotij istius promotionem pecuniam sumministrarunt, redditus superioribus & communionibus suis rationibus, lucrum, vel potius summam iacturam irreuerabilesque ferne impensas manifestissime percepturi sunt.

Id mehercule fideli sympatriotæ cor confingat, quod hæc chorea, & omnis ista Tragico-Comœdia, in quam S. Rom. Imperium, vtriusque religionis Ordines, quemadmodum & Bohemia, Hungaria, & reliquæ incorporatæ, confœderatæ Austriacæ redditatæ Prouinciæ præcipitatæ sunt, modo per paucas dumtaxat personas inchoata & acta fuerit, quæ tamen in propriis suis cordibus aliter adfœctæ, & actiones suas occulto atque clandestino modo eo direxerunt, aliud vero in S. Rom. Imperij Comitibus, aliisque publicis conueniis, tam oreremus quam scripto compræhensos diuolgos partim odiosos Traçtatus, tam decoris, piis, deuoris, tamquam Patriæ & Reipublicæ inferuentibus, fidelibus, syrceris, Germanis (attamen modo fucatis) verbalibus deductionibus, multifarijs Legationibus (nimirum vnice & solum ob communem periclitantem Euangelicæ Statum, Germanicæ libertatem, exterum peregrinumque dominatum, & conseruationem Electorali-Principalium familiarum concernentem) tam propriis suis confœderatis, quam aliis Augustanæ Conf. sionis Ordinibus, in suam nassam confœderationemq; alligandis, & originali sua intentione promouenda, proposuerunt, artificie se inculcarunt: alios vero partim blandis adulatoriis rogationibus, partim grauissimis intentionis minis ad fœdus illud compellere conati sunt: nihilominus tamen in modo dictis propriis suis confœderatis, vt de aliis iam taceamus, veram, genuinam, internamque suam intentionem non reuelare ausi sunt. sed in consëlaui Senatorio paucarum dumtaxat personarum, clanculum conclusa, instituta, atq; occultata permanfit.

Eo magis magisque etiam cottidie (postquam Spiritus Caluinisticus primum, tamquam mansuetus erabundus Spiritus, qui facile sese; S CILICAT, informari patitur, & modo sub deuotione apud
 & penes

& penes alios pacifice in omni debito obsequio, absque offensione vllius infantis viuendi, diuerticulum suum rogando in Germania impetrasset, veterem vero hospitem, iam parumper calefactus, multis in locis absque vlla misericordia & commiseratione loco pepulisset, & plane ad Electoratus, Cæsareo-Regiaq; Sceptra anhelasset. animaduersum fuit, ignem videlicet sub cineribus latitare, & illum multo alius quærere: quod etiam illud, quod hic spiritus publice prætexuit, & aliis, ipsos (vix factum) in suam nassam alliciendos, persuasit, non legitimus scopus atque fundamentum, sed quod isti intentioni longe alia meta & scopus præfixus fuerit: Similiter quod omnes istiusmodi falsæ impositiones (quæ Romano-Cæsareæ S.M. & Romano-Catholicis Ordinibus, ipsos pro publicis hostibus habendos, & contra eodem classicum impetrandum, minus ingenue imputatæ fuerunt) non ita, vt tum temporis prætendebatur, sed longe aliter comparatæ fuerint, etiam Catholicorum animum intentionemq; non esse, quomodo ipsis (*contra agnitam manifestamque veritatem*) id affingi voluit.

Quocirca ex parte Catholicorum onerosa istiusmodi figmenta & falsæ impositiones verissimis, æquissimis, fidelissimisque resolutionibus & pollicitationibus iteum resutatæ fuerunt: expressa ista protestatione semper sibi reservata, quod videlicet nihil aliud, quam suum ius, S.R. Imperii Constitutiones, & tam care requisitam impetratamque olim sacro-prophanam pacem, religionem, ciuilemque potestatem concernentem postularent, rogarent, & exoptarent: quodque non vnum, vel alterum Augustanam confessionem amplectentem Ordinem in sua Prouincia, iure & Iurisdictione turbare atque onerare, multo minus (quæadmodum aliquot calida cerebella & irrequieti consiliarii scriptitarunt) exilio mulctare eundemque tam Prouinciis quam populis suis priuare vmquam in animum induxerint.

Et quoniam aliquot Præcipuorum Oidinum atque ciuitatum A.C.M.DC.III.X. inchoata, & triennio post, A.C. nimirum M.DC.X. in manifestum bellum erumpentia Martialia Consilia ad destinatum scopum minime peruenerint, & interessentes Imperiales ciuitates ipsa facto nunc deprehenderint, quod primum CORRESPONDENTIAE, paulo post vere VNIONI ipsi implicati fuerint, vnice & solummodo ob speciosam istam prætensionem, quasi hoc modo ipsarum putatitium restitutionis Donauerticæ grauamen tolli debeat: istud autem bellum à Generalibus multo aliter gestum fuerit, adeo vt nullam

exinde ciuitates aliud emolumentum sperare potuerint, quam vt ad persoluenda male contentorum militum, atque eorumdem officialium stipendia clauem ad ærarium (cassam vulgo) porrigere necessum habuerint: interea idonea occasione caprata, Coryphæi isti præcipuos aliquot Senatores, quod nimirum Imperiales Ciuitates, ob id, quod alii in ipsarum intentionem molirentur, ærario præfecti & persolutores esse oporteat, adhortati sunt: qui sane, responsionis loco, sese ita resoluerunt: manifesto iam deprehendi, quomodo videlicet res sese cum Imperialibus Ciuitatibus habeat, quæ tamen impostetum non amplius ita sese seduci passuræ, multo minus istiusmodi negotiis sese implicaturæ sint: ea propter, bellum aliis relinquendo, pacem sectari cogerentur.

Equidem si mox ab initio istiusmodi arbitris personis, quæ procul omni dubio aliquot præcipuorum Vnionis Ordinum clandestinas machinationes satis mature, ceu ex vngue leonem, cognouerunt, in Imperialibus Ciuitatibus obedientia præstita fuisset, & non alii, per Spiritum Caluinisticum inflammati, partim se ipsos immiscuissent, partim loca, quo melius apud istam Vnionem oleum igni adfundere pollent, occupassent: verus tum commemoratæ Vnioni belli neruus, tam pecuniam, quam munitionem, præparationem & subministrationem omnium necessariorum requisitorum concernens, subtrahi, & eo ipso plenaria Bohemorum defectio, cum omni exinde repullulata intemperie, præcaueri potuisset.

Ita Spiritus Caluinisticus astuta sua fallacia, & fallaci sua astutia, peculiareis aliquot Imperiales Ciuitates obcæcando, iisdemue glaucoma obiciendo, in tam periculosum labyrinthum iterum præcipitauit.

Quamuis autem istæ Correspondentis Vnionis insidiæ, consistia, & actiones (vti paullo ante diximus) non adeo occultæ permanferint, quod non alii ex circumstantiis eadem colligere & coniectare potuerint, quemadmodum quidam qui istiusmodi technarum non adeo imperiti sunt, non vna dumtaxat vice, tam ore tenus, quam per litteras illud ipsum satis superque innuerunt, atque, ne Respublicæ sese ita seduci paterentur, easdem obtestati sunt: nihilominus tamen, ob fidele silentium Caluinisticum, cum irrefutabilibus, fundamentalibusque probationibus veritas aliquandiu
adhuc

adhuc premi oportuit: cum primis quod Spiritus Caluisticus exclamationibus, protestationibus, & obtestationibus. *Crambe bis cellam, Crambe bis cellam mors* veteremque suam cantilenam (sem istam memm defensionem Germanicæ libertatis, religionis, Priuilegiorum, iurium, atque iurisdictionum, contra Pontificio-Hispanicum dominatum, concernere-) repetierit: donec DEVS TER OPTVMVS MAXVMVS tam perniciosus, diuino suo honori, Sac. Romano Imperio, & omnibus rotis terrarum Orbis Christianis Monarchis atque capitibus è diametro quasi repugnantibus consiliis finem imposuerit, &, iuxta ineffabilem imperscrutabilemque suam bonitatem atque Sapientiam, Inuictissimo Romanorum Imperatori FERDINANDO II. in vniuerso mundo notoriam Victoriam Pragensem clementissime largitus fuerit.

Per quam, penes alia infinita diuina beneficia, cum primis sua, I. Membrū
iuxta Psalm. cxxv. vers. quarto, sempiterna misericordia erga suum in terris constitutum summum totius Christianitatis caput, Sac. Roman. Imperium, eius fidelissima membra, & quod illud à totali ruina etiamnum relictum factumque conseruetur, satis superque apparuit.

II. Quod pari modo, per eam d. Austriaco-Pragensem victo- II. Membr.
riosam victoriā, hucusq; summo silentio occultata perniciosa consilia atque machinationes (quo commodius summa capita è thronis suis deturbari, Imperium, regna, & Prouincia ad alios transferri, noua regimina introduci, sub specioso prætextu alii præueniri, opprimi, relegari, atque adeo Caluinianorum deliria introduci potuerint.) DEVS TER OPTVMVS MAXVMVS vniuerso terrarum Orbi detexerit, & præcipua istius impressionis capita, eorumdem summos Officiales & instrumenta directoria, cum propriis suis autographis, Originalibus, atque documentis, in summa ipsorum astutia confederit & rubori dederit: quæ Scripta CHRISTIANVS PRINCEPS ANHALTINVS (qui tamen alias pro Generalissimo & præcipuo bellatore in intimis etiam consiliis semper prædictus fuit.) in ab ARCANA SVA CANCELLARIA fuga absque vlllo dubio ex diuina prouidentia post se & à tergo relinquere necessum habuit.

III. DEVS TER OPTVMVS quoque per toties nunc III. Membr.
cōmemoratam Austriaco-Bohemicam Victoriam toti orbi terrarum manifeste-

manifestare voluit quam debiles, nauci, & inconstantes humanæ astutiæ, consilia, machinationes, confederationes, abiurationes, abdications, vires, potentia, & stratagemata bellica sient, quæ nō cum Deo in nullum bonum finem sed exacerbatissimo vindictæque cupido animo ad sublationem diuini ordinis in conficuto suo mundano regimine, & oppressionem sui vicini (licet id ipsum fiat cum manifestissimo proprio periculo & adtractione Christiani nominis hostis hæreditarii, vel eiusdem mancipii & vasalli, omnibusque adeo extremis) suscipiuntur. *Capit enim Deus huius seculi sapientes in sua astutia, & perniciosum ipsorum consilium confundit: consilia malorum antevertit, ne ipsorum manus maliolas suas intentiones ad finem perducant.* Job. V. vers. xxi. & xlii.

SECUNDVM MEMBRVM.

AD SECUNDVM MEMBRVM DETECTORVM, & in arcana Anhaltina Cancellaria relictorum Originaliorum, Consiliorum, Scriptorum, Instructionum, Legationum, Correspondentiarum &c. quod attinet, beniuolus lector de præcipuis punctis & articulis, in quibus Vnionis intentio potissimum fundata fuit, & de quibusdam Bohemicorum motuum, abdications, nouæque electionis circumstantiis prius admonendus est,

I. Quidem Vnione dumtaxat ad propriam defensionem, contra Catholicorum consilia & machinationes, nullo modo autem ad vllius hominis offensionem.

II. Neque aduersus Romanæ Cæs. Maiestatem,

III. Multo minus contra S. Rom. Imperium,

IV. Sed multo potius ad conseruationem Cæs. S. M. dignitatis, officii, honoris, atque reputationis,

V. Similiter ad prosperitatem incolumitatemque S. Roman. Imperii.

VI. Ad vindicationem Germanicæ Libertatis, Priuilegiorum, communis vniuersalis iuris, bene sancitarum saluberrimarum Sacri Roman. Imperii Constitutionum, Sacro-prophanæ pacis, cum primis Euangelicæ à Catholicis coangustatæ religionis.

VII. Ad propagationem exoptatæ pacis, & sublationem omnis dissidentia.

VIII. Con-

VIII. Contra Pontificio-Hispanicum iugum, peregrinum dominatum atque seruitutem.

IX. Et propter ipsis onerosa grauamina initam institutamque esse.

X. Confœderatos semper in defensionis terminis, quiete, atq; pacifico statu permanisse: nihil hostiliter attentasse: nullos milites cōscripsisse: vel preparationem quamdam bellicam instituisse: priusquam à Catholicis lacesciti ad id quasi coacti fuerint.

XI. Vnioni de adipiscendo vilo Catholico Episcopatu, nihil vniquam in mentem venisse, neq; Ecclesiasticis bonis inhiasse.

XII. Quemadmodum & cæteri S. Rom. Imperii sinistri intellectus, ita quoq; exortimotus in Bohemia, Vnioni curæ sint, eisdemque serio detestentur.

XIII. Confœderatos & Vnionis Generalissimum nihil amplius desiderasse, quam quod commemorati Bohemici motus, per bona media, absque vlla amplificatione, vtrimq; , tam inter Cæsaream Maiest. quam insurgentes eiusdem subditos, mature satis, & quidem sub ipsis cineribus iterum componi potuerint.

XIV. Quocirca ipsos, cum primis autem Electorem Palatinum, summo petere laborasse, & tam Cæsaream S. Maiest. quam ipsos etiam Bohemos per delegatos suos ore tenus, & comprehenso scripto ad id admonuisse.

XV. De eo vniuersum terrarum Orbem Septemviro Palatino testimonium perhibere necessum habere, cum ad nexis grauissimis affirmationibus & protestationibus, eundem videlicet Palatinum suo officio satisfecisse & propterea ab omni metuenda intemperie liberum immunemque esse velle.

XVI. De noua Bohemorum ad Electorem Palatinum deriuata electione, illum (Palatinum) antea ne quicquam rescuissse, eandem non ambiissse, multo minus dolosis artibus quæsiissse, sed id singularem dispositionem & voluntatem Dei, qui regnaret, & transferat, fuisse, cui Palatinum locum cecidisse, idque ad conseruationem Coronæ Bohemicæ, quæ alias planè ab Imperio auulsa fuisset, quoniam Bohemia à sacramento & obsequio Regis FERDINANDI domusque Austriacæ sese liberaissent: cum protestatione eiusdem Electoris Palatini.

XVII. Vnitos confœderatosque Ordines Bohemicam intem-

periem nullo modo tangere, multo minus, tamquam non interces-
tes, ipsis opem auxiliumque præstitisse.

XVIII. Excepto quod militaribus Bohemis auxilio summissis
copiis transitum non prohibuerint.

XIX. Dimissum in Italia Comitē Mansfeldium Norimber-
gæ pecuniam accepisse, & quum à Bohemis summus rei tormenta-
riæ præfectus constitutus fuerit, sub solutione suorum Norimbergæ
apud se habentium Officialium denuo pro iisdem Bohemis militem
recentem confectū fuisse, eundemue in Bohemiam duxisse.

XX. Ex præscripto Imperialium Constitutionum Electorali
Vicario Ambergenſi, CHRISTIANO Principi Anhaltino, eundem
Mansfeldium cautionem præstitisse, qui tamdem transitum (.in scio
Electore modo ut peregrinus iste miles à Palatinatu arceretur) eidem
concessisset.

XXI. Et denique Vnionis militareis copias non in emolu-
mentum Bohemorum; sed quo commodius peregrinæ Germanis
infestationes ab aditu & transitu arcerentur, & sui, periculosis
præsertim hisce temporibus, ab incursionibus, direptionibus, cum-
primis à Catholicorum insidiis & machinationibus, qui modo ad Eu-
angelicorum interitum intenti sint, conscriptas fuisse. Et quæ id ge-
nus similia omnib. in locis ad nauseam quoque, tam ore tenus, quam
famosis diuolgatis libellis, concionata, clamata, cantata, tum tædio
repetita, & quasi vniuerso terrarum Orbi inculcari persuaderique vo-
luerunt.

Equidem commemoratæ istæ causæ omnibus & singulis spe-
ciosum quemdam fucum faciunt, & istiusmodi fucati prætextus
apud sui simplices facile ad stipulationem correspondentiamque
fortiuntur.

At ex supra commemorata impetrata Pragensi victoria om-
nium istarum fucatarum externarum hæcenus factarum recapitu-
lararumque prætensionum plane contrarium ostenditur.

Ad primum enim Vnionis speciosum prætextum quod atti-
net (.quasi ista Vnio modo ad Confœderatorum Protestantium
Ordinum propriam necessariam defensionem, contra Catholicorum
clandestina consilia & machinationes, non vero ad vllius hominis
offensionem, instituta sit.) Vniti ad hodiernum vsque diem nul-
la habent Originalia, quis videlicet, & vbi contra Augustanæ

Con-

Confessionis Ordines, vel alias vnumquemque, istiusmodi consilia fuerint inita.

Sed in specialibus hærentes generalibus quibusdam (. id Catholicorum intentionem esse.) tam oralibus, quam scripto comprehensis impositionibus, famosisque libellis (qui aliquandiu Norimbergæ, Heydelbergæ, Pragæ &c. noctu excogitati fuerunt.) toti mundo imponere volunt: cum tamen nulla fundamentali proba intentioni & objectioni suæ fidem faciant.

Equidem iam olim quoque Catholici istiusmodi impositionibus (. initarum Confæderationum Consiliorumque contra Protestantes Ordines.) onerati fuerunt, quorum quidam, utpote OTTO PAC-KIUS, GEORGII Saxoniz Ducis Cancellarius, mercedem suam promeritam repperarunt: Poriotibus vero sigmenta sua sufficienter refutata sunt. In hodiernum vsque diem quoque Landspersensis, alizque Confæderationes earundemue laudabiles intentiones notæ sunt: vbi etiam præcipuis quibusdam Augustanæ Confessionis Ordinibus, si forsitan ad sua conseruanda cum Catholicis S. R. Imperii Statibus Confæderationes inierunt, vel contra inobedientem quemdam Protestantem Ordinem executionem sibi demandari passi sunt, ne quicquam condonatum fuit: cuius rei gratia excusationes siue Apologetica OTTONIS Cardinalis & Episcopi Augustani, de An. M. D. LVI. Item Ciuitatis Norimbergensis contra Albrechtum iuniorem, Marchionem Brandenburgensem de Anno M. D. LII. & M. D. LIII. & porro A V G V S T I Electoris Saxoniz, laudatissimæ memoriz, ob susceptam executionem Vrbis Gothæ, de An. M. D. LXVII. publicis typis excusa, atque etiamnum hodie in promptu sunt.

Verum enimvero Correspondentium Vnionis capita in eo, quod contra Catholicam defensionem nullo fundamento prætendunt, cum sæpius commemoratis propriis in Secreta Anhaltina Cancellaria repertis litteris Originalibus, instructionibus, relationibus, autographis & conceptis conuincuntur: & quidem quod toties dicta ista Vnio, eiusdemque Confæderati simul, quamprimum Anno C. M. DC. I IX. ista Vnio instituta fuisset, istiusmodi consilia inchoauerint, & Aschusii, post stabilitam ipsorum Vnionem, eodem Anno in xxx. menses: Anno Christi M. DC. IX. Anno Christi M. DC. X. M. DC. XI. M. DC. XII. singulis Annis xv. menses: An. Christi M. DC. XIII. M. DC. XV. M. DC. XVI. & M. DC. II IXX. singulis Annis x. menses. A. C. M. DC. XIV.

Iul. A.C. adhuc xxx. menses: Porro C. fidem concernentes menses: & Anno C.
 M.DC. M.DC.XIX.L. menses consenserint, & maiori ex parte quisque quo-
 tam suam persoluerit, vt eo commodius oblata occasione in effectum
 deduceretur id, quod Generales multo nunc tempore sibi ante pro-
 posuerant: quemadmodum ipsi, Confœderati siue Vniti, motus istos
 Bohemicos suæ intentioni inservientes arripuerunt: siquidem vltra
 omnem suam compottatam præparationem mox M. Iulio (ante quam
 vllus etiam Catholicus Ordo, immo ipse Romanorum Imperator
 MATTHIAS laudatissimæ memoriæ, ad propriam sui ipsius defensionem,
 vt iam periclitantis tum temporis regni sui conservationem ta-
 ceamus, vnicum etiam virum conscripsisse:) apud Confœderatis be-
 ne notum magnum principem, diuersimodis consiliis, causis impul-
 siuis & motivis summo studio institerunt, vt aliquot milicum millia,
 numero XV. M. ipsis mitterentur, quib. in *Alsatiâ* incursio fieri, & *Pro-*
vincia ad Electorem Palatinum hereditario transferri: immo *Oceanus cum A-*
driatico mari coniungi, atque eo sine aditus versus Tyrolem & Italiam aperiri de-
beant. Ex quibus colligitur, quod mox ab initio, iuxta Mansfeldii, &
 CHRISTIANI Anhaltini Principis, Originales in promptu præsentis
 litteras Anhaltinus, vna cum IOACHIMO-ERNESTO, Marchione
 Brandenburgico, & Conite Mansfeldio, commemoratos xv. M. vi-
 ros apud sibi notum Principem per litteras petierit: ante quam autem
 istæ litteræ appulissent, Princeps ille N. N. Electori Palatino, Vnionis Ca-
 piti & Generali, II. milium M. suis sumptibus alenda sua sponte obtulit, quibus
 pro suo arbitrio uti posset: attamen hæc nulli alii, quam Christiano Principi Anhal-
 tino, & Electori Palatino, & Marchioni Brandenburgensi Ioachimo Ernesto, re-
 uelentur.

Quàmprimum autem hæc Offerta ad Vnionis Generalem Vi-
 catium, Ioachimo-Ernestum Marchionem Brandenburgensem, per
 Comitem Mansfeldium delata fuissent, illico, Brandeburgensis, V-
 nionis Generali, Electori Palatino, id ipsum, sub dato xxxi. Iulii An-
 C. M. DC. IXXX. per litteras significauit, in quibus simul istatum litte-
 ratum, quas ex parte Vnionis capita, vt pote Anhaltinus, Elector Pa-
 latinus, & Marchio Brandenburgensis ad N. perscripserant, obiter
 mentionem facit, atque ea ipsa de causa sitam spem concepit, ple-
 narium xv. virorum M. numerum eo facilius completum iri, quam
 commemorata ista offerta, ante insinuationem suarum ad N. littera-
 rum, præmissa fuerint: iam, vt perhibetur in litteris, in *Electoris Palatini,*
tamquam.

tamquam Generalis, potestate situm esse, quid nimirum Marsfeldio (qui tum Augst. tempore IV. militum M. Sacramento nondum absoluta, in promptu habuit) in- A.C. MD iuncturus fiet: alias pergit Brandenburgicus, duo militum millia in sui ditionibus C. IXX. in promptu esse, & stipendia sua prastolari, quae paucorum dierum spacio haberi possint: Electorem Palatinum quoq; hac occasione, & Bohemicis (NB.) sub tumultibus, utiliter sibi prospecturum, & Bohemorum affectionem lucraturum, quemadmodum etiam Bohemi istiusmodi succursibus maxumopere indigebunt.

Parimodo & alia Originalia ad CHRISTIANVM Principem Anhaltinum literæ, sub dato 21. Iulij A. C. MDC. IXX. testantur, quod, ad cōmemorata ista offerta, infallibilis fiducia concepta fuerit, quin non dumtaxat fortior ista resolutio (XV. mil. tū M.) apud N. N. verum etiam apud Ser. Rempub. N. impetrari possit: Sin autem ista consequuta fuerit: tum Vnionis naviculam (verba litterarum formalia) in mari altum ducere posse, & illud ipsum, ad idoneam resolutionem impetrandam, idoneum esse medium.

Qualis autem ista VNIONIS nauigatio marina fiet, & quo ista idonea resolutio potissimum directa fuerit, id Generalis Anhaltini legatus, Ioachimo-Ernestus Marchio Brandenburgicus rotunde declarat, dum paucas post septimanas ita scribit: Sin nunc, ope atq; auxilio considerati probe noti Domini, istiusmodi insignis armaturæ atque adfidentia impetrari possent, tum ipsam necessitatem requisituram, quod in Episcopatu Herbipolensi RENDEVOVS (hostilis incursio) instituat (tum temporis neque iste Episcopatus, neque alius quispiam Catholicus militem conscripserat) Ne a. apud N. res ita intelligi videatur, quasi VNIO solūmodo peregrinorum exterorumque Principum ope atque auxilio inniti, sibi ipsi vero in proprio parere velit: iccirco, nomine Vnionis, eo sese declarandum esse, quasi toties commemorata ista Vnio Bohemica (quo tempore Romanorum Imperator MATTHIAS, nūc felicissimæ memoriæ atque recordationis) clanculum (verba formalia) pecunia, munitione, atque armis auxilio subuenturam.

Porro quoque apparet ex memoriali, quod Vnionis capita, Anhaltinus, Onolzbachicus, & Elector Palatinus Legato suo versus N. tradiderant, eidemque sollicitè iniunxerant, ut nimirum de maiori succursu siue adfidentia (XIV. vel XV. militum M.) apud N. instaret, atq; inter alia expresse proponeret: Hoc pacto Oceanum cum Adriatico mari coniungi posse: Quamvis quoque adeo grandis armatura, ad componendos motus, ab iisdemue dependentia: Item (sires ad interregnum vel Vicariatum deueniat) ad Imperij conseruationem, eiusdemve grau-

NB.
NB.

Augu. A. minum sublationem, spectare debeat: nihilominus tamen ferme im-
C.MDC. possibile futurum, quod, iuxta tantam Vnionis armaturam, non et-
iam Ecclesiastici pati necessum habuerint: idque non dumtaxat pro-

11xx.

“ preterea, quod videlicet Vnionimale cupiant, verum etiam quod indies
“ Provincias populosque suos magis magisque augeant: tum etiam
“ quod protestantium Ordinum subditi difficillime tam pręgrandem
“ copiarum militarium numerum sustentaturi sint: attamen ea mode-
“ ratione atque dexteritate Legatus utatur, quasi, dum hæc apud N.
“ proponat, non dumtaxat Catholici Ordines, verum etiam ipsa
“ Romano-Catholica Religio penitus in Germania extirpanda ef-
“ fect.

Equidem abs re non est, quod de hoc clandestino consilio & præmeditata Vnione, non omnibus, immo multis ex Vnionis corres-
pondentibus siue confederatis nihil apertum, sed & Bohemis ipsis
ab initio occultatum fuerit, à quo videlicet iste succursus eiudem ve-
subsidium (modo quod Elector Palatinus in omnium ore circumla-
tus fuerit) propriè dimanasset: quemadmodum etiam, dum, viuentē
etiamnum Imperatore MATTHIA, maior ista armatura sollicitaretur,
nemo de clandestina ista machinatione, tribus præcipuis Vnionis
Ordinibus, Anhaltino, Onoltzbachico, & Electore Palatino excep-
pris, quicquam rescivit. Quoniam autem impofterum compertum
est, quod absque Marchione Badensi (cuius diuiones ad inuaden-
dam Alsatiā peropportune videntur) res in effectum deduci ne-
queat, itaque is, tamquam qui iam ante Vnioni isti bene cupie-
bat & fauebat, in societatem istam quoque plectus, curatibus
vero, uti & duci Württembergico, peculiaribus de causis (quarum Ca-
merarius in suis ad Principem Anhaltinum Cypheris exaratis litteris,
mentionem facit) illud omnino testatur, & utque ad aliud commo-
dius tempus reiectum fuit: si enim mox ab initio alij Ordines de ma-
chinatione ista quicquam rescivissent, capita ista metuerunt,
illam (machinationem) non per omnia approbaram iri.

Pro causâ impulsivâ siue motiva vero, quæ videlicet Vnio ex par-
te non in puris defensionis terminis consistere, sed nunc offensivæ,
siue id fiat data, vel non data occasione, contra Catholicos proce-
dere, & eo siue supra sæpius que nunc commemorata peregrina exte-
raque auxilia requirere debuerit, id in fideli consideratione qua-
dam Generalis Anhaltini Legati, Marchionis Onoltzbachici, iu-

xra

xta Principem Anhaltinum, ad Electorem Palatinum exarata, sub da- Augu. A.
 to x 111. August. A. C. MDC. 11xx. hac ratione indigetatur: Quo- C. MDC.
 niam nunc res in Germania eo deuenit quod omnes tractationes 11xx.
 (vulgo libellationes) frustra suscipiantur, & Patriæ salus dumtaxat in
 ARMIS & eorumdem felici indutu, NB. vsuque consistat, cum primis
 hodie tunc tempore ubi cum nuda saltem VNIONE parum sane, vel om-
 nino nihil possit effici, &, ob O. dinum lenitatem & mansuetudinem,
 male amplius procedatur.

Est mirandum est inehercule. quod VNIONIS TRIMUMVIRI,
 Anhaltinus, Oultzbachicus, & Elector Palatinus, coram omnibus
 & singulis præstendere non sient veriti, quasi ista grandis præparatio
 bellica ad nudam dumtaxat defensionem & nullius hominis offen-
 sionem, neque in Bohemorum emolumentum, suscepta fuerit: ist pte
 terea sciendum est, Triumuiros istos ceteros quoque suos confædera-
 tos mox ab initio seduxisse, iisdemq; glaucoma obiecisse: in fideli enim
 ista commemorata consideratione eiusdem dati x 111. Aug. sic conclu-
 ditur: Etiam si illa 11. militum M. quæ N. N. per Mansfeldum Electori
 Palatino obtulit eiusdem Domini Principalis sumptibus, in emolu-
 mentum & succursum Bohemiæ Ordinum (tacite) hætenus sustenta-
 ra alimentataq; fuerint: nihilominus tamen ceteris Ordinibus eius
 rei origo, & cuius sumptibus militareis istæ copiæ alantur, minime
 communicari debet, sed dicendum esse, id sua sponte fieri, & simul spe-
 randum ceteros quoque in Vnionis conuentu idem adproburos: id
 enim (inquit ista cōsideratio) ad maiorem effectum singularem suam
 commoditatem consequuturum. Sin vero res ad maiorem armatu-
 ram deueniat, tum Electori Palatino ante omnia persuadendum, vt
 sese negorio (condotta vulgo) in persona propria immisceat: propo-
 sita siquidem media ad sapius nunc dictam maiorem armaturam ita
 comparata esse, quod, si ante aliquot annos haberi potuissent, homi-
 nes reperi fuissent, qui Hispaniarum Regem in suo nido visitare (vt
 iam eiusdem domus inuasionem in Germania taceamus) & inter alia
 ad minimum vniuersalem pacificationem Belgicam impedire vel de-
 cinere conati fuissent.

Trece.

An non autem hoc fiet cum suo proximo, non dumtaxat cum
 Catholicis, sed etiam plane cum confæderatis suis sociis (quibus clan-
 destina ista consilia mox ab initio minime reuelata fuerunt) sub pi-
 leolo, vti veteri habetur in prouerbio, lustrare, & in Vnionis re-
 cessibus.

August. cessibus aliud statuere, econtra vero, VNIONIS nomine, alibi aliud tra-
 A.C.M. ctare, & ad effectum perducere: de eo interessentes VNIONIS Ord-
 DC.IIxx. nes ipsimet, qui, ita seducti, numeratam suam pecuniam, munitione,
 annonam, copias militaris, aliumq; apparatus bellicum sub aliopre-
 textu comportant, iudicent.

Pari modo omnibus & singulis ex Anhaltini Principis vltorio-
 ribus adpositis, & suo legato, pro sollicitanda extra Germaniam ma-
 iori XV. militum M. armatura, communicatis peculiaribus notabili-
 bus & ista conclusio manifestissime liquet, nimirum:

- » I. ante omnia non contemnendam pecunie summam comparan-
- » dam: & tum Elector Palatinus, arrepta corona Bohemica, in cæteris
- » (ad Episcopatus quod attinet) æqualem prædam æqualiter diui-
- » dat.
- » II. Elector Palatinus Generalis constituatur, cui duo generales Lega-
- » ti adiungantur, idq; hoc modo: sin videlicet generalis Legatus ab Rhe-
- » no in Orientalem Franciam (cotta Herbipolim, Bambergam & Aichi-
- » stadium) moueretur à Franconia; econtra si Franconia generalis
- » Legatus ad Rhenum (contra Spiram, Argentinam, vel Moguntiam)
- » se conferret, tunc à Rhenano generali Legato, commendate-
- » tur.

Vbi præterea probe quoque considerandum est, quomodo cum
 eo (Electorem Palatinum videlicet de Bohemica intemperie, vsque
 ad electionem, ne quicquam rescivisse, seipsum siquidem, neque con-
 federatos isti negotio sese immiscuisse) conveniat, cum tamen trium
 viri isti, mox à præcipitatione Pragensi è fenestris, coronam arripere
 adprobauerint.

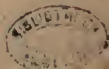
Sub hoc specioso primo prætextu, quomodo nimirum Spiritus
 Caluinisticus non solummodo Catholicos, verum etiam proprios
 suos confederatos socios seducere studuerit, multa particularia ad-
 huc allegari possent: quum vero alibi de iisdem faciunda mentio, illa
 etiam iam suo loco non immerito relinquantur.

Ad alterum Vnitorum prætextum quod attinet (quod protestan-
 tium VNIO non contra Romano-Cæsaream M. tamquam S. Rom.
 Imperij supremum caput aliquid molita, vel eo fine instituta fuerit)
 de gravissimis minis, rigidis & aspero stylo formatis epistolis, minaci-
 bus legationibus, &c. tempore RVOLPHI II. ad negotij administra-
 tionem factis iam nulla fiet mentio: sed dumtaxat paucis commemo-
 rabitur,

rabitur, quid nimirum per ista VNIONIS capita contra MAT- August.
THIAM & FERDINANDVM, ambos Romanorum Imperatores, A.C.M.
tam in:quam extra Germaniæ limites, proximis tribus annis, non D.C.IXX.
dumtaxat nude tractatum, verum etiam reipsa, ipsoque facto, ad
effectum deductum fuerit. Et sane illud ipsum ex sæpius nunc com-
memorata legatione, communicata instructione, datisque memo-
rialibus ad Dominum NN. per Anhaltinum, & Onolzbachicum
expresse videre est, quum articulus Bohemicæ Coronæ, pro Ele-
ctore Palatino sollicitandæ, interueniat, & in adnexo memoriali,
(quod anno integro ante Bohemicam electionem, nimirum xxi.
August. A. C. MDC. IXX. factum) porro Legato iniunctum fue-
rit: quod videlicet noto Vnioni Principi cerro affirmare debeat, “
omnia Principalis instructionis contenta (quæ sub dominibus Mar- “
chionis Onolzbachici & Anhaltini Principis comprehensa fuerunt) “
bono consensu & voluntate Electoris Palatini facta esse, quod que ex “
tra istius Principis intentionem nulla melior inuenienda sit, quam ut “
armatuta, in instructione commemorata, quamprimum progressum “
suum sortiarur, cum primis si, NB. *ad impetrationem Coronæ Bohemicæ pro “*
Electore Palatino suscipiatur, etiam si modo iam dictus Elector Palatinus “
(notetur fucus) pro innata sua modestia eandem (coronam) non tan “
topere expetat: quod tamén Bohemiæ Ordines maxumopere urge- “
ant, & FERDINANDI causa (ex hisce colligere est, quam lubenter isti “
homines intemperiem Bohemicam accommodatam vidissent) non “
exigæ dumtaxat difficulrates in promptu sent. Cum itaque Elector “
Palatinus, ope atq; auxilio istius Domini N. Coronam istam adipisci “
posset, nullum tum esse dubium, ipsum, Electorem, notum auxiliario- “
rem, pro summo benefactore habiturum, &, tanto magis eidem Do- “
mino obligatum; ad recompensationem eo insigniora media nactu- “
rum, quoniam hoc ipso facto in Electorali Collegio duorum votorū “
compos fieret, & Brandenburgici voti iam ante compos factus sit, quū “
septemuir Brandenburgensis totus ab Electore Palatino dependeat. sit “
mam quoq; præterea spem atq; fiduciam concipi vorum Treuirensis “
Palatino voto sese coniuncturum confœderatis Hollandiæ Ordini- “
bus, & magno Britannicarum Insularum Rege mediantribus. “

Hiscæ & similibus istiusmodi clandestinis consiliis atque machina-
tionibus Vniti minime adquieuerunt, sed toties nunc commemorata-
tus Elector Palatinus II. miicum Mansfeldicorum M. speris Cæsareis
publicatis litteris Patentibus, ipso facto contra MATTHIAM Impera-

Sept. A. toreum in Bohemiam misit, verum etiam iuxta repertum Originale, sub
C. MDC. dato IIIXX. Aug. A. C. MDC. IIXX. summo studio mandauit, quod
IIIXX. videlicet CHRISTIANVS Princeps Anhaltinus Compagnias IV. mi-
litarum commodissime complere, in Bohemiam dirigere, ibidem ar-
mare, & non expectata vltiori resolutione noti Principis, Mansfel-
dus (nisi in missione siue legatione ad N. vna cū Barone Christofero à
Dona forsitan impediatur, in persona propria progredi debeat, vt ita
Bohemis in tempore succurratur, & per minimam etiam auxiliorum
remoris ipsis ad formidinē siue pusillanimitatē nulla detur occasio.

Sub hoc articulo beniuolus Lector, immo omneis & singuli, V-
nitorum cōfœderatorumq; intentionem ex Volrati à Plessen, Electo-
ralis Palatini intimi Consiliarij, ad Anhaltinum exarata epistola, sub
dato 11. Sept. A. C. MDC. IIXX. porro perpendatur, dum mox ab initio
scribit, Bohemiæ Ordinum, Cōfœderatorum Protestantium in Ger-
mania, vnitarumq; Prouinciæ Belgicarum prætensiones omneis
vno fundamento niti exinde ipsum (Plessen) omneisq; suos cōfœ-
deratos socios ex animo optare, vt Bohemiæ Ordinibus, in manuten-
tione suæ prætensionis, res prospere feliciterque succedat.

In eadem ista Plessen epistola vltior fit mētio, sin videlicet res,
ob Mansfeldi concēditas militaris copias, ipsiq; demandatū impe-
rium, quemadmodū & cum noto isto Domino suscepta tractatio for-
sitā palam fiant: quod tum Onoltzbachicus & Princeps Anhaltinus
mature satis sua cōsilia eo conferrent, quid nimirū Cæsareanis Electro
ri Moguntino, & Duci Bavariz respondendum sit: verendum enim
esse si res ijs in locis detegerentur, diuersimodas tum quæstiones ori-
turas, & apud multos scandalum patituras.

Sin igitur prætensio Stadenium, qui multis nunc ab annis cōtra
regem suum rebellauit, propositum Bohemorum, qui tum tēporis,
Plessen hęc scribente, simile conati sunt, & interitio Vnionis, quæ cū
Stadēsis & Bohemis certo modo cōfœderationē iniit, vno funda-
mento (contra Austriam) nituntur: exinde sequitur q̃ toties nūc dicta
Vnio pari modo contra legitimū electum Romanorum Imperatorem
suum insurgere, dominatū & religionem suam Caluinisticam, cū ob-
pressione alterius, dilatare, contra Cæsaream S. M. & omneis S. Rom.
Imperij fideles obsequentesq; Catholicos ordines, ipsis (Vnitis) vicini-
os, aliquid moliri conentur, & conati sint: cum primis quod Plessen
secreta Vnionis, cum Hollandis, Bohemiæ Ordinibus, Turcico Vasa-
lō, rebellibus Hungaris (apud quos Legationis munus obijt) Duce Bo-
llionæ in Occidentali Francia, & cum Corona Anglicana susce-

prastatationes tam exacte perspectas cognitatasque habeat.

Septem.

Vt autem nunc ad Cæsaream S. M. FERDINANDUM II. redeamus, A. C. MDC
multa sane heic repetenda essent, quæ, sub durante Electione Mœno- IXX.
Francfurtensi, ad impediendâ electionem istam acciderunt: de quib.
alias; nunc dumtaxat nos ad interceptas litteras referimus, ipsiusq; E-
lectoris manifestum, in quo à Bohemiæ Ordinibus nullam prætenfam
electionem iustificare nititur, & expresse assueerat, quasi sub durante
tractatione electionis Mœnofrancfurti omnia præcipitata, Bohemiæ
Ordines (tum tempore Sessionem & votum Bohemiæ S. Ro. Imperij
feudatarij regis impedire molientes) non auditi, atq; ita ad istam nouâ
electionem incitati fuerint, cum tamen Vnionis istius capiti (Electori
Palatino) regnum Bohemiæ impetrandum curæ cordiq; fuerit, cuius
cogitationes deinceps non amplius adeo occultari potuerunt, dum,
durante adhuc correspondentium Ordinum conuentu Norimbergi-
go, argentei numi cum hac numeralium litterarum inscriptione:

FRI DER I C V s rex ro Man V s.

A. C. MD

FRI DER I C V s Imperator a l' g v s t' s.

CXXII.

se se conspiciundos præbuerunt.

A. C. MD

Similiter & noti istius Principis Legatus, postquam Electorales
Palatini delegati Cæsaris FERDINANDI electionem non impedire po-
tuissent, cum CHRISTIANO Principe Anhaltino, originali memoriali
teste, in tertio puncto tractauit, inquit: Cum nunc electio in FERD-
NANDI personam inclinauerit: iccirco Electores, Principes, alijque S.
Rom. Imperij Ordines, ad minus Homagium & solemne iuramentû
non præstare deberent: ad quæ Princeps Anhaltinus manu sua propria
consignauit: *tempus, quid facto opus fiet, demonstraturum.*

CXXIII.

In IV. articulo idem ille legatus (cum quo Princeps Anhaltinus
iam ante de multis arduis difficilimisq; negotiis tractauerat) petiit: ne
videlicet cum FERDINANDO (postquam etiam iam Romanam coronâ
adeptus fuisset) vlla pax, vel tractatio constitueretur, *absque præscitu atque
consensu Domini sui Principali* (cum quo, viuentis etiamnum Romano-
rum Imperatore MATTHIA, magnæ armaturæ præparationisq; belli-
cæ causâ, tractatio habita fuerat) hæc adnexa appendice: sin forsitân
cum Cæsare FERDINANDO transigendum esset, quod tum ante omnia
Dominus suus Principalis in mediatoriem & pacis arbitrum constitue-
retur: id quod Anhaltinus propria sua manu subscribendo adpro-
banit: Immo idem ille Legatus, sub nono sui memorialis puncto, pete-
re, & de eo cum Anhaltino Principe tractare minime erubuit: An

Sept. A. non instantibus S. Rom. Imperij Comitibus, vel aliis conuentibus, res
 C. MDC. eo deduci possit, quod Vniti siue confederati ad aliam, & quidem i-
 11xx. stiუსmodi electionem Romanorum Regis, cogitarent, sub quo Rei-
 NB. " publicæ de quiete atq; pace omnino & idonee cauere queat.

Pari modo & ipse Princeps Anhaltinus ad toties nunc commemo-
 ratum Dominum, sub dato 11xx. Septembris A. C. MDC. x1x. scri-
 psit: FERDINANDVM quidem Mæno-Francfurti in Romanorum Re-
 gem futurumq; Imperatorem, vti illud in toto ferme terrarum Orbe
 fiet notorium, esse electum: ast Francofurto nondum discessisse, quam
 uis cottidie illinc iterum discedere debeat, non quidem Viennam ver-
 fus, (cum ibi nusquam tutus esset) sed in Syriam versus Græciam. Exi-
 stumare vero Electorem Palatinum, nouum Bohemix electū Regem,
 multas adhuc difficultates, residentix causā, exorituras, & FERDINAN-
 DVM ægre Græciæ perman surum, imprimis quum in Hungaria (probe
 igitur heic notādum quid videlicet Septemuir Palatinus iam dudum
 cum Gabriele Berlethemo tractauerit) omnia ad periculosos motus
 spectent: eo sine Hungaricos Legatos apud se (Anhaltinum) fuisse si-
 biq; omnes circumstantias istius regni fideliter exposuisse: ex quibus
 colligatur, quæ egregia, scilicet, electio in Germania suscepta, quod-
 que leuis, NB: exiguiq; valoris & effectus futura fiet.

Similiter idem Princeps Anhaltinus, sub dato 11xx. & xxviii.
 Septembris eodem Anno, ad contrarium suum erga electum Roma-
 norum Imperatorem animum testādum, in memoriali suo, eidem N.
 legato significat: sese toties nunc dictum Principem certiores red-
 diturum, an, & quales Principes Ferdinando, Mæno-francfurtensis
 electionis causā, gratulentur, & acceptionem feudi sollicitent, vel an
 sub hisce forsitan impedimentum aliquod (quod quidem Anhalti-
 nus lubenter promouisset) appareat.

Ad tertium prætextum quod attinet, an non etiam Vniti siue con-
 federati contra Romanum Imperium eiusdemve constitutiones di-
 uersimoda moliti fuerint, & ita non, quemadmodum prætendunt, e-
 iusdem auctoritatem existimationemq;, sed multo potius proprium
 suū emolumentum sibi curæ cordiq; esse sollicite admodum passi fue-
 rint, id sæpius nunc allegatæ litteræ, clādestina detecta consilia, & Tra-
 ctatus in ipsa rei veritate satis superq; testantur, dum Vniti Triumviri
 Romano-Bohemici regni, cū noto Principe tractant & decreuerūt,
 an videlicet illi non tertium Vicariatum attribuere, & ita eo ipso domui
 Austriacæ media sua defensionalia nō dūtaxat in Germania subtrahere.

re verum etiam hoc ipso facto, eamdem (domum Austriacam.) omneis
 que Catholicos Ordines in peregrinas diuersiones turbasque praeci-
 pitare possent: quem in finem peculiare discursus typis publicati sunt
 atque adeo in ipso Heydelbergenſi Archiuo ſingulari induſtria in-
 ſutum fuit, num videlicet diſtincti Vicariatus in: & extra S. Rom. Im-
 perii limites reperiiri poſſent: Quoniam autem de iſto Vicariatu, qui
 tantopere inueſtigatus fuit, plane nihil, immo, quemadmodum ma-
 gnus aulae Magiſter Heydelbergenſis, Albrechtus Comes Solmenſis,
 ſub dato 11xx. Decembris A. C. M. DC. 11xx. ſcribit de Electorali Vi-
 cariatu Palatino non abſque ſingulari miro tam parum repertum fue-
 rit: itaque nihilominus, ad modo dictae intentionis confirmationem,
 peculiaris quaedam Hiſtorica deductio ſcripto comprehenſa, & Prin-
 cipi Anhaltino (.qui, durante Vicariatu, in perſona propria ſeſe extra
 Imperii limites contulerat.) tradita fuit: qui mox cum Balihafaro
 Dilecto, qui antea apud N. fuerat, contra S. Rom. Imperii Conſtitutio-
 nes, multa, & inter alia hoc per expreſſum machinatus eſt, an videlicet
 Bohemica & Romana Corona non ad ſæpius citatum Principem N. NB
 N. hac cum conditione transferri, & viciffim Elector Palatinus non ad
 Coronam Hungaricam, Alſatiam, & partem anteriorum Auſtriaca-
 rum Prouinciarum hæreditario promoueri poſſet.

Antequam autem Princeps Anhaltinus iſti itineri ſeſe commi-
 ſiſſet, alia adhuc legatio proſeſſionem iſtam anteeceſſit, cui Comes
 Manſfeldius ſummo cum Imperio præſectus eſt: vbi 11. die Februarij
 An. C. M. DC. XIX. idem modò commemoratum euentualiter tandem
 eo decretum fuit: nempe quod Vnionis Directores N. N. ad Bohemi-
 cam Romanamque Coronam promouere debeant: tum enim N. in-
 terpoſitione ſuæ fidei media & militareis copias adquiſitum, eidem
 que Electori Palatino ad Coronam Hungariæ, & occupationem ſu-
 periorisq; Alſatiæ, & partem Auſtriacarum Prouinciarum operam
 auxiliumque laturum, atque vel ex ſuo arario, vel alio mediante, ſe-
 miniſtram Ducatorum millionem annuatim, & ſubſidium pro 14. pedi-
 tum M. & DC. equitibus, ſub imperio Comitum Manſfeldii, ſubminiſtra-
 turum, illud que per intergrum triennium continuaturum.

In quodam poſtſcripto; ſub dato 11. Februarij Anni com-
 memorati M. DC. XIX. porro iſta quoque particularia recensentur: Ad bel-
 lum Hungaricum N. N. ſummo teneri deſiderio, & inter alia ab ipſo
 auditum eſſe: ſi aliquid contra ſacriſcos exequendum ſiet, quod id

Nouem. mature satis fieri debeat, antequam perueniat in Imperium, quo melius sese coram N. excusare queat, Onoltzbachico enim & Anhaltino summis belli præfectis sperandum esse, quod hoc ipso medio Elector Palatinus non dumtaxat potentior fieri, verum etiam Onoltzbachi Prouincia amplior reddi possit.

NB. Ast quomodo Onoltzbachicus Prouinciam suam absque Bambergæ, Herbipoli, vicinisque suis ampliare poterit? Equidem Norimbergæ quoque sub consideratione esse potuisset, ne Burggrauiatus (Norimbergicus.) nudum dumtaxat nomen esset.

Quæ Christophorus à Dona in Principali sua relatione, de dato 11. Nouembris Anno Christi M. DC. LXX. (propter Cæsareatus translationem, Bohemorum succursum, amicitiam Correspondentiamque cum cæteris regibus & Principibus alendam; Item quod Vniti siue confœderati armamentaria sua melius instruere, tres IV. militum M. stipendia persolvere, ad maiorem armaturam vires suas conferre; Occidentalis Fræcia, Confœderatæ Prouinciæ Belgicæ, & Venetianorum Respublica parti exercitus solutionem præstare debeant &c.) maiori- bus consideratione dignissimis circumstantiis introduxit, ea omnia, peculiaribus quibusdam de causis, heic sicco pede præterimus, & ad suum quæque tempus reiecta sunt.

Ast hoc neutiquam silentio prætereundum quod Anhaltinus, Onoltzbachicus, & Elector Palatinus, de hac Baronis à Dona relatione in peculiari quodam Creilshemii celebrato conuentu decreuerunt: nimirum quod Comiti Mansfeldio noua ad N. legatio demandata fuerit, in qua potissimum inter alia tractaret: quod nimirum tria
 „ capita in medium allata consilia magni æstumatent, & ad eorumdem
 „ exequutionem Electorem Palatinum negotium in Anglia, & apud
 „ Confœderatas Belgicas Prouincias, sollicitaturum; & recommenda-
 „ turum: verum metuendum esse, quod non solummodo ad id multum
 „ temporis requiratur, verum etiam euulgari posset: illud ipsum namque
 „ negotium ab Imperio dependere, & ab Imperio promoueri necessum
 „ habeat: itaque summa arcana ad id requiri, & quod ante omnia ad præ-
 „ uentionem spectatier oporteat, cui totum opus incumbat, & extra il-
 „ lam (iuxta arcana præuentionem subintellige.) cætera omnia frustra
 „ tentari: quod in causa fiet, ut hæc singulis Vnionis Ordinibus non com-
 „ municentur, sed Electorem Palatinum, tamquam Vnionis caput, &
 „ paucos dumtaxat ex præcipuis sese coniuncturos, & negotii istius mo-
 „

expe-

expeditionēq; in humeros suos suscepturos: Hisce & similib. de causis Nouēm. N. exorandum esse, vt nimirum, modo commemoratis causis probe A. C. M. perpenſis, hac idonea occasione commodissime non contemnenda d. c. 11xx. iane pecuniæ summa erogetur, eo modo, quem Baro à Dona iam ante
proposuisset.

Sin forsitan etiam N. N. sese excusaret, admoneri ipsum per N. posse, quod multis nunc ab annis tam exceptata occasio, pecuniam ne-
pe ad sui emolumentum vsurpandam, incidisset, quam ista Bohemo-
rum defectio quū hostis, ipsiusq; domus, nō dumtaxat eneruatus siet,
sed etiam ab NN. omnino diuertatur: iam, iam. n. domus Austriacæ
consilia infringi oporteat &c. cum vice versa, sin magna ista armatura
& grandis præparatio bellica in effectum deduceretur, & aliquandiu
continuareretur, tum aditum inter Germaniam & N. aperiri, & denique
NN. magnum emolumentū adipisci posset, cum qualibet vrgente ne-
cessitate ipsis hoc pacto succurratur. In summa hoc vnicū esse medium
quo Correspondentiæ, intelligentiæ, & Confederationes inter An-
gliā, Confederatas Prouincias Belgicas, Vnitos, & N. N. deceret atq;
cōclusæ recte stabilirentur, extra quas nunquā ad destinatum scopum
perueniri posse. Sin vero N. existimaret illā pecuniæ sumam cuius Baro à
Dona nuperrime meminisset, nimis magnā esse: circo rogandum vt
N. cū N. N. de dimidia parte impetranda, tractaret, quodq; ista contri-
butio, per tres, ad minus vero per duos dumtaxat an. persolueretur: al-
tera summæ istius pars inter Vnitos Confederatosq; Ord. in Germa-
nia colligenda foret, eo potissimum serio ad laborandum, quo pacto
videlicet summo studio maiores subinde vires procurari possent: pari
modo adſistentia, in q̃ N. & Confederatæ Prouinciæ Belgicæ cū Vni-
tis reciproce cōsensissent, ad hoc negotiū pertrahenda: q; si recte con-
sideretur, istiusmodi foret importatiz, cuius gratia sane nullæ difficul-
tates prætendendæ, sed multo potius extraordinarie aliquid cōtribu-
endū esset, modovt, ad tā insignis operis p̃motionē, vires nō deficiant.

Iuxta illud minime negligendum, quod sub finem commemo-
ratorum istorum articulorum, in quibus potissimum instructio pro
Mansfeldio Comite consistebat, in xii. art. tantum depræhendatur,
quod in Angliā quoq; A. C. M. d. c. 11xx. ob motus istos Bohemicos, ad
parlamentum & præcipuos quidem consiliarios quod attinet, res ita
fulcitæ fuerint, vt etiam illi cum consiliis & resolutionib. suis, ex parte
pro Electore Palatino datis, plerumque concordauerint.

Itera

Decemb.
An. C M.
DC. LXX.

Item sub articulo XII. quod in legatione in Saxoniam mittenda, (quam N. expedire, & Serenissimam ipsius Celsitud. nomine Dominorum suorum Principalem, ad Neutralitatem commouere voluit.) probe obseruetur, & iis in locis, quod nimirum Consiliarii Cæsareani fient, nullam mentionem faciat, cum primis de auxilio Mansfeldico in Bohemorum emolumentum ab Electore Palatino deputato: Et denique Liga quoque minime prætereunda esset, quam N. relinquens in N. N. N. proposuisset.

Quo commodius & citius autem alia quoque requisita auxilia per istos Trium viros; Electorem Palatinum, Principem Anhaltinum, & Onolzbachicum videlicet, obtineri possent, iccirco in peculiari memoriali Comiti Mansfeldio, tamquam Legato, iniunxerunt, ut nimirum apud N. proponeret, non dumtaxat quot quantasque vires male contenti Bohemi in promptu, verum etiam quot quantasque ab Vnione, & alius Austriacis Bohemicæ Coronæ nullo modo incorporatis Ordinibus expectandas haberent, quibus sese aduersus Cæsarem MATTHIAM satis superque tueri possent: siquidem Bohemicæ Ordines x. peditum, & equitum iv. millibus: Silesia xv. peditum, & m. d. equitib. exceptis Marchionis Iegerndorffii militaribus copiis: Mansfeldius iv. peditum m. & d. equitibus: Superiorem Austriam iv. peditum, & dc. cc. equitibus stipendia persolvere: Lusariam Bohemis itidem auxilia missuram, Moraviam vero ad eosdem Bohemos inclinare, & ab Cæsare defectionem meditari: Viennam impedituram quod Cæsar nulla tormenta neque aliam munitionem bellicam exinde auertere possit: Vnitos siue Confæderatos Principes & Ordines Bohemis fauere, qui omnes ferme ab Vnione dependeant, nec cum Cæsare transactionē vel compositionē inituros abique præscitu sæpius nunc dictæ Vnionis, Angliæ, N. N. & Hollandiæ: Similiter & Anseaticas ciuitates eosdem Bohemos fauore prosequi, & ob id ipsarum sperari auxilia: Romanorum Imperatorem hocce tempore omnes suas vires in Bohemia habere, omnem militis lectionem tam in Bohemia, quam S. R. Imperio, & extra illud ipsi prohiberi: vice versa Bohemis ad militarium copiarum conscriptionem ubiq; patere: gubernationē (probe heic obseruetur quam assue omnia fuerint disposita.) in eorum consistere manibus qui intentioni istī tam bene cuperent: Ordines munitione & annona abundare, Euangelicorum Heluetiorum Confæderatorum, cum primis Grysonum, opem auxiliumq; implorare quo melius hosti

NB. NB.

transi-

transitus & militarium copiarum conscriptiones prohibeantur. Decemb.

Cumque eo ipso tempore, id quod circa finem A.C.M.DC. ITXX. An.C.M.
factum, vites Mansfeldicæ vrbisque Pilsensis occupatio tantum sane DC.IXX.

effecerint, quod Bohemiarum Ordines eundem Mansfeldium summum
rei tormentariz præfectum creauerint, & mox per peculiarem legatū
Electori Palatino effectum ipsoque facto obtulerint: negotium, quid NB.NB.

nimirum istis Bohemiarum delegatis respondendum foret, in consulta-
tionem deliberationemque tractum fuit: quo factosequentes consi-
derationes fuerunt in medium propositæ, nimirum oblata Bohemo-

rum, Electori Palatino facta, ita comparata esse quod ad eadem certa

resolutio, fiducia in DEVM & in actionibus constantia requiratur: nul-

lum sane esse dubium, quod mox ab initio horrendæ tempestates &

grauissima impedimenta incidere possint, cum regnum non medio-

criter labefactum, & re ipsa non à potentissimis hactenus in medio-

xima præparatione consistere, ære alieno grauitè oppressum & ab infe-

riore Palatinatu & residentiali longe distitum esse, Saxonem nullum bo-

num vicinum cuius offensiones non leues Ligæ, & Regis Hispaniarum

vero multo grauiiores esse. Quocirca Electori Palatino suadendum vt

potissimum eo spectet, quod legitime (id est per speciosum prætex-

rum.) vocetur, quodque incorporatæ Prouinciæ cum Corona Bohe-

mica (heic beniuolus lector videt vnde tam multifariz Prouincia-

rum Confederationes suam traxerint originem.) correspondeant, &

rum paullo ante commemoratis difficultatibus & impedimentis ob-

uiam itri posse: contra Hispanum peregrina imploranda auxilia: hocce

tempore Palatinum nihil adhuc tentare posse, vocem enim vnus, &

nullum periculum in mota esse: Ordines ante Cæsaris obitum (NB.

NB.) sese minime declaratuos, & tum demum præparationem posse

instituī. Hanc Bohemorum intentionem Electorem Palatinum ma-

gno Britannicarum Insularum Regi, & Principi Mauritio notam fa-

cere & Baronem à Dona, quo citius, eo melius, iterum in Bohemiam

mittere posse: Vigilandum, & Baro, à Dona, prætereundum necessum

habeat, quod nimirum Elector Palatinus ante omnia legitimam Bo-

hemorum vocationem desideret: Item: explorandos esse an petitus

exercitus (heic iterum videre est quam serio isti homines ob exortos

Bohemorum motus doluerint, de quo in x i i. specioso prætextu fit

mentio, & quod in x i i. mox subsequitur, quasi vnionis Generalis

nihil aliud optauerit, quam quod ista intemperies mature satis, absq;

Decemb. vltioribus circumstantiis inter ambas Cæsareas M. M. earumdemq;
 A. C. M. malecontentos subditos, in ipsis q. cinerib. sepeliri potuerit.) cum ex-
 DC. IIXX. pendendis sumptib. intelligatur (.h.e. an Elector Palatinus exercitum
 subministrare, & Bohemi stipendia persolvere debeant, vel an milita-
 reis copiæ & sumptus simul ab Electore requirantur. Item, quomodo
 incorporata Provinciæ opus illud intuituræ sient, ex parte Palatini se-
 curitatem coniecturæ præualituram: alias Palatinum neminem contra
 suam conscientiam cogere velle: & præmissâ tandem magna pro-
 positione, Bohemiæ negotium tum melius successurum.

Vt autem magna ista propositio (.in qua iuxta Elect. Palatini in-
 tentionem, Bohemici negotii successus potissimum fundatur.) eo fa-
 cilius obtineatur: itaq; Marchio Onoltzbachicus, & Christian. Prin-
 cept Anhalt. sub dato XII. Dec. A. C. M. DC. IIXX. Electori Palatino suase-
 runt: quoniam, iuxta omnia indicia, ad maiorem armaturam nō levis
 sane spes cōcepta siet: iccirco non abs te futurum si Elect. Palat. manu
 sua propria per Mansfeldium N. significaret, & iuxta simile vniuersale
 officium, & eo potissimum casu (.sin videlicet ad maiorem armaturam
 sumptus erogaret, vel aliunde acquireret.) in genere mentionem fa-
 ceret, q. accepta gratiarum actione istud officium ipso facto & realiter
 recompenandum foret, & bona sub fiducia, in arcano tamen, (.futu-
 ræ electionis ad Romanum Imperium.) N. admoneretur: Iplis sane
 minime competere, vt in altioribus, Electorali Collegio incumben-
 tib. & reservatis, de plurib. mentionem faciant: ast considerata Hispa-
 norum, eorumdemue domus corruptione, sancte sese assidue posse,
 sin' N. N. istiusmodi publica præstare officia, & particulare cum Bo-
 hemia (.subintellige Mansfeldicarum copiarum stipendia.) imposte-
 rum quoq; continuaretur, & adhuc libertas religionis, eiusdemue re-
 quisita, ipsius ope in quietum statū reduci posset: tum in persona N. mi-
 nus quam in alio quouis subiecto errari posse, peculiari præmissâ con-
 sideratione, cum S. R. Imperio nullum maius officium & emolumen-
 tum præstari posset, quam si illud iterum fortem quemdam &c. ade-
 pturum esset: iccirco illud pro singulari à DEO TER OPTIMO MAXI-
 MO peculiariter immixta occasione habendum, & nullo modo cum
 ingratitudine negligendum esse.

Exinde expresse sequitur, cum Imperium & regna, pro suo lubi-
 tu (per Vnitos.) ita transferri voluerint, quod quartus, quintus, & se-
 xtus speciosus prætextus, (in quibus prætendebatur quod Vnionis in-
 tentio

tentio vnice & solum ad cōseruationem Cæsareæ Maiestatis auctoritatis, officit, honotis & reputationis &c. Item, ad cōseruandam prosperitatem incolumitatemque Sacri Roman. Imperii, non vero ad Germanicæ libertatis derogationem spectauerit.) merus ac purus fucus fumusque fuerit, quo externa dumtaxat specie hominibus, atque adeo vniuerso mundo, glaucoma obiectum est in terne vero ad istam meram collimarunt. (Vniti.) quo melius Cæsaream auctoritatem, viuente etiam num Cæsate Matthia, & ipsos Catholicos Ord. opprimere ut, ac ita generalem quamdam in S. R. Imperio commotionem, modo res in Bohemia, Hungaria, & Prouinciis Hungaricis prospere successisset, excitarent, quod inter alia in arcana tractatione Missæ cuidam communicatum, & quomodo papicollæ sensim notis in locis obrui possint, notum manifestumque est: cuius quoque in Comitis Solmensis, magni aulæ Magistri Heydelbergenensis epistola, sub dato xxiv. Nouembris Anno Christi M. Dc. lxx. ad Christianum Principem Anhaltinum fit mentio, illo ipso tempore, quo idem ille Comes, vna cū Doctore Camerario, à Creissheymensi Cōuentu, domum reuersus est: quod videlicet, penes alios decretos articulos, Legatio in Angliam eo potissimum directa sit, quo melius in magni Insularum Britannicarum Regis intentione adquieti possit: quod sane Electoris Palatini consiliis magnam lucem adferre possit: ast duos præcipuos articulos missionem Legati aliquandiu adhuc in suspensio relincturos, priusquam finalis detur resolutio quæ in Anglia locum reperta fiet: Electorem Palatinum totum esse confusum, grauissimis hinc ex causis, vti facile quis possit colligere, nihilominus tamen DEVM TER OPTIMUM MAXIMUM, in negotio istiusmodi importantiæ, ad superandas omnes difficultates certam viam præmonstraturum &c. Er paullo post circa finem epistolæ; Anglicanum N. alimentarium legarum per Ioachimum Ernestum iuniorem Principem Holsatiæ aliquid proponi curasse, exinde metuendum esse ne forsitan modo iam commemorato Principi Holsatiæ aliquid reuelatum fuerit, quo mysterium Missæ ante tempus diuulgari queat, iccirco huic negotio mature maturum applicandum remedium.

Altera epistola, (in qua de mysterio Missæ fit mentio, ex quibus latius quoque colligitur, quid nimirum per illud secretum, inter illos, qui istius Cabalæ nō ignari fuerunt, intelligi debuerit) intimi Secretarii Onolzbachici, Balthasaris Reummen, qui postea N. N. fictio nomine Bernard de Nomar epistolæ sub dato Norimbergæ xlv. Decembris,

Decemb.

An. C. M.

DC. LXXX.

Anno Christi M. DC. I IXX. subscripsit, probe perpendenda est; in illa siquidem modo commemoratus Steutv. siue Nomarus, alicuius Confederationis meminit, quæ inter N. & N. N. offensivæ, & defensivæ inita fuerit: Circa finem quoque sequentia ponit verba formalia: bonam instructionem in promptu esse, quod pari modo iis in locis cum Stadensibus tractatio suscipi, & papicolæ sensim notis in locis (. quæ procul dubio missæ & eius fundatores sunt.) obprimi possent.

Equidem paulo ante commemorata iunioris Principis Holsatiæ cum Anglicano legato conuersatio postmodum melius declarata & interpretata fuit dum Baro à Dona, sub dato XXIV. Nouemb. A. C. M. DC. I IXX. sollicite ad Principem Anhaltinum scribit: *In sua* instructione versus N. iam serio laborati: interim Ioachimo-Ernestū Ducē Holsatiæ ab N. N. Heydelbergæ venisse, & operam suam ad Bohemici bellum pollicitum esse, litteras quoque ab N. Ligam inter N. N. & Vnionem concernentes, secum attulisse, & quod utriusque partis: constituti delegati iter suum ita instituere debeant, ut vno die ad deputatum locum (.quo facilius omnibus ob præcedentia suspiciones evitentur.) simul peruenire possint: cui, uti adpareat, dilatoriam responsionem daturam autumant: qua accepta iterum versus N. N. ipsum profecturum, & uti prætendat, per Ambergam profecturum..

Sub eodem dato commemoratarum Abbrechti Comitis Solmensis, & Christophori Baronis à Dona binarum litterarum, alia reperitur epistola, quam ipse Elector Palatinus ad Principem Anhaltinum exaravit, & in qua Comitis Solmensis & Camerarii tractationem Crailsheimensem adprobavit, eidemque, Anhaltino, Considerationes quasdam transmittit, quæ Consiliariis suis sub instructione Mansfeldica incidissent: quæ tamen ipsi, Anhaltino, liberè relinquantur, an in expediunda ista instructione perpendi debeant, nec ne: Hisce simul litteræ ad residentem legatum N. Correspondentiam Vnionis cum illa Repub. concernentes insertæ erant: de læpius autem nunc commemorato Missæ mysterio, quoniam cum præcedentibus, quæ ipsi hæcenus concedita siue communicata fuerant, tam indiscrete egerat, ipsi prorsus nihil amplius detegebatur, sed vice versa Comiti Mansfeldio committebatur, quemadmodum illud ex epistola Comitis Solmensis, sub Dato Heydelbergæ I IXX. Decembris An. C. M. DC. I IXX. apparet: quod nimirum si versus N. N. venturus esset, de sua tum Commessione & expeditione (. quæ ipsi de Romana Corona, extero

Principi

Principi N. si, ipsius ope, maior armatura impetretur, deferenda, de Decembo-
 mandata erat) supra commemorato N. nihil prius detegeret, sed nu-
 de dumtaxat ipsi significet se, ex parte Palatini, habere in mandatis, A.C.MDC
 ut nimirum Bohemiarum Ordinum petitioni (quæ tum temporis in libe-
 ra assistentia, vel, si ista obiuici non posset, in concessione consiste-
 bat) gratificaretur: reliquas particularitates vero sæpius nunc dictum
 N. omnino celasse, immo, pro Instructione, ob Ligam vel Vnionem à
 Duce Holsatiz Electori propositam nullam cum ipso tractationem su-
 seepisse. eius rei causa isto in loco recensetur: *ne forsitan negotium reuele-*
tur: & quoniam alias hoc medium, ab N. in medium allatum, alteri
 quod Comiti Mansfeldio expeditum iniunctum erat, aliquod im-
 pedimentum adferre posset, cum tamen nulla alia difficultas, ob alte-
 rum legatum Anglicanum NN. N. residentem in promptu, & sæpius
 nunc commemoratus Comes Solmenis expresse fateatur, ipsum om-
 nium de Missa Secretorum esse participem.

Et sane clandestinum illud consilium, quod illo in loco contra
 peculiare aliquot Catholicos Electores, Principes & Ordines agita-
 tum, & sub mysterio Missæ, quod pauci dumtaxat scire debuerunt, oc-
 cultatum fuit, specioso sub prætextu VI. & IIX. eo torqueri voluit,
 quasi apud cæteros Vnionis Ordines (quibus mysterium istud abscon-
 ditum fuit, & de eo in effectu minime participare, sed solummodo
 sumptus & pecuniam erogare debuerunt) ita intelligi debuerit, tam-
 quam omnia ad conseruationem Euangelicæ à Catholicis obpressæ
 religionis, contra Pontificium, Hispanicum iugum, peregrinum do-
 minatum atq; seruitutem spectauerint.

Ast ex alia quadam eiusdem intimi Consiliarij Palatini Albrechti
 Comitis Solmenis ad Principem Anhaltinum, sub dato xxv. Dece.
 A. C. MDC. IIXX. exarata epistola multo aliud apparet, & inter alia
 plane contrarium eorum, quæ articulo IIX. commemorantur, quasi
 ex parte Directorum & Vnionis paziterum propagari omneisque sub
 reptæ diffidentiz quamprimum tolli debuerint.

Ex commemorata siquidem Solmenis epistola manifestissime
 apparet, quod maxum opere solliciti atque adeo veriti fuerint Bohe-
 micam Intemperiem, ope, consilio atque auxilio Serenissimi Domi-
 ni Electoris Saxoniz, aliorumque ad Germanicæ libertatis conserua-
 tionem longe melius adfectorum, atque peregrini dominatus vel ser-
 uitutis neutiquam cupidorum Ordinum, forsitan citius iri compo-
 sitam,

Decemb. tam, priusquam inchoata sua clandestina cōsilia penitus absoluisent.
 A.C.MDC
 IIXX. Et porro (inquit idem ille Comes) se libenter vidisse quod Elector
 Palatinus magis ad speciem (subintellige ob futuram electionem N.
 in Romanorum Regem) sese resoluisset, quo melius toties nunc cōme-
 moratus N. ad bonam præparationem incitatus fuisset: ast Electorem
 Palatinum mox ab initio non per litteras mentem suam aperire volu-
 isse, sed ore tenus dumtaxat Comiti Mansfeldio iniunxisse, quod ni-
 mirum ex parte Septemviri Palatini N. promitteret, oblata occasione
 (viuebat enim adhuc tum temporis Cæsar Matthias) nihil, quod ad
 incrementum honoris, bonorum, dignitatis, existimationis, atque au-
 ctoritatis pertinere videretur, intermissum iri. In eadem quoq; episto-
 la Styrbici e quitatus fit mentio, quod nimirum ille nō seorsim, sed
 cōiūctim per Electoratū Palatinum proficisci voluerit, quod sane
 factum magnam famam excitaturum sit: melius itaq; fuisse, si diuiso
 modo (vt ipsius rei fundamentum eo minus animaduerneretur) perre-
 xisset: Cum etiam Serenissimus Saxoniz Elector interpositionis caus-
 sa (Ecce quantopere isti homines pacis propagationē exoptauerint)
 sese ad Bauriaz Ducem referat, metuendum esse, eundem, Baurum,
 tandem negotio isti sese immixturum, & Palatinum tum temporis eo
 grauius passurum: Reuerendissimum Electorem Moguncinum inter
 duas aquas narate, & de certa resolutione esse dubium: atramen Ciui-
 tatem Norimbergam ad conuentum destinare, malle tamen vt interea
 de securitate idonee sibi caueretur: iccirco apud Electorem Palatinū
 protestatum esse, quamdiu videlicet Ecclesiastici in quieto pacificoq;
 statu relinquantur: tum ipsi nihil periculi metuendum.

Eadem illa intentio, quod nimirum ipsis nihil aliud obstiterit,
 quam si interpositionis negotium progressum suum fortiretur, etiam
 ex alia Christophori Baronis à Dona epistola manifesto liquet, paullo
 antequam in N. ablegaretur, sub dato V. Decembris A.C.MDC.IXX.
 ubi inter alia commemoratur, quod is (Baro à Dona) Principis Anhal-
 tini litteras, vna cum inferis copiis, Electori Palatino prælegerit, qui
 æstumat res in Bohemia prospere succedere, quodq; pax (videat nunc
 pacificus Lector quantopere isti homines ad propagandam pacem in-
 tenti fient) non tam cito promoueri posset.

Idem illud (Electorem Palatinum vel eiusdem intimos consilia-
 rios non pacem, sed eius turbationem in Bohemia sectatos fuisse) et-
 iam ex supra commemorati Electoralis Palatini intimi Consiliarij,
 Pleßei videlicet, epistola, sub dato XI. Septemb. A.C.MDC.IXX. li-
 quet,

quer, in qua Principi Anhaltino considerationes suas detegit, quomo Decemb
 do nimirum Bohemi hsec sub motibus sese gerere debeant: idque in A.C.MDC.
 lingua Gallica, sequentis ferme tenoris: Nullum equidem esse dubiū IIXX.
 Bohemos vires suas, iam congregatas, bene ac vtiliter vsurpaturos: at-
 ramen non abs re fore si eadem Cæsareanæ armaturæ obpouent, at NB. NB.
 que ita eiusdem progressum impedirent: eo ipso enim non solum mo-
 do regnum, sed etiam eiusdem reditus, amici, & vltualia ad suam ipsi-
 us commoditatem conseruari, & deniq; ipsæ Ordinum diuisiones im-
 pediri possent: si enim hostis (ita isti homines Cæsareæ S. M. militareis
 copias nuncupant, & quidem eo ipso tempore, quo sese pro interpo-
 nentibus negotio imiscuerunt) media Prouincias peruagandi nactus
 fuerit, multo tum, Ordinibus iam adhaerentes, sese ab ipsidem segrega-
 turos, hostem vero omnia Ordinum media nacturum, & Ordines pes-
 sumdaturum: isto siquidem modo Ducem Albanum Paulum III. Gal-
 licas copias in Italia, & postmodum Principem Auracum in Belgio,
 licet viribus longe superiorem, debellasse: eundem, Albanum, quoq;
 non Neapoli, Gandau, Bruxellis, vel Antuerpiæ permansisse, sed ho-
 sti in Italiam ad Frontonem fl. in Belgio autem ad Mosam vsq; obuiam NB.
 processisse: id nunc ad ipsos Bohemos applicandum, ipsisq; persuaden-
 dum esse vt in fronte limitum hosti occurrant: magnum aulæ Palatinæ
 Magistrum, Comitem Solmensem, dū Præge fuerit, præterdere, quod
 Bohemiæ Ordinum capita diuersæ opinionis fuerint, atque hostem in
 Bohemiæ Metropoli, Præge nimirum, præstolari velint: sin autem il-
 lud faciant, verendum esse ne regnum amittant, & solos muros sibi
 reliquos referuent. Itaque rei consultum iri, si Princeps Anhaltinus se- NB. NB.
 ipsum illuc conferat, & apud eosdem omnia prudenter constituat, id-
 que non dumtaxat armaturæ, verum etiam munitionis causâ, ne vide-
 licet, defectu boni salutarisq; consilij, forsitan obprimantur. Denique
 si res ad suspensionem armorum deueniat, probe tum considerandum
 esse, quod durantibus induciis Cæsareani in castris vel diuersoris suis
 manete cogantur, nec ipsis permittatur vt equitando in regni vrbes
 vel Pagos subditorum fidem sollicitent & ad defectionem incitent:
 Nam ista cautela in omnibus bellis ciuilibus perquam fiet necessaria, NB. NB.
 eoque ipso modo Ducis Parmensis insidias in Belgio fuisse præuentas.
 Sin autem Bohemi ista non obseruauerint, metuendum esse quod, ad
 finem properantibus induciis, ipsisque autumantibus sese ad hosti
 resistendum (heic iterum videre est, quod tantum sub specioso
 prætextu armorum suspensionem quæsierint Vniti) satis instructos
 esse,

Decemb. esse, multi ex Ordinibus desecturi, ad hostem transaturi, atque ita sub
 A.C.MDC ipso induciarum medio pacem suam facturum sient, exinde non dumtaxat
 ixx. Ordinibus, sed etiam cum primis ipsis Directoribus, atq; adeo præ
 „cipuis capitibus magnum periculum creari possit: alias sane verendum
 NB. esse Gæsarem nihilominus, etiam si Bohemi arma non deposuerint, pa-
 „cis tractationi subscriptum, quam Casareani per istiusmodi compo-
 „sitionem vel transactionem plus, quam per vim & violentiam, sese ob-
 „tenturos confidant: Monendos attamen esse Ordines ne tam idoneam
 „occasionem sibi à manibus extorqueri patiantur, sed vires suas bene
 „collocent: sin enim, vice versa, obprimantur, nullam tum eius rei caus-
 „sam Electori Palatino imputandam, neq; eo ipso sese excusare posse,
 „quod nimirum absq; præcitu eiusdem Septemviri Palatini nihil fe-
 „cerint,

Quo melius autem omnibus & singulis cognitum manifestum-
 que fiat, quod videlicet Catholici à Spiritu Calvinistico in x. x. & x i.
 articulis male accusati fuerint, & quod Vnionis capita multo magis
 omnia sua consilia & actiones in perniciem & obpressionem Catholicæ
 religionis, bonorumque Ecclesiasticorum occupationem contule-
 rint, cum primis vero quod ipse etiam Elector Palatinus (contra illud
 quod sub x i i. x i i i. & x i v. quod vulgo toties adeo inculcatum fuit)
 ob intemperiem istam Bohemicam ne utiquam doluerit, sed etiam ipsi
 numquam curæ cordiq; fuerit, vt commemorata ista Bohemica sedi-
 tio, ex qua postmodum tantæ calamitates atq; miseræ exortæ sunt, pa-
 cifice componeretur: immo quod ipsi veritati manifestissime & è dia-
 metro quasi repugnet, tamquam Directores, licet contrarium xv. arti-
 culo affirmetur, ad confusionem intemperiemq; istam Bohemicam nul-
 lam causam occasionemq; dederint: iccirco aliquot documenta heic
 ordine recensebo, quæ omnia irrefutabilibus Originalibus refutari,
 imò legenti & probe perpendenti ista (Originalia) horrorem comæq;
 arrectionem incutere queant, cum primis si summo studio consideret qd
 inhoneste, minus germane, & falso prorsus Electoris Palatini Consi-
 liarij (è quorum numero Christianus Princeps Anhaltinus Choragus
 & Primipilus fuit) consiliis suis hominibus imposuerint, dum vltimo
 adeo in excessu peccarunt, quod, licet de specialibus ab vno, ad alterū
 tempus in calamo hærentibus nullifirme constiterit, nihilominus ta-
 men ipse effectus aliud demonstravit, & omne illud, quod in genere
 tam ore tenus quam commutatis scriptis suis diuerso tempore publi-
 carunt, iusto tempore detexit.

Exem-

Exempli gratia in genere prætenderunt, quod Catholici primum Decemb. arma arripuissent, & hoc modo aduersæ parti ad idem faciendum an- A.C.MDC sam occasionemq; præbuisent, cum tamen ex ordine cōmemoratis 11xx. deductionibus, quæ hætenus ab A.C.MDC.IIXX. gesta sunt, satis superq; cōster Directores Vnionis non trū sua sponte hinc inde exterorū Principum ad maiorem armaturam impetrandam, opem auxiliumq; implorasse, antequam Catholici vnicum etiam militem cōscripserint, verum etiam quod toties commemorata Vnionis capita ipso facto copias Mansfeldicas in Bohemiam miserint: imo quod, antequā Mansfeldius ad submittedum sese Electori Palatino, mandatū accepisset, Marchio Onoltzbachicus (iuxta supra cōmemorata ad Electorem Palatinum, sub dato xxxi. Julij A.C.MDC.IIXX. exarata epistolam) ultra 11. militum M. expectantibus sumptus subministraverit: ut iam sicco pede prætereatur, quid supra dictæ magni aulae Palatinæ Magistri litteræ de equitatu Styrum bico detexerint.

Hæc omnibus vero nunc minime consideratis, ex aduersa parte tanta sane impudentia apparet, quod mox Anno II. postquam A.C.MDC.XIX. militum Lektionen primum reuelata, & tum prius Catholici ad propriam suis defensioem aliquid moliti essent, ipsi, Catholici, ea ipsa de causa ab Vnitris ludibrio habiti fuerint, dum directoru vnus, Ioachimo Ernestus Marchio Brandenburgicus videlicet, sub dato IIX. Febr. A.C.MDC.IIXX. ad sæpius nunc commemoratū Principem Anhaltinum inter alia scribit: Ecclesiastici, iuxta hinc inde allata nova, admodum Martiales sese ostendere incipiunt: vndiq; bellum bellum personare: in effectu rem eo inclinare, quod ex mera formidine (quam candide ergo affirmant Catholicos metuendos fuisse, cum tamen ipsimet Protestantium Vnionem meruerint) idem Ecclesiastici Cæsari auxilium laturi sunt: ignorari tamen adhuc, num Imperator adhuc viuat, nec ne: Bohemiæ Ordines hesternæ luce (subintelligit VII. Februarij A.C.MDC.XIX.) commissiones & patentes litteras pro Comite Henrico-Guilielmo hinc inde misisse quod, tamquam ipsorum Capitaneus D. equites conscribere debeat, adeo ut omnia sensim ad bellum inclinent: quocirca Principi Anhaltino eo citius retum maturandum; quum ipsius præsentia (quemadmodum effectus postmodum satis superq; testatus est) ad plenariam rei expeditionem (rebellionem) maxum opere requiratur.

Ostiduo post modo commemoratus Vnionis Director, sub dato Febr. A. XIV. Febr. A.C.MDC.XIX. scribit: sese ab N. litteras singularis cuius C. MDC.

Fabr A. dam importantia obtinuisse, quas viz non tuto committere audeat,
 C. MDC. eius rei tamen Electorem Palatinum certiores redditurum, negotiū
 XIX. siquidem bonam citamque resolutionem requirere, &c. Si etiam vlla
 „ vniquam occasio vetedario opus habuerit, hanc ipsam illam esse iam
 „ enim (vt multa paucis comprehendantur) media in promptu haberi
 „ (heic iterum liquido apparet quid videlicet ipsis defuerit, nihil enim
 NB. „ periculi ipsis ab Ecclesiasticis metuendum vniquam fuit, sed medius
 „ dumtaxat caruerunt) quibus vniuersus terrarum orbis sursum deor-
 „ sumque ferri possit.

Qualia autem media, euertendi totius mundi, fuerint, & quo ar-
 cana ista iam decipherata epistola, quæ itineti non tuto committi po-
 tuit, spectauerit, notandum est, quod supra memoratus Comiti
 Mansfeldio adiunctus Onoltzbachicus Secretarius, sub dato xxv. Ia-
 nuarij A. C. MDC. XIX. inter alia commemorauit; sese, N. v. l.
 NB. „ Nomarum, Comiti Mansfeldio proposuisse, vt nimirum Alsatia Ele-
 „ ctori Palatino, & vice versa, N. corona Bohemica destinaretur, quod
 „ sane modo, & nunc sæpius commemorato Palatino Septemuiro, quū
 „ hæreditariæ istæ sient Prouinciæ, multo melius vtiliusq; foret, confide-
 „ rando N. iam esse decrepitū, adeo vt postmodum ad istius coronæ suc-
 „ cessionem, ex parte Palatini, per recommendationem, denominationem
 „ nem, vel alia istiusmodi maxura fulcra, nihilominus & facile apud Bo-
 „ hemos perueniri possit.

Paullo post alia quædam epistola ab eodem Secretario, sub dato
 11 ix. Feb. A. C. MDC. XIX. subsequuta est, in qua, Nomarus, inter alia
 „ meminit: N. nobilem quemdam cum Comite Mansfeldio Heydelber.
 „ gan, versus missurum, qui scripto comprehensam resolutionem Ele-
 „ ctori Palatino ipsemet traditurus esset: Vice versa Elector peculiari scri-
 „ pt. se se obligaret, vt N. vna cum voto Brandeburgico (cui postmodū
 „ Saxonicum votum conditionaliter, iuxta peculiaries quasdam litteras,
 „ sub dato 11 xx. Martij A. C. MDC. XIX. accessit) vocem suam ad imperiā
 „ dam Romanam coronam largiri, & præterea coronam Bohemicam p-
 „ sæpius nunc citato N. esse diue procurare velit: & tum N. obligatum
 „ fore, vt Electori Palatino Alsatiā cōiunctis viribus, & si fieri posset,
 „ partem Austriacarum Prouinciatarum occupare iuaret, atq; præterea
 „ ad belli cōtinuationem D. C. L. florenorum M. annuatim ex suo ærario
 „ erogaturus, & pro virili apud NN. eo laboraturus esset, vt totidem &
 „ ille numerare non grauaretur, & deniq; corona Hungarica quoq; ei-
 „ dem Electori Palatino cederet. Quamprimum vero ista epistola ad ge-
 „ neralem Vnionis Legatum, Marchionem Onoltzbachicum, perlatā

esset, prae nimia laetitia exultans manuale quoddam epistolium ad Prin-
cipem Anhaltinum, sub dato xx. Februarij, in continentia exaravit, ubi
inter alia mentionem facit: rem in bonis versari terminis, Comitem
Mansfeldium siquidem non diu mansurum: interim tamen rectam,
fortem egregiamq; resolutionem concipiendam: quocirca Anhalti-
nus abiq; vlla mora properet: commodissimam resolutionem dandā,
& occasionem minime praetermittendam esse, mercatorem siquidem
ad nundinas proficisci necessum habere.

Quo melius autem recta, fortis, & egregia ista resolutio concipe-
retur, istius tractatio & nundinae ad peculiarem quemdam secretū cō-
tentum Triumvirorum, Creylshemium scilicet, verius, Electori Palatino
propositae fuerunt, idq; hac potissimum de causa, quum inibi minus,
quam Heydelbergae, metuendum periculi, & exinde ab N. petita mis-
sio eo tectius in effectum deduci possit: iam quoq; (id quod viuentē
adhuc Caesare Matthia factū, ineunte nimirū Martio A. C. MDC. XIX.)
praesentatam quamdā duorum in Bohemia Generalium cōferentiam
in promptu esse, quod rei conducibilis futurum, si Elector Palatinus
destinatum conuentus locum ad xvi. diem Martij (ni negotiū diutius
protorgare velit) sibi gratum acceptumq; esse pateretur.

Omniū & singulū igitur exinde manifestissime liquet quanti
homines isti pacem fecerint, & e contra qualem materiam ad bellum,
(nimirū tres peculiare coronas, subintellige Romanam, Bohemicā,
& Hungaricā. Item, Alsatiā, & Austriacarum Prouinciarum partē
haereditario ad Electorem Palatinum transferendi; Item Ecclesiastico
rum inuasionem, de qua infra pluribus dicitur) non vero oppressam
relligionē, multo minus Pontificium & Hispanicum iugum, aluerint:
siquidē ab istiusmodi iugis ipsis nihil omnino metuendū fuit: cum pri-
mis quum Palatini intimi Consiliarij ex arcanis allatis nouis ad vnguē
quasi sciuerint, & videlicet Romae & in Hispania istud bellum minime
probetur, sed multo potius, (vbi Plessenius, intimus Palatini Electoris
Consiliarius, ipsemet in allegatis suis litteris, sub dato xi. Septembris
A. C. MDCIIX. ad Principem Palatinum fassus est) Don' Balthasa-
rem de Zuniga in Hispania Regi & Consiliariis suis persuasisse, quod
ab iactura Bohemae regni, Belgij, Burgundiae, Mediolani, & Neapolis
iactura dependeat: itaque Regem nullam ad aliquam compositionem
occasionem intermissurum, modo Caesar Bohemae regni possessionē
iterū adipisci posset, &c. Pari modo ad eosdē Consiliarios (Palatinos)
Roma praecipitum fuit: Summū Pontificē nullo prorsus ad hoc bellū ad-

NB.

Mart. A. fecerunt tangi, & quod ad modicam duntaxat contributionem præstandā
 C. MDC. vi quasi cogi oporteat: immo eo lubentius Electorem Palatinum in
 XIX. Bohemia passurum, ut hoc facto vires Hispanicæ aliquantulum imminuantur: siquidem ipsum (Pontificem) Hispanorum potētiā magis vereri, quam ut metuat, Palatinum ipsum Romæ, ubi cum Provinciis permaneat, visitaturum, vel alias Italix magnum detrimentum illaturum. Itaque Vnitis à Pontifice & Hispaniarum Rege ne minimum etiam periculum metuendum fuit.

Penes commemorata illa D. Camerarij ad Principem Anhaltinum, sub datō V. Martij A. C. MDCX. exarata epistola summo opere perpendenda est, in qua paullo ante dicti conuentus III. Vnionis Diætorum (hæc enim tum temporis Duci Würtemberg'co, ciuitatibus, & Diis minorum gentium minime reuelata sunt) sequentibus verbis
 „ mentionem facit: Quum etiam, inquit Camerarius, Elector Palatinus,
 „ Marchio Onoltzbachicus, & Christianus Princeps Anhaltinus prope-
 „ diem personaliter cōuenturi sient, & tum seipsum (Camerarium) vna
 „ cum Solmensi Comite Electorem subsequi posse: iccirco, quæ hoc in
 „ loco scriptitari alias oporteat, eo vsq; dilata velit, sibi ita præcipue sum-
 „ ministrationem sumptuum (Ecce, quod tum temporis Bohemi milite
 „ & pecunia subleuari fuerint) erga Bohemos curæ cordique esse, id q̃
 „ Electorem Palatinum vsq; ad Anhaltini reditum (qui cum duobus ge-
 „ neralibus tum temporis ad conferentiam in Bohemiam profecturus
 „ erat) prorogasse: itaq; illum, Anhaltinum, eo magis negotio summa soler-
 „ tia satis facturum, quum res nō amplius sit integræ: cætera Deo com-
 „ mittenda: Baronis à Dona relationem, de sua N. & Hollandica expedi-
 „ tione, & Mansfeldij Comitris reditum ad grandem arduamq; delibe-
 „ rationem materiam daturum: Deus faxit, quod non dumtaxat recta &
 „ salutaria consilia sub ista (deliberatione) verum etiam corda animiq;
 „ pro diuina gloria, libertate, & religionē impendendi, coincident: vice
 „ versa etiam prudentissimos, optimos, & acutissimos (sui scilicet suiq;
 „ similibus) discursus paruam, vel omnino nullam operam præstare: Heroi-
 „ cas siquidem resolutiones cœlitus Magnatibus & Proceribus in cor-
 „ da infundi oporteat, &c..

NB.

Quid autem in isto conuentu Creylsheimenſi, ob singulatē
 quamdam aliam ad N. legationem, cui Christianus Princeps Anhalti-
 nus (quum de Romana, Bohemica, & Hungarica coronā, non autē de
 nudo Mansfeldicarum copiarum subsidio, & earumdem auctione, a-
 ſtitutū fuerit) in persona propria interfuit, decretū, vel, uti D. Camera-
 rius

rius ait, qualia tum temporis recta, (potius recta.) & salutaria consilia in medium proposita fuerint, id conceptum quoddam, ipsius Palatini Electoris manu x t x. Mairii subsignatum, satis superq; testatur: Anhaltinus videlicet negotiationem suam noto in loco in duo membra diuidat: I. ad impletionem petitorum ex parte N. (. Bohemicæ & Romanæ Coronæ ad N. delatæ.) II. ad petitionem Electoris Palatini, & finalem ratificationem atque certitudinem. Ad I. articulum (. Coronam Bohemicam.) quod attineret, Anhaltinus N. significet, quod iam dudum cum Bohemiarum Generalibus Conferentia habita sit, & quod Elector Palatinus magnam inclinationem (. Hec notandum est, N. ipsam rei veritatē quod videlicet per singularem quamdam legationē quorundā Bohemiarum Directorum Electori Palatino iam dudum Corona Bohemica representata fuerit, celatam, & hoc ipsi Electori Palatino pro ultimo subsidio reservatum fuisse.) ad personam suam reperiit: nihilominus tamen toties nunc commemoratum Electorem Palatinum omnem fauorem in N. deriuaturum, attamen omnia in eo consistere, quod ex parte N. proposita media realem suum effectum consequantur.

Ad Romanam Coronam vero quod attinet N. sincere & candidè iterum atque iterum persuadendum esse rem in terminis prioribus permansuram, quod nimirum successio hæc hereditaria, ad præventionem domus Austriacæ, præsertim hæc sub occasione (. ante octiduum siquidem Cæsarea S. M. modo vitam cum morte commutauerat.) quodque Elector Palatinus cum primis adiutamentum spectare, & illum, qui toti Romano Imperio, ad conservationem eiusdem liberatum atque reputationis siue auctoritatis, utilissimus futurus sit proponere atque eligere debeat: sub quorum numero potissimum comprehenduntur, qui Patriæ potiora officia ipso facto (. erogatione & mutatione sumptuum ad magnæ armaturæ conscriptionem & subsidium.) præstiterint: Sperate insuper Electorem Brandenburgicum per certa media ad eundem terminum inclinaturum, & istius vocis sese certo participem redditurum: attamen Electorem Palatinum liberum votum sibi integrum reservaturum donec res ad istiusmodi occasionem petueniat. Cum autem res eadem apud Coronam Gallicam quoque fulcienda sit, & hic ipse Regis Consiliariis propositus articulus (. Ergo isti quoque homines, futuræ electionis causa, etiam Occidentalem Franciam, viuentē adhuc Cæsare, sollicitauerunt.) admo-

Mart. dum frigide susceptus, & ita magis impeditus quam promotus fuerit:
 A. C. M. iccirco N. per rem eo melius vrgere, & obstacula remouere debeat,
 dc xix. quodque eadem ista Corona adprobet, vt nulla, ante pacatos motus
 « Bohemicos (cur non categorice vel germanice inquirunt, antequam
 domus Austriaca non dumtaxat isto regno, eidemue incorporatis pro-
 uinciis, verum etiam residuo suo priueretur, de quo paulo post salutaria
 consilia subsequenter, quæ vndique, tempore interregni, clanculum
 » machinata fuerunt.) Coronatio suscipiatur, & quod Ferdinandus,
 » durantibus adhuc istis motibus, ad Electionis Conuentum Mœno-
 » Francofurtensem non vocetur ne forsitan hoc ipso confirmatio here-
 » ditaria successionis Domus Austriacæ introducat: Pari modo eam-
 » dem Coronam Gallicam Electorem Treuirensis ad eumd. scopum
 » flectere non desistat: quemadmodum ad illud iam dudum vtilia salu-
 » tariaque præparatoria facta fuerint.
 » Ad alterum quod attinet articulum, pettum iam, vt & hætenus,
 » trum, vel ad minus duarum Ducatorum millionum ita persueret, ex-
 » tra tamē Mansfeldicum subsidium, & inuasionem Alsatiam: quod e-
 » tiam ista iam modo commemorata pecuniæ summa certo quodam in
 » loco infallibiliter, & absque mora erogetur, absque illo medio enim
 » conscriptiones progressum suum sortiri nequeant: quocirca Anhalti-
 » nus interea sedulo inquirat, quas videlicet vires Signoria di N. N. con-
 » tribuere velit, & an certo iisdem in nihil possit. Eodem hocce passu re-
 » solutio, inquit conceptum vltius, promotio, & assicuratio (assu-
 » rance.) sedulo vrgatur & simul protestetur, nisi hoc fiat: Bohemis tum
 » necessario pacis tractationem persuadendam esse: si porro cum altera
 » parte in Imperio, vrgente illud necessitate, accommodari oporteat,
 » n. tum facile æstimare posse, quantum interesse non dumtaxat sibi i-
 » psi, verum etiam Serenissimæ Reipubl. Veneræ detraheretur: immo
 » extremum periculum, cum noua domus Austriacæ & Hispaniæ forti-
 » ficatione, subinde ad cresceret.
 » Ad hoc præterea iustum subsidium I. Comitis Mansfeldii IV. pe-
 » ditum xi. & dc. equitum, sub priorib. conditionibus, summa cum in-
 » dustria vrgendum: quemadmodum & non minus, II. peculiaris Alsa-
 » tiæ inuasio & sub ista numerus, introductio, tempus, aditus, & modus
 » (an non isti homines omnia sedulo inquirunt.) prope perpendantur,
 » & insuper scripto comprehensa comparatio & instructio simul insti-
 » tuatur. Pro III. articulus continuationis quoque considerandus venit,
 » quod

quod nimirum ista ad 111. annos (tantum temporis enim sibi homines isti tribuerunt, & fieri possit ut omnia ipsorum consilia contra Catholicos ulterius exequi poruerint.) ad Signoriam di Venetia, iuxta N. & quod sub hoc, lV. successores subintelligantur, dirigatur, quem-
 admodum & similiter non minus, V. inuasio ex parte Venerianorum
 contra Forum Iulii suscipi, & simul iste scopus ipsis inculcari debet,
 quo commodius præparationes istæ bellicæ in Italia alantur, & belli-
 co isti negotio tam Pontifex Romanus, quam Rex Hispaniarum im-
 plicari possit. Er, VI. denique comparatio instituta, quomodo id
 tuto Angliæ Regi & Stadenlibus, siue Confœderatis Prouinciis Bel-
 gicis, proponi, & per quem prætextum, VII. vnuersum istud negoti-
 um occultari possit.

Mart.
 An. C. M.
 DC. XIX.

Et hæc est materia illius, quod Princeps Anhaltinus fideliter ac-
 turo cum N. tractare debuit, & quod postmodum in persona propria
 adeo tacite & occulte tractauit, ut etiam de ipsius profectone nulli ex
 omnibus Catholicis Electoribus, Principibus, & Ordinibus, atque
 forsitan paucis dumtaxat inter præcipuos Vnionis Cōfœderatos, vni-
 quam constitit. Ne autem quis porro videat, quo Conferentia cum
 duob. Bohemicis Generalibus, cui primus supra dicti memorialis (ad
 Bohemicam Coronam quantum attinet) Articulus innititur, directæ
 fuerit: aliud heic conceptum commemorandum est, quod itidem
 Creylshymii, sub dato xx. Martii An. C. M. DC. XIX. conditum, & pari-
 modo propria Electoris Palatini Friderici manu subscriptum fuit, hu-
 ius ferme tenoris: quod videlicet sæpius nunc dictis duobus Genera-
 libus Bohemicis mysterium summo studio iniungi, & simul ipsis incul-
 cari debeat, quod ex reuelatione istius negotii, interessentibus non par-
 uum sane expectandum sit præiudicium, iccirco manus potestione
 promittant, hanc negotiationem sese nulli mortalium, ad extremum
 vsque vitæ suæ spiritum, detecturos. Ad hæc, si commemorato modo
 de clandestina ista negotiatione sufficiens præstita fuerit assecuratio,
 rum operæ pretium iudicatum fuit, si paullo ante dictis Generalibus
 Bohemicis significaretur, quid scilicet N. Anno Christi M. DC. XIX. in
 Conuentu Heylbrunnensi per peculiarem Legatum tractari curaue-
 rit, & quo pacto Elector Palatinus & Vnio, commemoratum N. apud
 N. & Stadenfes tam diu fuore ptosequuti fuerint, donec Bohemica
 intemperies exorta fuisset: Quo melius autem iste N. sese erga Electro-
 rem Palatinum gratum iterum exhiberet, ab initio IL. militū M. (quæ
 Septem-

Mart. Septemuir Palatinus vel pro se, vel Ordinibus Bohemiz, vel abbi-
 An.C.M. surparet.) suis sumptibus alere promississe: quem Succursum Palatinus,
 DC. XIX. diligenti cum Onoltzbachico, Badenfi, & Anhaltino habito consilio
 » &c. in Euangelicorum Ordinum emolumentum (iuxta ix. Septemb.
 » An. C. M. DC. i. xx. præmissum tractatum.) conuertit. Et quoniam
 » N. numerum ad xv. peditum M. & centenos aliquot pedites complere
 » promiserit, in ipsa rei veritate certe quidem affirmari posset totum
 » Mansfeldicatum Copiarum succursum in effectu ab ipso Electore Pa-
 » latino dependere, & Bohemiz Ordinibus transmissum fuisse, qui eti-
 » am ea ipsa de causa promeritis ipsi Electori agant gratias. Iam rem in
 » eo consistere vt Elector Palatinus non duntaxat xv. peditum M. & D.
 » equites per ætatem absque compensatione Bohemorum, porro quo-
 » que impetrare conetur, verum etiam adhuc aliquot virorum M. vltre-
 » rius, quæ domum Austriacam & Ecclesiasticos in Alsatia (. Eia nunc
 » dolus liquet, quæ nimirum tam forti armaturæ inihiatum fuerit.) nua-
 » dere, & ita potentiam, Bohemiz incumbentem, distractura & diuer-
 » sura essent: N. præterea eo inuigilaturum, vt nimirum ad minus i. xx.
 » vel xm. militum in Imperio ab Euangelicis suis sumptibus alerentur, qui
 » vel peregrinarum copiarum transitus prohiberent, vel pressæ Bohe-
 » miz succurrerent. Denique quod, N. mediante, N. N. domum Au-
 » striacam in Foro Iulio inuadere, & Hispanorum conatibus sese forti-
 » rer, omnibusque viribus opponerent. Sin vero ista omnia non so-
 » lummodo ad istam ætatem (. subintellige A. C. M. DC. XIX. in quo pu-
 » tatitia. nauci electio & abdicatio Pragæ facta.) sed ad plures annos
 » diesque, & si res exigat, ad triennium spectare videatur, tum N. vice
 » versa hanc conditionem postulare, vt si Bohemiz Ordines istum com-
 » moditatem vtilitatemque ipso facto deprehendant, & ipsum N. in i-
 » psorum emolumentum cum armatura sua ipsis ad propinquaturus ef-
 » set, quod tum post hodiernum Casarez S. M. è viuorum numero dis-
 » cessum, & quoniam Ferdinandus litteris suis reuersalibus non per o-
 » mnia satis fecerit (. heic iterum beniuolus lector videt, quis Bohemis
 » causas impulsus ad putatitiam abdicationem subministraverit.) ipsi
 » N. Coronam Bohemicam obferre & ad gratiarum actionem, eundem
 » in Regem suum elidere possent. At iterum atque iterum nunc videa-
 » tur quomodo isti homines propria auctoritate perniciofa ista consilia
 » meditentur, in alterius præiudicium ipsimet præscribant, & vt alios
 » tam audacter atq; præpostere seducere possint, noctes diesq; audeant.

Cum

Cum hisce & penes commemoratos istos articulos, Bohemicam Coronam concernentes, quo pacto videlicet Bohemiæ Ordines N. in A. C. M. putaticium suum regem eligere debeant, alii adhuc articuli in ante commemorato ab Electore Palatino Frederico propria manu subscripto Concepto deprehenduntur, de quibus tum temporis cum Bohemicis Generalibus tractari debuit: I. de articulo transituum. II. de tribus Imperiis Belgicis, & M. equitibus. III. de Continuatione. IV. ætuum Statum scripto comprehendendum, quæ & quor subsidia requirantur, quidque ex regno expectandum fiet. V. de Prouinciis hæreditariis, & regno Hungariæ (. quo in loco procul omni dubio tractatio de Gabriele Berlethemo suscepta est.) VI. quæ à morte Imperatoris, ratione Ferdinandi & alias, consilia in promptu habeant. VII. quid compositionis causa (. quam III. Vnionis Directores summo opere metuerunt, ipsique nihil magis contrarium fuit.) expectandum, & quæ consilia &c.

Verum enimvero Princeps Anhaltinus ad Baronem Achatium à Dona (. cui suo loco expeditionem istam demandauerat.) sub dato xxvi Martii A. C. M. dc. xix. sequentia scribit: quod nimirum illud, de quo supra facta mentio, cum duobus Generalibus, sin Prægiæam temporis commorentur, & cum Ruppæ, & nemine præterea alio altissimo sub silentio tractate, ante omnia vero se potissimum spectare debeat, ut responsio siue resolutio in principali membro & articulo, V. die Aprilis Ambergæ esse queat, ipsum enim, Anhaltinum, professionem suam lubenter maturaturum. Cum cæteris articulis istius memorialis, sese aliter detinere non posse, quam ut istis, pro meliori informatione umbram dumtaxat præberet: quemadmodum etiam plenariam relationem de negotiatione ista, supra sæpius nunc commemoratos articulos, Electori Palatino transmittere debeat: alias particularem quamdam instructionem adhuc (. inquit Anhaltinus.) pecuniæ causa Baroni à Dona inferuendam & expediendam, non quidem Electoris Palatini (. videat iterum lector recta Vnitorum consilia.) sed Principis Anhaltini nomine: extra illud aliam magni aulae Palatinæ Magistri epistolam. subiectam concernentem, ad Comitem ab Hollach aduentare, ut Anhaltini Principis Commissionem eo facilius promoueret: cum quo (. Comite Hollacho & Ruppæ.) de hoc ipsum negotio bene communicare quiddam posset: Sin vero modo commemoratus Hollachus nõ in promptu fiet, tum nemini alii, quam toties

M. rt. nunc dicto Ruppæ, negotium istud reuelari possit, cuius consilio Be-
 An. C. M. ro à Dona, in omnibus suis rebus uti, & quorsum resolutio referenda
 DC. XIX fiet, ab eodem, Ruppæ, repetere debeat: Sin autem & idem ille Ruppæ
 è Praga forsitan in castra secessisset, Baro tum propria cum Statu allu-
 „ lud significaret, in castra versus se conferret inibi; apud Generales &
 „ Ruppam demandatum sibi negotium tanto quidem cum sibi pro-
 „ poneret, ne vilius rei palefatio vel vnica temporis laetitia exinde me-
 „ tuenda fiet: imprimis cum summum in mora metuendum periculum.

Quum itaq; sepius nunc commemoratus Princeps Anhalt. ope-
 ra pretium esse autumat, quod præuenire, quam præueniri multo fiet
 melius: siccirco ne quidpiam apud Vnlonē forsitan negligetur: itaq;
 Baro (à Dona.) Pragam, Anhaltin. vero Norimbergam versus profe-
 ctus est, ibiq; XXI. Martii A. C. M. DC. XIX. (biduo post conceptum
 ab Electore Palatino toties commemoratum memoriale.) cum ali-
 quot Altissimi Reipub. istius deputatis Senatorib. vtpote Andrea
 „ im Hoff/Bohemo, & D. Oelhasio tractauit, an non forsitan argustior
 „ vel vniuersalis Vuionis Cōuentus haberi possit, (minime heic con-
 „ derato quod ipsi pecunia dumtaxat curæ cordiq; fuerit.) adnexa peti-
 „ tione, vt Norimbergenses suam hac de re intentionem Electori Pala-
 „ tino communicare minime grauentur, quæ nimirum hac in causa
 „ applicanda media, ne delegati cum relationib. suis in reditu apud Do-
 „ minos suos Principales detineantur, sed multo potius, quā de præsent
 saltim periculo res nunc agatur, (ita inquit Anhalt. in sua relatione E-
 „ lectori Palatino facta quid videlicet Norimbergæ effecerit, quodque
 „ inibi nulla specialiora mandata detexerit.) quomodo illud (pericu-
 „ lū.) præueniri, & an non reliquæ citantes Ciuitates plenipotentiam
 „ habere possint, vt nota ista negotia eo citius & facilius expediantur.

Apud alterū memoriale, ad Principē Anhalt. directum, & ab E-
 „ lectore Palatino cōceptum, manu sua propria rubrica addidit: le mini-
 „ rum huius memorialis substantialia multis in locis aliquo clarius &
 „ expressius Domino Achatio, Baroni à Dona suū fideiitate significauit
 „ se, & ad expediunda ista, Pragam versus misisse. In altera folij pagina
 „ idem ille Princeps Anhaltin. manu sua iterum duos ad huc articulos,
 ad adiunctū Capitalis memorialis pertinentes, addidit. I. de vtrū Pra-
 „ genfi. II. Electore Saxonie. Item melius infra, cum suis cum rubrica addi-
 „ ctum cum Foro Iuli non adeo manifestum esse, quam saltem ex qua-
 „ dam epistola ex N. sub dato xv. Ianuar. Anno Christi M. DC. X. X.

xxv. Decemb. Anno Christi M. DC. lxx. itaque probe admodum perpendendum esse, quæ conditiones antecedere, vel sequi debeant: N. A. C. M. Mart.
 siquidem forsitan, intelligeret quod petita eorumdemue impletionē DC. xix.
 prius habere debeat: ast Vnionis Directores I. continuationem impē-
 dendi subsidii pro IV. peditum M. & DC. equitibus pro Mansfeldio.
 II. inuasionem & occupationem Alsatiæ. III. Duas milliones exceptis
 Mansfeldicis militaribus copiis & inuasiōe Alsatica. IV. Venetiani in
 Istriam. V. Continuationem III. annorum, prætermissa heic occupa-
 tione Alsatiæ, Hungariæ, parte Austriacarum Prouinciarum &c. Su-
 pra in altera paginæ facie hæc leguntur verba: Bohemiæ Generales
 declarent, FERDINANDVM ESSE INHABILEM, &c.

De hisce & similib. istiusmodi consiliis Triumviri cæteris Vnitis Ordinibus parum sane, aut omnino nihil communicarunt, quemadmodum ex supra commemorata Principis Anhaltini relatione Norimbergicæ suæ expeditionis videre est: quod nimirum supra allegata sua propositio commemorato modo vnice & solum eo directæ fuerit, q. de præsentidumtaxat periculo res agatur, & quomodo istud præcaueri possit, non vero quod de modo commemoratis notabilibus, h. e. de IV. peditum M. & DC. equitibus, sub imperio Comitis Mansfeldii, de inuasiōe Ecclesiasticorum in Alsatia, multo minus de duabus auri vel Ducatorum millionibus supra & extra Mansfeldicas copias, Item de inuasiōe Fori Iulii, coniunctiōe Oceani cum mari Adriatico, occupatione Coronæ Hūgaricæ pro Electore Palatino & partis Prouinciarum Austriacarum, de Bohemiæ Ordinum declaratione quod FERDINANDVS INHABILIS de fulcimento apud Coronam Gallicam, quod duranti. motibus, idem ille FERDINANDVS ad electionis conuentum Mœno Francofurtensem non vocari debeat, de irruptione (.Rendensous.) Onolzbachicarum Copiarum militatum in Episcopatum Herbipolensem, mysterio Missæ, oblatione Bohemicæ & Romanæ Coronarū erga N. (. & q̄ id genus alia hætenus ex instructionibus, memorialibus, relationibus, Missiuis, Considerationibus, consiliis, aliisque ANHALTINÆ CANCELLARIÆ conceptis satis superq; demonstrata fuerunt,) ne minima quidem fiat mentio: quemadmodum etiam Imperiales Ciuitates dumtaxat urgente necessitate peccuniaria requisitæ, ipsiisque ingentia pericula de Hispanico iugo & extero dominatu proposita fuerunt, vt ad erogandā peccuniam copromptiores & alacriores redderentur: quemadmodum idem illud in An-

Marr. haltina relatione manifesto liquet, quod nimirū Norimbergicæ & Rei-
 An.C.M. publ. Deputatis uihil aliud communicasset, quam militarium enu-
 DC.XIX. tum conscriptiones Marchionis Bidentis, transicum Wallenstein-
 corum equitum. Item, Electorem Palatinum pari modo sese resolu-
 re necessum habuisse, aliquot equitum turmas cōscribendi, quas par-
 tim in inferiorem, partim in superiorem Palatinatum tramissurus si-
 set: pericula enim indies adcrefcere, (verba relationis formalia.) vice
 versa vero media præparationum, cum primis equitatus, decrefcere:
 pari modo ipsum Marchionem Onoltzbachicum aliquot equitum
 compagnias conscribere, & Ducem Wuttenbergicum, ad idem faci-
 undum, adhortatum iri. Cum quibus militum lectionibus autem ita
 comparatum fiet quod, cum Conuentus Vnionis non ita cito promo-
 ueri vel institui possit, quilibet suum equitatum, ad primi mensis per-
 solutionem quod attinet, suis alarū sumptibus, postea vero, si res ad fu-
 turum Vnionis Conuentum deferatur, quod tum Vniuersalibus im-
 pensis siue contributionibus res geratur, attamen collectus apparatus
 quo ad fieri possit, non tangatur vel attrectetur, sed istæ impensæ in-
 tra xxi. mensium, vel vnus anni, spacium in genere impendantur. Sub
 quibus Norimbergenses certiores redditi quomodo uidelicet cum
 grandibus istis præparationibus bellicis comparatum esset, id quod
 ex allatis nouis ex Occidentali Francia, quæ periculosa, (scilicet.) re-
 præsentaretur. Comiti Solmensi Frederico huius rei fidelem commu-
 nicationem factam, qui hæc præparationes necessarias admodum in-
 dicasset, & simul non abs re futurum æstimare, si, quum hocce tempo-
 re bonus idoneusque equitatus comparari nequeat, Norimbergenses
 paraphractorum equitum turmam conscripissent, atque tum ipsis pec-
 cularis, ad eorumdem usum, locus destinatus fuisset.

Cum itaque Delegati intellexissent quod in generalibus dum-
 taxat negotium, tam angustioris, q̃ generalis Conuentus conuocatio-
 nem quod attinet, hæsent: in de se data responsione sane obiter dum-
 taxat imminens periculi, & magnarum præparationum bellicarum
 mentionem fecerunt: quod autem apud cæteras quoque Imperii Ci-
 uitates res fulciri debeat, vt molestia ad referendum cuitetur: non abs
 re fore autumarunt, vt supra commemorata communicatio de iam
 dudum ex parte Vnionis instituta præparatione bellica etiā cum Ar-
 gentina & Vlmensis suscipiatur: Quum vero alias Orientalis Fran-
 ciæ circulis Norimbergæ v. die Aprilis conuenturus fiet, ad istum modum
 fulci-

fulcimenta non in frugiferum fore, si interea specialia & ingredientia Matt. A. propositioni Norimbergicæ fideliter in silentio communicarentur, c. m. d. c. ut nunc & alias dictæ vrbes suos co melius informare possent. XIX.

Vt autem Norimbergenſes videant quomodo hæc ipſorum propositio (dum iſdem deputati Norimbergici ſpecialibus & ingredientibus inniti voluerunt, quo melius in conuentu Franco ſuam propositiõem dirigere & formare potuiſſent) ab Anhaltino acceptata, & qualis communicatio ipſis facta fuerit, ſeipſos in epiſtola informare poterunt, quam modo dictus Princeps Anhaltinus, mox poſtridie cū D. Oelhaſio habitæ tractationis, ad Electorem Palatinum exarauit, vbi mox in exordio mentionem facit, in eo, inquit, quod heſteſ na luce apud Norimbergenſes propoſuerit & effecerit, ſumma ſolertia inquiſiſſe (arriſe aures Pamphile) quam fortiter, & qua ratione militaris Compagniæ (Gardes) promouendæ & conſcribendæ ſient: exiſtumaretamen eoſdem, Norimbergenſes, ſeſe melius negotio implicaturū adeo vt Palatinus nihil omnino vereri debeat, quod etiam aliæ vrbes (licet Norimbergicis communicaretur quam fortiter modo dictæ Compagniæ conſcribendæ eſſent) particularia ſcire aueant: cum Norimberga ſiquidem ita comparatum eſſe, quod, Bohemicis motibus vicini, facile ad iſtiusmodi conſcriptiones, ope atque conſilio Frederici Comitis Solmenſis, inclinare & ſeſti poſſent (Ecce quam ſenſim Norimberga in Caſſeis incidat) ad altera ſpecialia autem quod attrincret, quæ commemorati iſti Norimbergenſes ad propositiõis ſuæ formationem ſcire deſiderauerint, ſe, Anhaltinum, neſcire, quale fundamentum iſti rei ſubſternere debeat, quum de imminente periculo res agatur, (ita ſemper generalia vrgentur, licet ignis lateat ſub cineribus) & de iſtius remedio & ſublatione neceſſario mentio fieri oporteat.

Pari modo Norimbergenſes, quemadmodum & aliæ quoque Imperiales ciuitates, in modo commemoratis vt & in alijs, ſub eodem dato, Anhaltini Principis ad Marchionem Onoltzbachicum litteris, ſe ſe, tamquam in ſpeculo, probe admodum intueri poſſunt: Ita enim ſcribit: apud Norimbergenſes, DEO GRATIA, bonam optatamque ſeſe reperire diſpoſitionem (ſcilicet ad erogationem pecuniæ) excepto, quod Wallenſelſius cum propositiõibus circularum eoſdem aliquantulum turbauerit, quemadmodum autem iudicet, ſeipſos (Norimbergenſes) ſeſe illinc minime extricare poſſe: nihil amplius quoque neceſſum fore, quam vt hiſce ſub diebus ante commemoratus Comes,

Matt. A. Solmenis versus Norimbergam sese conferat, attamen ante eum
 d. d. c. Francici conuentum, ipsisque (animaduertite & inuigilate, quæ-
 xix. Domini Norimbergici) caput parumper melius disponat. Triplicem
 „ enim Romanorum expeditionem Norimbergenses illud nuncupare
 „ quod neque x. vel xx. mensibus perficere poterunt: ast Anhaltinum
 „ tantum sane deprehendere, ipsos, (Norimbergenses) facile ad
 „ suam atque Marchionis Onoltzbachici intentionem inclinatu-
 „ porto quoque existimare Onoltzbachicum Electori Palatino de-
 „ liberandum tellinquere debere, vt nimirum, vti Norimbergenses pro-
 „ posuissent, generalem quemdam Vnionis conuentum indiceret, &
 „ quod speciales propositiones, quantum sane fieri posset, præcaueren-
 „ tur iuxta illud etiam mentio fieri posset, vt D. Camerarius, quo citius,
 „ eo melius, Dreßdam versus ablegaretur, quantum enim (Anhalti-
 „ num subintellige) intelligat, Neostadio ad Electorem Saxonie
 „ perscribendas esse litteras, cum omninodis, Cæsareæ M. gratia,
 „ pollicitationibus & offerentis, (NE. quod omnino adeo benemissi-
 „ mum Dominum Electorem Saxonie, ad nudum clamoratum præte-
 „ xum, quasi intemperiem istam Bohemicam, in fauorem Cæsaris, ac-
 „ commodare voluissent, è Neostadio tentare non erubuerint) quæ
 „ tamen omnia ad permutatas saltem ocreas demique excurrant:
 „ (quid heic Anhaltinus cum permutatis ocreis, ad summum lauda-
 „ tissimi Domini Electoris Saxonie ludibrium atque præiudicium,
 „ innuat, facile colligitur) Equidem existimare sese, (Anhaltinum)
 „ conuentum ad V. vel VI. diem Aprilis progressum suum sortitu-
 „ rum.

„ Verum enimvero toties nunc commemoratus Princeps Anhal-
 tinus, tamquam totius operis anima, conferentiæ isti cum Bohemi-
 cis Generalibus personaliter interesse sibi quidem proposuerat. Quæ
 vero interea Vnionis conuentus ad xxi v. Maij Heylbrunnæ ver-
 sus indictus fuerit, cui Anhaltinus pariter interesse, & officium suum
 (tamquam omnis confusionis atque turbationis director Principa-
 lis) inibi perficere debuit, clandestina quoque præmeditata profectio
 ad N. dilata, e contra vero ipsius fidei commissi expeditio summæ
 consequentiæ & grauitatis fuerit: iccirco conferentia cum Bohemi-
 cis Generalibus, supra commemorato modo, ad lucrationem con-
 poris, Achario à Dona demandata fuit. Anhaltinus autem interea
 multis discursibus, scriptis, aliisque sulcimentis sese summa solertia

præmu-

præmonuit, quæ omnia, uti sane optinebatur, ad conseruationem ^{Mart. A.}
 supra indigetate suæ intentionis (cuius particularia parum in sua ^{C. MDC.}
 Cretschmeyij imposita instructione comprehenduntur, partim ^{XIX.}
 verò in Secretarij N. uui, vel Nomari, ex Italia factis rela-
 tionibus reperiuuntur) uilia atque conducibilia esse pos-
 sent.

Inter illos discursus & scripta reperiuntur I. Extractus omnium
 illarum relationum, quas Secretarius iste N. uui, vel Nomarus, una
 cum Comite Mansfeldio, tum temporis in Italia negotiantibus, exin-
 de in Germaniam ad Electorem Palatinum, Marchionem Onolzbachicum,
 & Principem Anhaltinum transierant, quosque nimirum
 duorum Ambassadorum, Christophori à Dona, & Comitissæ Mansfel-
 dij, tractatio cum N. in distinctis articulis progressa fuit, quorum conten-
 ta supra bona ex parte intellecta sunt, excepto vno puncto, cuius
 in commemorato Extractu fit mentio, ex Secretarij N. uui litteris, de
 dato IV. Mart. stylo nouo, nimirum: Vienna relationem quemdam ad
 locum, quo Princeps Anhaltinus iter & profectioem suam destinaf-
 set, allatam esse, in qua inter alia mentionem fieri, qualis in Bohemia
 pax incita, & ipsis multa Pontificiæ suæ Papisticæ religioni aduer-
 santia concessa fuerint: quocirca N. petere, ut Onolzbachico scriba-
 tur, si uidelicet istiusmodi tractatio nondum suscepta fuisset, vel ta-
 men adhuc suscipienda esset, quod ista omnibus modis impediatur,
 omneq; ad bellum auxilium ipsis promitteretur, modo ut illud impo-
 sterum continuare iur.

Item, sub dato ex N. N. IXX & XXVIII Martij, paullo ante com-
 memoratus N. uui ad Marchionem Onolzbachicum porro ita
 scribit: In eo scripto, quod N. secum uisus Heydelbergam sum-
 pisset, ultra Electorale Palatinum, Brandenburgicum, & Saxonicum,
 aliud adhuc votum conditionaliter petiuit, quod etiam suo loco
 relictum fuisse: propositioem uero, Signariæ N. N. faciundam,
 residenti Ambassatori pellegendam porrexisset, qui illam, ob Si-
 gnariæ istius, erga Torum Iulij & Iuliam, præensionem, corexis-
 set. Göttingen quæ Comitum & Gradiscam, aliaque loca n. ai-
 nita, quæ Viscoci inhabitant, addidisset, quæ omnia Respublica, si ui-
 delicet pecuniam a que sumptus subministraret, exoptata illa sub oc-
 casione ad se pertrahere. & cum Comitum suum Tyrolum usq; dilatate
 posset. Et hunc quidē Amb. ^{C. MDC.} ^{XIX.} ^{non}

Mart. A. non infeliciter cessuram, summam autem limites aliquantulum excedere, quocirca Nomarus tertiam millionem pro anno tertio non accipere vtgeat, nisi bellum integrum per triennium gerendum sit.
 c. MDC. XIX. Si enim vna millio numerata pecunie haberi, & adhuc vnius, intra XII. mensium spacium, pollicitatio fieri posset, tum, sequente anno tertio, si Republica commemorato modo per omnia satisficeret, Vnigis nihil quoque defuturum: Eundem singularem N. quem ad dimidia partis contributionem adhuc promptum & paratum esse, existimare vt alium in finem destinata CCCC. coronatorum M. hunc in usum adplicentur.

II. Secundum additamentum, quod primum mox subsequitur, cum nullius fiet importantie, & saltem tertium, huic negotio minime implicarum, coeternat, ideo minime necessum arbitratur, vt istius hoc in loco fiat mentio.

III. Tertium additamentum est memoriabile, quod Achatio à Dona ad Bohemicos Generales communicatum ob presentationem N. coronae Bohemicæ erga istas condiciones, quarum supra facta mentio, cum primis illo in loco, vbi de conceptu relatio instituta, quomodo illud nimirum Creilsheymij xx. Martij A. C. MDC. XIX. ad Principem Anhaltinum directum & ab Electore Palatino propria manu subscriptum fuit: ideo, dilectæ breuitatis ergo, heic minime repetendum.

IV. Quartum additamentum est relatio vel expeditio Pragensis Baronis à Dona, apud Comitum ab Hollach & Ruppam, sub dato VI. April. A. C. MDC. XIX. quæ vna cum modo dicti Baronis à Dona propositiones apud Generales, ex vernacula in linguam Gallicam translata, & ab Achatio à Dona manu propria subscripta fuit, vt eo melius N. presentari, & is exinde videre queat, quam late videlicet Bohemici Generales, in puncto oblationis coronæ Bohemicæ, sese implebunt, & qua ratione Electorem Palatinum habent suo iuri N. cedere.

V. Quintum additamentum in ijs conditionibus consistit, quæ Bohemici electione N. ad Bohemici Regem, in euentum subomni elegunt: quarum prima est, vt ex parte N. propositæ conditiones satisfactæ prius præsententur, & pro II. Corona Bohemica suorum Principum, eorumque libertatum, Maiestatis litterarum & omnium, tam religioſorum,

consideranda: quæ omnia ab N. ut ex omnibus circumstantiis liquet. Maius
 in bonam partem interpretata fuerunt: quemadmodum etiam in sub-
 sequentibus N. rettulit, sese sibi oblatos hesternæ luce scripto com-
 prehensos articulos ab initio ad finem usque summo studio atque solertia
 pellegisse, & totam istam noctem, ob eorumd. sedulam meditationem,
 in somnem duxisse: nihilominus tamen finalem resolutionem pro tẽ-
 pore communicare haud posse. Ad hæc Anhaltinus replicando om-
 nibus circumstantiis totius negotii initium & eiusd. exordium com-
 memoravit, quodque offerta ad xv. militum M. sese extenderint, quæ
 inita ratione, in sumptus 111. thalerorum milliones requisierint: paul-
 lo post tamen Electorem Palatinum, & Marchionem Onoltzbachi-
 cum duabus millionibus contentos fuisse. attamen ut istæ in numera-
 ra pecunia habeantur, & nulla alia re indigeant, quæ ut à mensa (. Sur-
 le tapis.) sacco infundantur. Nunc sese, Anhaltinum, ulterius progres-
 sum esse, & ipsi N. non magis quam MCC. thalerorum M. petiisse, cu-
 lus rei tamen ipse, Anhaltinus, plenipotentiam non habuisset, sed il-
 lud dumtaxat ratificationi Electoris Palatini & Marchionis Onoltz-
 bachici commisisset, quibus nihil præscribi voluisset. N. autem in-
 choatum negotium interruptum permaneret, & considerando quod
 N. adeo liberalis, qui alias in profundendis gravissimis sumptibus oc-
 cupatus esset, & exinde bona spes concipiatur, NN. sese itidem huic
 negotio immixturos, & intentionem hanc pro virili promoturos:
 igitur, Anhaltinum, commemoratos istos MCC. thaleros ad ratifi-
 cationem, ut dictum, accepturum. Et ad hæc compositionis factum i-
 nitium, ut ex eo potissimum modo (. de quo infra fit mentio sub lit.
 A. ubi bina ab Anhaltino tradita siue correcta, & ab N. correcta con-
 cepta coniunguntur.) illud satis superque videre est. N. autem offerro-
 rum istorum impletionem, quatenus nimirum una pars erga alteram
 adfecta esse debeat, eo potissimum intellexit, ut ante omnia videlicet
 Bohemi Coronam sibi ipso facto obferre debeant, quo viso ipsius sub-
 diti abs se illam pecuniæ summam eo lubentius erogarent. Necessari-
 um itaque esse (. iuxta Anhaltini Protocollum.) ut primum Comiti
 Mansfeldio, ob turmas suas, illud, quod ex sua parte in tractatione cõ-
 memoratur, & ipsius scire interest, absque ulla mora, dextre tamen,
 significetur. II. Dominus a Ruppâ certior reddatur, ut nimirum Gene-
 ralis Conventus Prouincialis in Bohemia indicatur. III. Ut Bohemiæ
 Ordines ad N. delegatos suos mittant, qui noua & asssecurationem ad-
 ferant,

M^{ius} ferant. ip^{si} si Coronam Bohemicam ipso facto tradendū idq; sequentib^{us}
 An.C.M. conditionib^{us}. I. Continuatio xv. peditum m^{il} & d. equitum sub impetio
 DC XFX. Comit^{is} Mansfeldii. II. inuasio Alsatia, vel ad minus Copiarū Hispani-
 „ nicarum profligatio, siu^t (ex peregrinis locis.) adducantur. III. Sum-
 „ tum exhibitio ad armaturæ subsidium. IV. NN. eo commouendi vt
 „ pari modo hostem adoriantur, & nullum ip^{si} transitum permittant.
 „ Circa v. diei^{us} horā N. ab Anhalt. licentiam impetrauit, eidemq;
 „ Anhaltino, iniunxit vt nimirum ad conferentiā sese, cū NN. delegatis,
 „ & cum Monsieut N. ppararet: Inter alia quoq; toties nunc commemo-
 „ ratus N. aperte fassus est, inter summos belli Duces hodierno tempore
 „ viuentes cum primis palmam obtinere I. Principem Anhaltinum, II.
 „ Mauritium Principē Auracum, & III. Mare^{sc}allum Des^{id}guierū &c.
 „ Septimo eius^{us} mensis die Princeps Anhalt. in hortum NN. De-
 „ legatis tractationē iniiit, ip^{si}sq; ab initio in memoriā reuocauit, quod
 „ nimirum Secretarius N^{ost}er, vel Nomarus, nullam sufficientem expe-
 „ ctatamq; resolutionē receperit, idq; fortassis illis ex causis, quod hoc
 „ arduum perquam difficile, & late se extendens siet negotium, & idem
 „ ille Secretarius N^{ost}er/vel Nomarus, nullas ab Electore Palatino Cre-
 „ dentiales litteras secum adportauerit: quæ tamen ideo ip^{si}, Nomaro,
 „ denegatæ fuerint, quum istius negotii mysterium & temporis ratio
 „ id nullo modo permisisset: ad hæc omnem in N. collocatam fuisse fidu-
 „ ciam, cuius interpositio hunc defectum supplere debuisset. Ad prin-
 „ cipalia membra a. vt deueniatur, omneis & singulos quidē iudicare: &
 „ æstimare, res domus Austriae ita comparatas esse, vt ista vel cito om-
 „ nino interitura, vel tamē, nisi mature satis rei inuigiletur, ad istulmo-
 „ di restaurationem peruentura siet, vt exinde miliarū familiarum do-
 „ mib^{us}. procul oroni dubio totalis interitus immineat: restorationem i-
 „ stam in eo potissimum consistere, si videlicet Ferdinandus ad altissi-
 „ mum S.R. Imperii fastigium euehatur. Hoc in loco magnitudinis ist^{ius}
 „ domus (Austriae.) facta mentio: de illius dependentia, potentia, ar-
 „ mis, & medijs ad eorumd. conseruationē: quodq; primum imperium
 „ Sradenses in Hollandia & NN. sustinere necessum habuerint: eam po-
 „ tissimum ob causam. q. domus Hispanica à circumferentia ad centrū
 „ ite medietur, quodq; eos, in centro Imperii degentes, somnolentos
 „ reddere conetur, quo melius & facilius postmodū, si circumferentia
 „ potiat^{ur}, (Hispani.) palmā obripere possent. Hæc consilia Hispanos
 „ iā dudum meditato^{re} esse: quemadmodum Archidux Maximilianus a
 „ quorūc^{um}q;

quoties factus fuerit: porro quoq; odium domus Austriacæ erga NN. Maius
 adeo magnum esse, vt nullomquam tempore reconciliatio quædam A.C.M.
 speranda sit. Vt itaque potentie & incremento Ferdinandi mature
 obtinamur, nullum amplius restare medium, quam idoneam & o-
 portunitatem qualis intra totius Seculi spacium sese nō ob-
 tulisset. Eod. hocce in loco exemplū Venetianorum cum Gradisca N.
 N. Delegatis in memoriam reuocatum; ipsiq; serio persuasum est, ne
 videlicet oblata ista occasio prætermitteretur, idq; eum potissimum
 in finem vt non dumtaxat duo articuli, à Nomaro Secretario propo-
 sitos recōmendentur, (*mutuatio pecunie, & fortū ad grandem armaturam pro Bo-*
hemu adficientia.) verum etiam ne NN. vllum transitum permittāt. De-
 nique; NN. perpendere etiā posse, quam exoptata isthæc sit occasio, vt
 nimirum bellum in N. & N. renouetur: exinde n. NN. magnam com-
 moditatem adepturos: subintelligēdum ob occasionem diuersionis:
 item, quod vtiliter hostem adorti possent, quum per se nō dumtaxat
 debilis, verum etiam multis in locis distractus sit: Regi Hispaniarum
 n. aditum vndiq; interclusum, vice versa NN. vbiq; apertum esse: inter-
 rim vero media sese detectura sient, vt etiam per Tyrolim & Hungari-
 am aditus NN. potestati subiiciantur, qui sane ipsis nō exiguum dum-
 taxat emolumentum & consequentiam paricui sient. In iunima om-
 ne illud vniuersalem esse effectum generalis istiusmodi coniunctio-
 nis, ipsos denuo rogantes vt commemorati isti articuli N. N. summa
 solertia recommendentur, & Delegatis, pro summa ipsorum pruden-
 tia, beniuolentissima communicetur resolutio.

Toties a. nunc dicta Conferentia ab N. interrupta fuit: quocirca
 Ambassator N. sermonem exortus, primo beniuolentissimam N. erga
 Electorem Palatinum adfectionem multis elogiis & circumstantiis
 prædicauit: inter alia quoq; mentionē fecit: negotium istud esse causam
 communem, & NN. summæ curæ cordiq; esse, adeo vt istiusmodi
 occasionem neutiquam tam facile prætermitturi sient: ad particularia
 a. quod attineret, quæ Secretarius N. apud NN. proposuisset, &
 iam Anhaltin. maiorib. repetisser, sese, Ambassatorem, nullam certam
 vel aliam responsionem delegatis date posse, nam ipsis NN. potius vires
 & media, quam bonam voluntatem deesse: impotentiam n. ipsorum
 iam per se notoriam, contra autē sumptus, qui singulis mensib. ultra
 CCCC. thalerorum M. sese extenderent, ferme intolerabiles esse,
 in effectū hanc diuersionem Vnitis Principibus & Bohemis pluri-

Maius
An. C. M.
DCXIX.

mum prodesse: ast hoc sese facturum, & NN. exhortatum ut Domini sui Principales ad Anhaltini postulara sese: ocys & proxima quæ occasione resolverent. Ad hanc NN. Ambassatoris responsionē N. replicauit: NN. istiusmodi mediis non adeo esse destitutos: notorium enim esse ipsos, vrgente necessitate, intra minus quam octidui temporis spacium ultra vi. auri miliones colligere posse: Ambassator vero priorem suam prætensionem repetiuit, & inter alia hæc addidit ad prohibendos terra matiq; aditus quod attineat, NN. istos domui Austriacæ neutiquam concessuros, sed transitus, quam numero si etiam isti fient, omnino inhibituos, nihilominus tamen ipsos paucis, seorsim & clanculum transituris copiis militari b ac: & recessus neutiquam inhibere posse. Inuasionem quoque in N. quod attineret, existimaturum sese NN. pari modo difficultates quasdam prætensuros, rationem temporis habituros, & cum primis in mari serio occupatuos, atque propterea vires suas non facile segetatuos fore.

Ad hæc N. instando repetiit, exiguum ipsorum armaturæ separationem neutiquam considerandam esse: illam siquidem, ratione temporis & loci, bene ac decenter instructam magnam commoditarem & effectum allaturam: exempli gratia NN. cum V. militum M. plus effecturos, quam olim xx. militum M. profecissent: Ferdinandum siquidem in Bohemia, Austria, & Hungaria iam præpeditum nō sat virium habere, quib; sese in Foro-Iulio defendere possit, cum primis quoniam Prouinciæ hæreditariæ suatū subditi, & citcumiacentibus in locis, NN. finitimi, maiori ex parte insurrexerint, vel tamen propediem insurrecturi fient. In hisce Ambassatorem præ se tulisse quasi N. in iis, quæ modo commemorauimus, ad stipularetur, attamen rem rum temporis in suis relictam fuisse terminis.

Post hæc N. operæ pretium esse iudicasse, si toties nunc commemoratus à Dona Ambassatores istos pariter inuiseret, & illud, quod supra aliquanto fusius recensuimus, pluribus circumstantiis repeteret, iisdemque sub ista occasione litteras Bohemiæ Ordinum traderet, quas ad NN. paribus contentis (. exceptis quæ à Vicariatu adferuntur.) cum duabus prioribus, de quibus supra in VII. & VII. addita mentio facta mentio, exarasset, in quibus porro elocationis concessionisque pecuniæ, & prohibendorum intercludendorumue adituum cau-
la vltior sit mentio.

Octauo huius Mensis (. Maii.) die, Baro à Dona ad N. sese con-
tulit,

tulit, & in conclavi siue cubiculo auditus est: qua occasione conce- Maij A.
ptum, quod maturari debuit, pellectum, & ab ipso N. correctum est. c. mdc.
Quo facto ipse N. ad Baronem à Dona rettulit, quod idem illud con- xix.

ceptum abs se correctum in originali ita absolui, cetera additamenta,
& Anhaltini Principis memorialia vero nude duntaxat pro copia de-
scribi debeant. Postea N. Baroni à Dona iterum mandauit, vt ad NN.
delegatos proficisceretur, & ex iisdem perciperet, quomodo iam erga
negotium istud adfecti essent, apud quos Baro per semihorulæ spaciū
commoratus iisdem Bohemiarum Ordinum litteras exhibuit: qui ex-
presse modo, & toties nunc commemorato Baroni à Dona responde-
runt: sese punctum, ob concedendam, in emolumentum Bohemiarum or-
dinum certam summam pecunię, quemadmodum & alterum, Hispani-
is intercludendos aditus & transitus concernentem, articulum, ad
referendum accepturos. Et quidem aditus; eiusdemve interclusio-
nem, quod attineret, iste per se & alias Hispanis non concederetur, ad-
dita constanti asseueratione & protestatione, NN. singulari zelo & ad-
fectione Bohemico isti negotio & Vnioni fauere & bene cupere, inter
posita tamen excusatione ob incredibiles ferme sumptus hocce tem-
pore Bohemis gratificari non posse, quum NN. singulis mensibus vl-
tra cccc. coronatorum M. erogare necessum habeant: quo percepto
Baro (à Dona) ipsis breuiter magnam potentiam, florētissimas pro-
uincias, & Ferdinandi medietatem, atque plus quam Vatinianum odiū, quod
erga NN. gerat, in memoriam reuocauit: quæ omnia itidem negare
minime potuerunt, atque cum tenuitate atque impotentia sese ite-
rum hoc tempore excusarunt.

Circa istius diei vespere N. sese ad Principem Anhaltinum cō-
tulit; ubi, in præsencia Baronis à Dona, conceptum, denuo emendatū
& mundatum, pellectum est. Quo percepto N. affirmavit sese subse-
quenti die illud subsignaturum & promoturum.

Quamuis vero decreuissent, quamprimum subsignato concepto
illine digredi & domum repetere, nihilominus tamen Anhaltinus,
morbo correptus, N. certiores reddidit, sese postdicie lubenter ad-
huc permanfurum valetudinemque suam curaturum.

Nono & X. die Maij Anhaltinus in grauissimam febrem incidit,
quem N. inuisit, & eidem inter alia significauit: sese ab Monsieur NN.
litteras accepisse, in quibus indigitatum fuerit, ne videlicet N. Bohe-
mico isti negotio sese immisceret: modo dictum tamen Monsieur N.

Maij A.
C. MDC.
XIX

virum esse præpostere prudentiæ, qui omnibus rebus participare velis: itaq; ipso in effectu metuumdum Occidentalem Franciam Hispanis fauere atque benecupere. Postridie cursor quidam, ab Marchione Badensi missus, appulit: sub cuius aduentum Anhaltinus ad magnum Aulæ Palatinæ Magistrum, Comitem Solmensem, iuniorem Principem Anhaltinum, Achatium Baronem à Dona, & Boistelum litteras dedit: circa vesperam de modo commemorati Cursoris Marchionis
 „Badensis allatis varij discursus habiti. Subsequentibus diebus Prin-
 „ceps Anhaltinus à febris, in quam illum incidisse paullo ante diximus,
 „grauiter afflictus, Medicis, Pharmacopolis & ministris multum sa-
 „nemolestiæ & laboris creauit, nihilominus tamen, pro familiari ze-
 „lo, à periculosis consiliis & negotiationibus minime cessauit, sed mul-
 „to potius coronam Bohemiæ nominetenus ad alios, in ipso tamen ef-
 „fectu modo ad Electorem Palatinum transferendi, sedulo laborauit:
 „Specialia tamen (ex quibus sane grauiores enormitates deprehien-
 „duntur) certis quibusdam de causis heic non immerito sicco iam pe-
 „de prætereuntur.

„ IIXX. die Maij sequentia in consilio noua ex Bohemia allata,
 „ & de istis peculiare deliberationes institutæ sunt: I. antequam Fer-
 „dinandi copix è Belgio adueniant, Bohemos certam occupandæ
 „Buduisz spem concepisse. II. Certam quoque eosdem, Bohemos,
 „spem alere incorporatas Prouincias, Morauiam, Hungariam, &c.
 „Bohemiæ Ordinibus sese coniuncturas, & consæderationem cum
 „istis iniurias. III. Principes Vnionis in armis esse, &c. Item Bohemo-
 „s aduersus Ferdinandum bellum adhuc intrepide continuare, &c.
 „Morauiam grandi cum exercitu inuasisse: Item NN. Constantino-
 „poli serio adlaborare, & Turcorum Imperatori persuadere conari,
 „ut nimirum militem limitibus Hungaricis immitat, Hungaris (*tum
 temporis Regi suo Ferdinando constanter adhuc adherentibus*) terrorem in-
 „cutiat, & ita Ferdinandum istis in locis omnibus modis impediat. I-
 „tem: De Anglia paruam spem concipiendam, cum nulla adeo peccu-
 „nia in promptu sit, id quod sæpius & aliquanto latius eo ipso decla-
 „ratur, quod Rex (Angliæ) pro Electore Palatino ad Romanam co-
 „ronam minime consentiat, & eius teneram adhuc ætatem præten-
 „dat. Regiam suam Maiest, quoque non vna dumtaxat vice serio af-
 „firmasse sese Bohemicam istam intemperiem lubentissime sedatam
 „vidisse, iccirco, ad promouendam pacem, delegatos suos ablegaf-
 „se, Item:

se. Item: Stadensium siue confederatarum Prouinciarum Belgicarum Maij A.
rum delegatos, apud commemoratum magnum Britannicarum C. MDC.
Insularum Regem, tam nauigationis, quam futuræ aduersionis causæ
sæ, nihil omnino impetrasse, ea propter male contentos domum repe-
tisse.

Probe autem heic notandum quod ad istos articulos peculiaria
additamenta pertineant, sub lit. B. & C. quæ tamen breuitatis, alio-
rumque respectum gratia, iam iterum omittuntur: toties siquidem
nunc commemoratus Princeps Anhaltinus facillime sibi teuocabit
in memoriam, quæ uidelicet in arcana sua audientia, xxv i. & xxvii.
Maij istius anni, inter ipsum & N. ob NN. consilia, discussus, & con-
ferentia agitata fuerint: inter alia vero, ut Bohemi mascule prote-
gantur, & sin res aliter non comparata essent, in forma Reipub. ope
auxilioque Hollandorum & NN. gubernare debeant. Similiter quid
ille ipse Anhaltinus, xix. Maij ante cœnam, Baroni à Dona in cala-
mum quasi dictauerit, insignem perpotentemque quamdam ciui-
tatem, cuius diuitiæ xxxi i. millipnum summam excederent, oc-
cupandi, & prouentum istum ad ipsorum propositum conuertendi:
cuiusmodi autem, ad Romanam coronam quod attinet, quod
melius Turcorum Imperator, immo Diabolus ipse ad eandem
(coronam) promoueat, quam si Ferdinandus succedere debeat.
Verba protocolli in lingua Gallica ita & melius sonant: *qu'il seroit mi-
eux de prendre plus tost vn Turc, voire vn Diable à la Succession de l'Empire, que
de le laisser venir à Ferdinand.*

NB.

Verum enim uero istiusmodi specialia heic minime consideran-
tur, sed satis superque sufficit, quod Anhaltinus, Marchio Onoltz-
bachicus, Elector Palatinus, magnus Aulæ Palatinæ Magister, D. Came-
rarius, Plesseus, bini Barones à Dona, & intimi quique sciant, occulta
& perniciosa ipsorum consilia DEVM TER OPTVMVM MAXVMVM
iam deesse.

Pacta tamen ista occulta atque clandestina Legatione tam mi-
rabili consiliorum, & Decretorum, siue conclusionum, Princeps
Anhaltinus, in regressu, tres insignes equos, vna cum gladio & pugio-
ne gemmis pretiosissimisque lapillis exornatis, honorarij loco ac-
cepit.

Ad additamentum lit. A. (quod conceptum comparationis, &
ex An-

Majj A.
C. MDC.
xixj

ex Anhaltini instructione desumptum est.) xiv. articuli magnæ saxe
importantiæ referuntur, qui tamen ex parte iam suo loco rellinquan-
tur, excepto: quod N. Mansfeldij IV. militum M. & DC. equitibus,
pro Electore Palatino quavis ingruente necessitate usurpandis, stipen-
dia persolvere debeat. Item: Cæsarem, & Hispanica auxilia ab aditu
omnibus in locis arcenda. Item: Alsariam inuadendam, domum Au-
striacam diuertendam, magnas pecuniæ summas ad C. C. M. C. C. C.
thalorum M. immo milliones, sese extendentes, certis terminis
persoluendas, & non dumtaxat Bohemiæ ordinum, verum etiam vni-
uersi S. R. Imperij libertates conseruandas: Item grandioreni for-
toremque armaturam in campo alendam: Item quamprimum ter-
tia pecuniæ parte persolura, Elector Palatinus, Anhaltinus, & Mar-
chio Onoltzbachicus pollicentur, vt absque vlla mora X. pedirum
M. & certum equitum numerum conscribere, omnia tormenta, mu-
nitionem, ad eandemque pertinentia requisita comparare, Hispa-
norum consillis resistere; Bohemiæ Ordines protegere, & correspon-
dentium Priuilegia atque libertates lartas rectasue conseruare velint
Item, quod Mansfeldius cum N. concludisset, in effectum deducen-
dum, nullamque pacem vel inducias aliquot per annos decernen-
das. N. apud Bohemos in magna consideratione esse, quam Elector
Palatinus aucturus sit, vt ipsi coronam deferant & in Regem suum
eligan: quo in casu idem Elector Palatinus omnem dabit operam,
vt inclinationes & fauores Bohemorum, quos erga propriam suam
personam hactenus persenserit, quosque non vna dumtaxat vice sibi
detexerint, ad ipsius N. personam transportentur atque derigantur.
In futura Romanorum Regis electione Electorem Palatinum ta-
lem eligi curaturum atque promoturum, qui, ex præscripto S. Rom.
Imperij Constitutionum, ad conseruationem eiusdem Imperij conser-
tatum sit idoneus: sub quibus præcipue ij summa industria conside-
rentur, qui sua merita & beneficia cum primis præ cæteris ostende-
rint: sperare in super eundem Electorem Palatinum sese Electoralis
Brandeburgici, & filij sui votorum non dumtaxat compotem verum
etiam superiorem futurum. Item: ad conclusorum articulorum ser-
uationem non solummodo contrahentes Electores atque Princi-
pes, sed etiam eorumdem hæredes & posterij obligabuntur. Tormenta,
ad eademque pertinentes globi, & nitrati pulueris summæ in spe-
cie præscriptæ sunt: nimirum ad minus III. vel IV. pulueris nitrati cen-

fuldres Galliam, ad expedandam hanc negotium plura fla-

Mail
An C. M.
DC XIX.

hunc, ut quatuordecim milia, et quatuordecim milia de libris

ducentis, et octo pascuis, et quatuordecim milia de libris

ducentis, et octo pascuis, et quatuordecim milia de libris

ducentis, et octo pascuis, et quatuordecim milia de libris

ducentis, et octo pascuis, et quatuordecim milia de libris

ducentis, et octo pascuis, et quatuordecim milia de libris

ducentis, et octo pascuis, et quatuordecim milia de libris

ducentis, et octo pascuis, et quatuordecim milia de libris

ducentis, et octo pascuis, et quatuordecim milia de libris

ducentis, et octo pascuis, et quatuordecim milia de libris

ducentis, et octo pascuis, et quatuordecim milia de libris

ducentis, et octo pascuis, et quatuordecim milia de libris

ducentis, et octo pascuis, et quatuordecim milia de libris

ducentis, et octo pascuis, et quatuordecim milia de libris

ducentis, et octo pascuis, et quatuordecim milia de libris

ducentis, et octo pascuis, et quatuordecim milia de libris

ducentis, et octo pascuis, et quatuordecim milia de libris

ducentis, et octo pascuis, et quatuordecim milia de libris

ducentis, et octo pascuis, et quatuordecim milia de libris

T. B.

ab operibus cessant, atque decentes necessariaeque resolutiones concipiunt. Hinc ita ora nunc summum esse periculum, &c. Sese, à Do-
na, Oligit, in certamque copiam, Capitaneum Salerum concen-
trantem, comprimis autem Archiducis Leopoldi manum propriam
tenere acceperit, & alterum quoque exemplar vidisse quod eleganter
descriptum dei spiritumque fuerit, (Nota, quam honeste isti homines, more
Gallicano, agant ipso, facto deprehendere, quod artificiose & do-
lute suis mirantur fiet: Tichernembelium, & Ruppam, vna cum reli-
quis quibusdam, sese ipsi Principi Anhaltino obsequiose commen-
datis.

In suo postscripto, de XII. & XXII. Augusti qualitates Bohemorum descri-
bit, quibus singularibus quibusdam de causis Principem Anhaltinum Pragam
perire a more nititur. Inter praesentes, inquit, paucos dumtaxat ade-
re, qui subsilenter non instructi resolutionem quamdam concepi-
re non possint, nisi ipsis aliquis praecedat, & manus quasi porri-
gat, &c. Quamobrem sese singulos & vniuersos eo magis festina-
re, & maxumopere rogare, ut Anhaltinus propter Deum venire
non timeat. Omnis tum facta non difficilia fore, & in omnibus
Anhaltino, ne modo praescripturus esset, obtemperatum, &c. In-
super omnino sese quoque statuere praesente Anhaltino intra vnus
horae spacium plus, quam toto illius consultationis tempore, effe-
ctum iri quem in finem huncce ministrum summa soletia mittere,
quoniam viarum perquam gnarus fiet: nihil attamen ipsi commu-
nicasse quem videlicet huc adducturus esset, sed de D. Rosino verba
fuisse, qui Noriberga supra Agriam Pragam versus proficisci posset:
patet ex istis litteris ad Doctorem Rosinum spectare, cui sub i-
cinctu isto tam equis cutforibus, quam cisis & vehiculis locum
debeat. Hesterna luce Silesios vota sua dedisse & ora satis aperuisse
sunt. In quo postscriptum datum, Lusatos quoque sententiam
suam diducos esse: Sese, Baronem à Dona, verbis non satis eloqui
passum quantum affectiones erga Electorem Palatinum indes au-
gmentareque incalrescant: paullo ante diuersas auditas fuisse opinio-
nes, cuius consilium gratia, quod pro N. sollicitatum fuisse, & milititer
& aliquibus persuasum fuisse, Electorem Palatinum sese non libere
conferre consilium esse: (et iam ante, A.C. nimirum MDC. & III. & to-
to hactenus tempore negotio isti satum sese & pluiusto immisuerat) quamprimum
autem Baronem à Dona Electoris Palatini mandatum & in-

fa sine habita diligentissima exactissimaque rerum omnium delibe- Aug. A.
 ratione, tantum cognouisse, quo pacto nimirum Archidux Ferdi- C. MDC.
 mandus ante biennium ipsis in Regem obtutus fuerit, & quoties XIX.
 contra Reuerfales suas peccauisset, tum etiam quod iuramento suo
 neutiquam satisfecerit, (*hæc Baro à Dona Bohemæ, ex præscripto Crai-
 lhemæ, XX. Martii A.C. MDC. XIX. conclusi, & ab Electore propria manu
 subscripti memorialis, uti supra videre est, sumministravit*) & quam ho-
 stiliter hæc, al às florentissimas, Prouincias ferro ignique deuas-
 tatis & in extremam perniciem præcipitavit: qua de re seipsum Re-
 gno & possessione (*Eccæ, hæc Ferdinandus Regni possessor existit, quod ta-
 men alibi negatum est*) exclusisse, ipsosque, Ordines, à conditionali
 iuramento tacite absoluisse, adeo ut Prouinciæ, unanimi omnium
 consensu, dolo fallaciterque ante consequutam coronationem i-
 tem annullare coactæ fuerint (*Ecce, legitimam vocationem Palatini,
 quæ supra, quæ ante putatitiam electionem, dolo adquirenda fuit.*) Quo-
 niam autem hostis non minus direptionibus, incendiis atque la-
 trociniis cotidie eo magis magisque sæuiat, de cuius resistentia
 ipsos in hodierna congregatione quidem sua consilia conferte, at-
 tamen absque aliorum Principum, cum primis Anhalcini, vltiori
 consilio (*Ergo ipsi prioribus suis consiliis & attentatis minime defuit*) ope,
 atque auxilio hosti cum sua armatura ægre sufficientes esse posse:
 itaque ipsos priori fiducia fretos ad Anhalticum denuo confuge-
 re, eundemque orare, rogare, & obtestari, ne ipsos derelin-
 quat, sed multo potius reali assistentia ipsis pro virili succutrat:
 atque denique Dominum Principem Auraicum commotius li-
 cetis inuisat & adhorteretur, ut videlicet nauigatio Indica (*hæc An-
 haltinus, ratione notabilium, quæ in legatione Baronis à Dona versus N.
 pro memoria corraferat, quæque etiam in miscellaneis versus Angliam &
 Hollandiam art. xv. reperiuntur, iidem subministravit*) in quam Gene-
 rales Domini Stadenfes consensissent, absque vlla mora promo-
 ueretur: siquidem facile colligendum esse, Flottam istam Hollan-
 dicam-Hispanorum potentix plurimum detracturam: quo facto i-
 plos procul omni dubio in hisce Prouinciis hostibus restitui-
 ros esse: quem in finem ipsos Bohemæ Directores potentis NB.NB.
 finis Domini Stadenfis, tum ipsi quoque Excellentix suæ
 per litteras huius negotij promotio sedulo commendasse,

August. minime dubitantes si ita communi consilio & auxilio quilibet sub
A.C. MDC. loco Reipub. operam suam locaturus sit, verimque tanto ad co-
XIX. piam metam, cum summa ipsorum posteritatisque gloria, hono-
re, & emolumento, cum primis autem (Nil Evangelium Calumniosius
etiam propagari dilatarique nequit, nisi Romano Catholica religio, reliqua
recta Evangelica confessio subpremanatur) Evangelio religionis inq. dis-
cipatione, facillime perueniri posse: in quibus adeo lan. salubribus co-
nariis Anhaltinum hactenus sese ita exhibuisse, ut non numerari
ipsi magnam gloriam gratiarumque actionem debeant, & por-
ro quoque summa fiducia teneri, eundem istam suam inten-
tionem in posterum etiam continuando minime desitu-
rurum.

Interea Achatio à Dona Praga negotiatio, pro Electore Palatino, in-
dies eo magis magisque grauior discolorque facta est: Exoritur enim illa-
rem cum manifesta declaratione, clanculum tamen habere, per interpres
ennium corona Bohemice turbatur, animi sui sententiam ne, siquam pro-
re voluisse, donec vidisset, an & quomodo Romana electio Maresfranciam
procederet. Hic verò autem Bohemici inuentores atque corporis cum ab-
tatione & noua Bohemica electione hac potissimum de causa maturant,
quomam metuebant Provinciam sese ad Ferdinandum electum committere.
Quocirca ad Anhaltinum, sub dato XXII. Augusti, frequenter quantiviam
perscripsit: Anhaltinus professione suam Pragam versus maturare
debeat, siquidem inter tot capita minime sese progredi, nec tam
ardua negotia per litteras & in absentia, quam ottentia in loco,
& in re presenti expediri posse, in enim littere forsitan interple-
antur mille in tum incommutatiles patiturum fiet. Desiderat
adeo magnos esse ut turpe dictu fiet, quemlibet itaque Anhaltini
Principis aduentum vehementer & cum desiderio praestolari, quo
mellius in loco, consolationes, auxilia, atque Medicinalia remedia
applicare possit, praesertim vero ips in rebus quae in absentia faci-
lime irreuocabilia damna infinitaque detrimenta adferre possunt,
equitati itaque omni consentaneum esse, ne Anhaltino quidquam
tegarat, etiam sese, Barone à Dona, namque nob. quatuor, vi-
coram ipso Anhaltino, sententiam suam aperturum, & tam quo-
que resolutiones eo commodius & felicius subsequantur. An-
imos non pari modo esse dispositos ob dissimilem impu-
tionem.

Angust. periculo, quæ ab Electore Saxonia expectanda sient, & tametsi
A.M.D.C.
XX.
NB.NB. me comitenti cum eo, quod Bohemia Ordines in Incorporata Palatinatus, & ad-
ditione Iugationibus Serenissimo Electori Saxonia obtulerunt. Idcirco ut etiam ipsi
Lutherani Evangelici Ordines Bohemiam plus ad Palatinatum, quam
Saxonia Septemviri in inclinent, &c.

Similiter idem ille Baro à Dona perit in formis tractatibus, cuius tametsi ipse
ad Anhaltensium datus litterarum facta mentio, ad ipsum Electorem Palatinum non
quaeritur, tamen memorat, se le animos in genere etiam diligenter de re tracta-
re, quod videlicet nullum Catholicum Silesiam quamvis in Regni
suum habere velint, ne Scopo hæcenus omnibus præfatis, &c. quod
res purum putum fiet religionis negotium, Castellanum ad se vocatur, in-
ter Evangelica capita, quæ ad regnum proponi possent, Regium Da-
niæ, & Transylvaniæ Principem (NB. atramentum Baro Palatinum in tra-
nsmissio suo pretendit, nisi dolo & artibus adquisitionem Castellanum Bohemiam ante-
præstet, cum Gabrielem Bilech, nunc, vel alios ex ipsius Principis persequitur, & in la-
rali Collegio obtrusis, vel regnum omnino ab Imperio Romano auerit, &c.)
ad considerandum parum relinquere quemadmodum etiam in manu
& alios excludos fore, itaque omnem consultationem in Palatinum & E-
lectore Saxonia acquiescere: quamvis etiam dei imperanda voluntate
nullus non lapis motus fiet, fieri tantum minime potuisse, ut eius rei gra-
tia aliquid obineri quiverit, adeo ut Ordines vereantur, consilium
exortam Ordines aliquot separatam: Prouincias item ad hoc hinc
inde dispersas esse, vel summa necessitas aliud caput requirit, quod in-
mnib. Inconuenientis salutaria remedia adhibere possit, cum prius
quum è Morno Francofurto allata noua facile in diuina oblatione
possent: Sin enim inibi Ferdinandus ad summum Imperium, tam
eueheretur, tum à vulgo subita & immutatio merenda sient. Et si de
Baro à Dona traga Anhaltinum iterum certiores facit, in illius: Oportet in
amunitione Matthia, Palatino Electori Coronam Bohemiam ipsi assis, con-
sideratione, atramentum summi silentio, obtulerunt, & superius quoque
ceptum tarum considerationem reuertitur, qua Bohemiam Delegatus, Electori Co-
ronam obferens, ex Consilio Anhaltinis & Marchionum Onlt-bachii, videri
deberi debuerunt, uti quoque supra videre est, armaturam X P. militum

NB.

impetr. eundem Coronam Bohemicam. XIII. Augusti, Anno C. M. DC. IXX. pro Electore Palatino alendi fuisse. Ad Electorem Palatinum. tralatam iri, & quod Lutherani (ita inquit Baro.) maiori cessarent, cum prius quod Comes Andreas Schlickus multi fariis excoigatis & adplicatis suis artibus (scilicet Serenissimi Electoris Saxoniae videre poterit, Calvinianos artifices Colindum sua impetr. fuisse) subinere minime paruerit, ut Saxo in Corona accepta, et eo confisisset: Saxonicos Consiliarios (signum videtur Anhaltinum, ut Elector Saxoniae Bohemiam suspectum redderetur) iubentius filium intra siliast. ob eius infantiam rem nullo fundameto niti: Illos ipsos tamen, qui haecenus à patribus N. steterint, necessarium arbitrar, ut ipsi alio satisfiat, id quod pro bono publico (per rationem dato) prole perpendendum fiet: adferri quoque idem media in medium, de quibus tamen alio tempore tractari possit, modo si ex hodiernis difficultatibus sese extricassent: sese, Baronem, à nulla se amplius iam angere, quam temporis angustia, quod ab Electore Palatino nullam responsionem accipiat, & quod ad hodiernam de electione epistolam nullius resolutionis fiat participes. Cum itaque toties nunc commemoratus Baro à Dona Electoris Palatini responsionem & resolutionem adeo instanter perierit, ut per eiss. sub dato XXI. Augusti. A. C. M. DC. XIX. tandem hoc modo subsequatur: Ordinum Consideratorum, & suas, Baronis, litteras bene ac decenter fuisse traditas, & quod ad Principem Anhaltinum, sub dato XXI. & XXII. huius perscripisset, pari modo esse intellectum. Ad arcum igitur punctum quod, tineret, suo illum loco iam relinqui, & quod ipse, Elector, ipsi Baroni ore tenus revelaret, ex quibus sese intelligere Ordines cum isto admodum bene contentos esse, modo quod ipsis angustia temporis non sit esse velit, quodque finalem denique resolutionem tam instanter desiderent. Quo melius autem ipsis maiori fundamento Baro respondere possit, ipsi tenore praesentium istarum litterarum significari, Electorem pro tempore sese resolvere nondum posse, donec relatio ex N. facta fuisset, quousum iam ante summo cum studio Christophorus à Dona cum sufficienti instructione & deductione illorum, quae istis in locis expediunda essent ipsum quoque Electorem Palatinum allumare, ipsis Consideratis Provinciis plurimum profuturum, ut inimirum res tam diu in suspenso teneantur, donec N. & vni Stadenenses negotio atque implicati fuerint: (Est enim casus communis Pollendorum, Bohemorum, & Vnitarum, iuxta Voltrab. Plefferi epistolam, sub dato XI. Septembris A. C. M. DC. IXX.) quod fieri non posses

August.
An. C. M.
DC. XIX.

29

NB.

modum, idque per delegationem quamdam ad Serenissimum Ducem
Bavariæ hanc videlicet Categoricalam responsionem ab eo extorqueti posset:
Se, Pleisseium, vero Ordinibus in memoriam reuocasse Bavarie Du-
centi huiusmodi responsionem dare posse, vt iam, quemadmodum &
antea, minime sciatur quid factu opus esset, immo istam Vnitorum
propositionem siue intentionem ad sui emolumentum conuerrere
posset, in enim res aliquanto acutius intueantur, & melius conside-
rentur facile Confæderatos per propriam istam suam propositionem
sibi, aut manus colligaturos, & Electori Mogundino atq; Bavarie Du-
ci moram tempusq; concessuros, vt non dumtaxat militarium copia-
rum conscriptiones non intermissuri, sed multo potius maiores vires
aliquisuri essent. Electorem Palatinum inter alia fecisse mentio-
nem, sese Pleisseium versus Monachium mittere decreuisse, vt non
solummodo cum illo Duce tractationem susceperet, verum etiam
priorem declarationem & antehac vtriusque factam bonam Corre-
spondentiam (*en Caluinianis fucos, & fucata amicitiam.*) renouet, at-
que magnam singularis amicitie & confidentie adfectionem de-
monstret: verum Pleisseium sentire melius conducibiliusque fore, si
Friedericus Comes Solmenis ad istam legationem destinaretur,
qui hoc in negotio meliorem vtilioremque operam locaturus es-
set.

Quo melius autem res isto in loco expediantur, necessarium fo-
re vt delegato peculiaris epistola & priuata instructio communicetur,
quæ à principali instructione separata siet, ad quam Legationem Can-
cellarius Stuccardianus commode vsurpari posset. Substantia memo-
cialis forte, attamen ad Principis Anhaltini meliorem correctionem,
eo dirigenda esset, an videlicet commemoratus iste Dux in neutra-
litate conseruari posset, adeo vt non tantum nudum verbum, ve-
rum etiam scripto comprehensam assecurationem de se tradat, vt
nimirum exercitum suum pro se ipso retinere, non vero contra Vni-
tos & Bohemos vsurpare, multo minus, in Protestantium Bohe-
morumque Ordinum, & incorporatarum Confæderatarumque
Prouinciarum perniciem atque detrimentum, eundem (exercitum)
alii committere, neque vel contra Bohemiarum regnum, vel Vnitorum
Ordinum populos & prouincias hostiliter aliquid moliri velit: vi-
ce versa Elector Palatinus peculiari obligatione sese eidem Duci, Ba-
varie, obstringeret, ne videlicet Vniti neq; aduersum ipsum Ducem,
neque

Nouemb.
An. C. M.
DC. XIX.

NB.

Nouem.
An C M.
DC XIX.

neque contra eiusdem fidei conceditos populos atque Principatus
(quamvis domos vel in Polonia recte stabili te essent, quoniam ad illas non
sederent interitum infirmum colligitur.) vlla, namquam habenda ratio
erogare debant. Sin speretur Setenissima ipsius Cel. in hoc confortetur
magnum id Electori Palatino emolumentum, tametsi illi, qui illi
heimia eiusdemue incorporatarum Principatum, quoniam Vniuersi
caussa paritutum, e contra vero illud ipsum Legitimum Principatum
ritum derogaturum. Sin autem petita illa Bauaria denegaretur, exinde
manifestissimè verum colligeretur, quo nimirum ipsius Electoris
directus essent: Electorem Palatinum & Vinctos quodque deinceps ita
consilia & actiones iuxta illud instituere posse. Si autem iam elector
Plessium, Ducem ita responsum esse, quod nimirum neque ipsum
Electorem Palatinum, neque Vinctos, illosque, quos deinde vel
cessum habeat, tamdiu offensurus sit, donec de eo dem Setenillius
ipsum Cel. suisque confortibus idoneè caueatur. Si itaque ipsi con-
fortes duo dumtaxat, vel tres Episcopi Bauariae Duci statim
subintelligerentur, videlicet Augustinus, Freisingensis, & Bambergensis
tum, ut quidem sese collimare (. hoc Caluynistica ad pietatem & Com-
dian spectantia coram & veritate.) non illi indum esse, nec eorum libere
atque impetite (. in Orientali Francia, Bambergae, & Bambergensis illiusque
Rhinaria contra Mentiam, Spiram &c.) exequantur, hoc n. modo
Plessius. Ipse elector Bauariae Ducem ab Archi- & Episcopatibus se-
parari. Dubium tamen esse, an ita sepius nunc commemoratus Dux
Bauariae sese declaratus esset, nec ne? sin minus faciat, tum, arrepti-
exinde occasione, Coloniz, Dussellogapi, alibi que circumiacentibus
in locis conscriptis Copiis militibus eo melius facilliusque ob-
prohiberi posse. In summa, inquit Plessius, si Bavariae Dux ad ventura-
tatem se sit atque commoueri possit, tum nullum esse illi humi-
ipsum Electori Palatino, quam Vniuersi plurimum proficere non possit
uariaz Dux eo rem intelligi vellet, ut Romanorum Imperatori eius-
Gabrielem Berlehemum auxilium ferre audeat: qui, tunc, quod alibi
Berlehem curam gerat:) tum malum in partem interpretaturum. Sed
quod in tractatu huius ipsius nulla facta fuit mentio. Hisce omnibus
autem in eo obuiari posse si datur, sub vacante incorporatarum &
Confederatarum Principatum etiam illud, ut te quoniam com-
prehendi, idque Confederationis causa, quæ Principem Anhaltinum
minime lateat. Sin autem Berlehem expressa (. hoc in loco pro-
randum

NB.

NB.

indum est, quam luterus Ducem Bavarie ista cum agnitione seduxissent.) Nouem.
 fieri debeat mentio, verendum Bavarie Ducem in idrum minime cō- A. C. M.
 sensurum esse: attamen eius rei causa forsitan illam nullas difficul- DC. XII
 tates prætersurum, quod maxum opere sibi ab Hungaris (.quem ad-
 modum videre sunt, eo tempore, quo Hungari ante Pragam in Moldam præcipi-
 entur.) metuat, & ante omnia ad propriam suam assecurationem,
 populorum, Adminiorum, prouentuumque suorum conseruationem,
 Anhaltinus & illius afflicte vero ad peregrinas Prouincias & regna.) (spe-
 ctat) videtur: Dextre tamen hoc in casu res aggrediundas, & subin-
 telligendi facultatem dandam esse, vt videlicet, ex parte Vnitorum,
 si necesse (.hoc est Caluinistica, dolose & astute.) agatur. Echæc, quantum
 quidem ad Bavarie Ducem attinet. Cætera Vnitorum Consilia. (Ples-
 sius porro scribit,) quod concernit, tempus ipsum nunc monete, ut tam-
 diu ad Conclulum perueniatur, quo nimirum Vnionis armatura si-
 ue vires conuertenda, ne sumptus temere impendantur: Definitio-
 nem autem huius puncti in tribus quæstionibus consistere. Nam vel
 offensiuæ contra aduersam partem procedendum illamque adori-
 endam, vel defensiuæ permanendum, militareisque copias im-
 pollicum, uti & hætenus, in alto otio temere alendas, aut, sin
 præposteri sumptus euitari velint, vel vnâ partem, aut totam
 armatam dimitteendam esse: In vltimi puncti consultatione au-
 tem deprehensum esse, quod militis dimissio hoc tempore minime
 fiet conducibilis.

Ad illam autem quæstionem quod attinet, quo & quomodo
 Vnionis vires videlicet vsurpandæ sient, ne vniti sumptus frustra im-
 pendissent, omnemque molestiam, laborem & periculum vna cum iac-
 tura reputationis amisissent, neq; perperis Vniti Ordines vllum
 reffrigitum accepissent: in eo nullum melius deprehendi medium,
 quam vt ad ius partis Prouincie inuadantur, (.estigitur hoc defensiuæ
 agere:) & Vnionis militatæ copiz idem imponantur: eo inclinare ce-
 tiam deputatos Durlacenses (.vbi incensum magis, excitatur, pub-
 lice hanc intentione tamen non adeo facile impleri posse, veluti for-
 sit an, ex parte Durlacensis, sibi quispiam imaginari possit: Sin n. copiz sa-
 creticiis singillatim hinc inde remittantur facile fieri posse, quod, quâ
 Ecclesiastici iam etiam in his, Vnionis milites inde iterum expellant:
 Sin a, (.quem admodum paullo ante, tempore Rosenburgici Conuentus, factum.)
 copiz coniecienda, & in vnum corpus redigendæ essent, quæ ad s. 6.

esset, ut moderatio ista locum habere possit, & an videlicet sacrifici Nouem. ab illo colore inuadendi sient: Sese, Pleffleium, Anhaltinum huius rei A.C.MDC. gratia ideo certiorum reddere volu sse, an nimirum lubeat negotium XI X. istud vitius perpendere, & rationes pro & contra ponderare, in No- NB. timberga siquidem tempus, ad istiusmodi negotia perpendenda, minime haberi plectis istis (discursibus Aerseni, Pleffu, & Gueretm) vna cū N. luteris sese, Pleffleium, hac vice repetere, &c.

Ex commemoratiu hisce omnibus manifestissime videre est, Vnionis inten- tionem & preparationem bellicam, non (vri vniuerso terrarum orbi glaucoma obucere niuntur) ad pacem & concordiam, vel nudam duntaxat defensionem, verum ex proposito vndique contra Catholicos, ipsos obruendi, Caluinisticam do-ctrinam diluendi, primas obcinendi, & astutia atq. insidiis negotium suum expediendi, susceptam fuisse: ab eodem Pleffio quoque in postscripto suo peculiari ali-quot legationes adnecuntur, quae in Hollandia, Occidentali Gallia, Hungaria, & Transilvania, ex parte Electoris Palatini & Principis Anhaltini, partim institu- ta, partim vero adhuc institui debuerunt. Et porro: Ducem Boullionum hac septimana nihil scripsisse, absque omni dubio ipsum morbo suo fuisse impeditum. Item, &c. Sese magno aule Palatinae Magistro & D. Camerario sententiam suam manifestaturum, quae porro adhuc Regi Da- niae, & Duci Brunsvicensi, tamquam Electoris Palatini proximis agna- tis & consanguineis, proponenda sient, cum primis ob diuersionem quamdam in inferiori Saxonia (Vestphalia, Monasterio. Paderborna. Hildef- brymo) Si enim istiusmodi diuersio non fiat, tum Electorem Palatinū & Vnitos (NB.) negotium suum contra sacrificos superius (Moguntia, Herbipoli, Aichstadium, & Eluanga) ad dimidiam duntaxat partem per-acturos. Dolendum autem esse, sin cum contraria parte manus conserantur (sacrificiū ad Rhenum & Moguntia) quod tum in seruatione & solu- tione (in pecunia deesse incipit) Landgrauij Maurij, Culmbacensis, Ar- gentinensis (diuise D. Passoir in peculiari quodam loco conqueritur, quoniam in causa pecuniae nihil impetrare potuit) aliarumque civitatum Imperialiū (a quibus partim iniunxerat, partim quadam damni sui re compensatio- nem petierant) immo ipsius etiam Marchionis Badensis (qui tamen ad im- punctionem satisfactionem magnam, quam alii, ceteros instigauit) non ad quietum fieri; verendum itaque esse, istos homines sub pretextu erogandae suae quotae, istam pecuniam sibi reseruaturus, & recessum esse passu- ros, minime considerantes quae nunc Notimbergae concludan- tur. Sin autem Princeps Anhaltinus recessum accepturus siet, tum be-

NB.

NB.

Nobem. ne exinde ipsum deprehensurum esse, quamvis & cui potissimum
A.C.MDC. de- dūm sit, potioribus etiam ordinibus, uti, prohi dolo, veritas
XIX. plomissis minime stantibus, facile tum colligenda esse, quod
inter milites confusio exoritur, & quæ denique ruina inter hostes
metuenda foret, quam tamen Deus Ter Opt. Max. clementissime
vertere dignetur.

Princeps Anhalinus, iuxta suam ad Comitem Solvicensium, magnū au-
Je Palatinum Magistrum, epistolam, ex e cult, quod Vniti Novemb. in auxilium
dur rationibus & supplicationum consilio tam diu immeriti iurine, & in quæ-
fectu desiderat, ut quatuor principalia puncta, in Erlaci instructione comprehen-
sa, observentur: ante omnia quoque sequens scopus observetur: Quot modo vide-
licet I. Electori Palatino directio & Generalatus apud Vniorem con-
servari, II. continuatio militarium copiarum transigi, III. arrior bene
induci, & IV. cum Bohemis angustior quædam aliantia statui, ut
NB. sec. Interim tamen nullo modo commodum tempus cum Imperator
motoris, & quæ plures istiusmodi sunt vanitates, negligendum esse
mittendum: sed multo potius Camerati directioni, qui solus pū
Vnioni in eo, dum quemlibet in particularibus suis pūctis, non bene
audire, & cui libet satis acere conetur, damnum inferat, si tantum
ciendum nullo in Cameratum) enim in gravissimo errore ligere, dum
sunt commotio sui literum multum esse, & quemlibet in particularibus
suis angustis audire, & non multo potius ad principalem Vnionem
scopus (supra Onolzbachium & Princeps Anhalinus, sub dato Scoporum
XVII. Augusti. A.C.M.DC. LXXX. scribunt: Omnes libellationes in Germania
fusa suscipi, salutem enim patriæ sub modo in armis, eorum de quæ res, si
NB. consistere) consilia sua dirigere veli. Ad III. punctum præmetere
tionem cum Duce Bavarie, ubi bene perpendendum esse, quoniam
tractatio ista dirigenda, & num cum eo (Bavaro) vel de pace, vel de
bello, vel de neutralitate agendum sit. Quicquid autem de rebus
his punctis cum eo tractetur, principaliter tamen ad præstabilitum
spectandum esse, ut id cum Vnionis (NB.) singulari emulamento
fiat. Interea vero, dum de his parvis, comprimunt autem de antea
bellum desideratum fuit, Wörtemberge ad Hildesheim Comite, (qui tum tempo-
ra præteritis cum Gabriele Bethemo de Electore Palatini negotia pacis tra-
ctant) sub dato II. & XIV. Novemb. literæ data sunt, ubi, inter alia, si-
cutia memorat: scilicet deprehendere, quod ad præcedentem &
Thurn, Hollaubi, & consorium tractationem, regnum Hunga-
rie duc

rix non tantum vt membrum, verum etiam ceu Electoratum, S. R. Nouem.
Imperio sese ad sociare velle : sin igitur Serenissima ipsius Cel. In A. C. MDC.
Translyvania (*Hollachus principem hunc Serenissimum, Casarem autem* XIX.
suum dumtaxat Ferdinandum, Ferdinandum illum nuncupat) Hungarica

Carolina potiri debeat, tunc, cum ipsa hæredibus careat, post ipsius è
matrili hacce vita egressum, Elector Palatinus in euentum ad succes-
sionem declarari & acceptari possit. Quum itaque sese (*inquit Hollachus*
porro) non dumtaxat S. Rom. Imperio, tamquam dulcissimæ suæ pa-
trix, (*cum introductione Turcici vasalli in Electorem S. Rom. Imperii*) verum et-
iam ipsi Electori Palatino, quod ad ipsius augmentationem & exalta-
tionem pertinere videatur, obligatum esse sentiat, & duorum istorum
punctorum causa, in plenaria N. B. N. B. tractatione occupatus fiet, ad
quam iam tam idonea media sese ostendent : iccirco intermittere nec
potuisse nec debuisse, quin, per suam istam significationem, illa Electo-
ri Palatino proponerentur, ille, Hollachus, vero eius iterum certum cer-
tior redderet, & quid vltius sibi factu opus foret, ita tormaretur.
*Hanc Hollachi propositionem magnus aule Palatina Magister Principi Anhalti-
no, sub dato XXI. Nouembri ANNO vt supra, communicauit, & ab eo petiit : vt*
nimirum hac de re iudicium suum aperire velit, & an ista propositio
verum merito in effectum deduci poterit : quamuis enim aliquot diffi-
cultates sese cõsistent, nihilominus tamen bonam istam, vti omnes
quidem æstument, voluntatem, quam Berlehemus erga istam (*Calui-
nistam*) partem declarat, omnibus modis consequendam esse.

Quoniam autem ad hæc non illico responsio subsequuta, sed Princeps Anhal-
tinus, Cararrho infestatus fuit, qui, vii postmodum sese excusauit, totum ipsius
caput adeo lacerauerit, vt tam cito respondere haud potuerit : iccirco toties nunc
commemoratus magnus aule Palatina Magister, sub dato XXV. Nouembri, i-
stius puncti causa, eundem Anhaltinum iterum admonuit, vbi ab initio mentio-
nem facit, quam ipse nimirum decretum, continuationem bellicam
concernens, præcedat, & quantum vltius ad illam contribuendum
fieri postea in specie quarundam legationum mentionem facit, quæ
è Nurnberga in Daniam, Sueciam, ad Anseaticas ciuitates, & infe-
rioris Saxonie circuitum : Item, ad Electorem Saxonie & Bauaricæ Ducem : Item, vehementis alicuius epistolæ, quæ ad Casarem Maiesta-
tem ableganda fuerit, vbi tamen de ipsius titulo conueniri nõ potue-
rit, &c. Paulo post, ad Hollachicam propositionem reuersus, inter alia vltius re-
fert : Quam mirum in modum Berlehemus sua Bohemico negotio
præstia.

Nouem.
A.C.MDC.
xix.

praestita beneficia & merita extollat, & praeferat, quod non solummodo tuam personam, verum etiam proprios suos sublimis & Principis manifestissimo periculo obieciisset: rogant itaque ut praestitum suae satisfiat, imprimis, vii ex Hollachi & Comitibus à Turco inuicem colligitur, quod metuane, nisi toties etiam commemoratus fuisset, mus in bona sua intentione honorifice &, pro sui maiori, conquire tractetur, tum subitane in apud ipsum alterationem soluto exiit posse.

Interea, XX huius Mensis die ab Anhaltino ad supra commemoratum Gabrielis Belehempunctum, confederatio sequuta est, praestita ab Anhaltino memorata: Propositionem Hollachi Comitibus bene dignam esse, et tantum illa contenta probe ac diligenter perpenditur, cum sit illud in incorporationem quod attineret istius regni Hungariae cum S. Rom. Imperio, & quae illa Corona ad Electorem Palatinum postmodum transferri debeat. Equidem ut suum de arduo difficultique isto negotio pergit Anhaltinus, communitate iudicium, & sumare se, si fortissimum vel alterum obtineri queat, tum illud ne utique negligendo, sed iuterim bonam Gabrielis Belehemi & Hollachi Comitibus inter se omni- bus modis conservandam esse. Ad transmigrationem autem istius regni in septemvuliatum statuere, id propterea non exarbitrando, quem Electorale Collegium in illud minime consensurum fuisse & Evangelicos liquidem plurimorum vocorum fieri compotes, se particulari autem vota in Electorem Palatinum recidunt. Quorum ex- sumare se, nisi modo commemoratum impedimentum obleret, Hol- lachicam istam propositionem S. Rom. Imperij ordinibus, & per illi- umifusa, non ingraram futuram esse, quemadmodum etiam ab illis probe teuoceat in memoriam, quod antea ad incorporationem istius regni cum S. Rom. Imperio, vii regni, vel alterum cum melius con- sequatur posset, non vna dumtaxat vice fideliter suscipi. Ex his locum praemiora, vel tamen cum approbatione partis huius, certis condi- tionibus excutiri, mediante accertis intelligentiis, quae ad partem illam respectat, contra Hungariam distigi, quodque Germanos posside- bant in regni Hungariae in se suscipere, & consequenter, nomine S. Rom. Imperij, cum Turcorum Imperaturae constans pax tractari pos- set alias ad transportationem illius Coronae Hungariae in personam Electoris Palatini quod ut in re, se, Anhaltinum, existimare, illam transportationem Electori Palatino alias iure competere, quoniam

NB.

gatorum

carum Bohemorumque prætensiones vno fundamento nitantur: Non prætere, nimirum, & deducere ipsos posse (*videat hic Lector quomodo ipsi huiusmodi regnū atque Prouinciā ad rebellionem & seditionemque suadeant, & materia n̄ summiſſe ſunt*) ſublationem ſuorum iurium, priuilegiorum, atque promiſſionum: Item, tyrannidem atque crudelitatem contra Bohemos & Morauos exercitam, quæ ſimiliter ipsis expectandæ eſſent. Item, ſimili modo ad Hungaros quoque ſpectare de traditione Hiſpaniæ & domus Auſtriacæ erga Imperatorem Ferdinandum, & fortaſſis magis quam alix prouinciæ & dominiā: adeo ut quodlibet plurius, ad deducendam huius rei iuſticiā, ſit ſufficiens. Sin igitur hunc occaſio Vniuerſalis affectionis, (*rebellium Hungaricorum ordinum erga Electorem Palatinum*) & bona voluntas Gabriëlis Bethlemi ſub hoc concurrerent, dum toties nunc commemorato Electori Palatino coronam obſerrent, omnibus modis rum Palatino ſuadendum eſſet, ne tam ſingularem Dei gratiam negligeret, idque non tantopere propter utilitatem, quæ ab initio exigua latere poſſit, ſed conſequentiæ cauſa, & quod eo ipſo conſeruatio verbi diuini ſuzque Eccleſiæ non ſolummodo ſtabili, verum etiam illud ipſum verbum adhuc amplius (*cum extirpatione Catholici ſu in locis ab Apoſtolorum temporibus hæcenus continuata religionis*) dilatari propagarique queat.

Ad hæc Comes Solmenſis adhuc eodem ipſo die reſpondet: ab initio quidem alacrum epiſtola Guilielmi Comitis Naſſoui cauſa, quam Anhaltini ſibi, Solmenſi, communicaffe: Animaduertere ſe, inquit, Guilielmum Naſſouium eiuſdem eſſe intentionis cum Principe Mauritio, quod nimirum exteris auxiliis non tantopere innitendum ſit, ſed maius fundamentum in Caſſam domeſticam collocandum, cæterum vero pro acceſſorio dumtaxat eſtimandum eſſe. Se, Solmenſem, iudicare hanc difficultatem mihi ſolui, ut patet videlicet Vnio Generalium Dominorum Stadenſium ſuo uſui plus iuſto fidat, & interea ſuperius forſitan exiguum præparationem inſtituat. Paulo ante commemoratus Comes Guilielmus inter alia & hoc addit: Sin Vniti à Stadenſibus pro negotio Bohemico auxilia poſcant, neceſſum prius eſſe, ut peculiariſ hac de re cum ipsis ſuſcipiatur tractatio: Stadenſes enim præſupponere, alliandiam, (*N.B. iſtorum bonorum conjunctionem, & vnam intentionem*) ab Vnione cum confederatis vnitique Prouinciis conſecutam, cum Bohemico negotio nihil habere commercij, ſed peculiare illud opus i-

.Non
A. C. M.
DC. XIX.

psique non amplius obligatos esse, quod ad illud Imperium M. peti-
gules membra petiolus addidit, quod etiam ex istis intelligitur, *ma-
tius fecit illi, quod ad nostrum spectaret, quod etiam de illi, quod
quod etiam alii habebat, quod etiam fuit. Ad propositum, quod etiam
tis Hohenloei quod etiam fuit, Gabrielen, Berlesheim, in iura
Hohenloei, quod etiam fuit, Comitis T. in iura, quod etiam fuit, Comi-
dasse, utrum illud negationem non negare videretur, quod etiam
melius fuit, in quod illud etiam non, quod etiam fuit, in quod illud
Videri autem commemorare istos bines Comites, quod etiam fuit, in
nem tam diu in suspensio servatus, quod etiam fuit, in quod illud
latini certiores reddantur, quod etiam fuit, in quod illud
Hungarici cum S. Rom. Imperii variis in iura, quod etiam fuit, in
bus esse implicatam, erectionem autem illius, quod etiam fuit, in
plane impossibilem. Putare tamen quod illud, in quod illud
psium Hungarici regnum in novum circulum erigeretur, quod etiam
modum Superiores, inferioresque Austriam circulum Austriam con-
stituere, quod etiam illud citius, quam altera, quod etiam fuit, in
hemus sibi præfixisset, in effectum deduci, quod etiam fuit, in
ad conclusionem perveniret, prius tunc expectandum esse, quod etiam
mirum Hungarici Ordines inclinarent, haud tam consideranda, quod
Berlesheim resalutarem istam impatiens fuit, virget, & ex-
stumeri rem nonis fuisse tractari, nam secus quam cum con-
sideratione regni Bohemæ & incorporatum Prælo-
rum.*

Cum vero in eodem Imperio, quod etiam fuit, in quod illud
chium, in quod illud omnium consensu, quod etiam fuit, in quod illud
orgio Comiti Hohenloei, quod etiam fuit, in quod illud
latini Consilarii, iuxta magnam Palatini Margravi ad Bruck, quod etiam
num, sub dato XXIV. eiusdem, quod etiam fuit, in quod illud
reum, in quod illud omnium cum alio, quod etiam fuit, in quod illud
inter ordinem partium, in quod illud omnium, quod etiam fuit, in quod illud
Palatini Consilarii, quod etiam fuit, in quod illud
lia quod etiam fuit, in quod illud, quod etiam fuit, in quod illud
ne & quod etiam fuit, in quod illud, quod etiam fuit, in quod illud
Hispanici artes sub eo occultari, & quod etiam fuit, in quod illud
list.

Idem, quod etiam fuit, in quod illud, quod etiam fuit, in quod illud
nibus, quod etiam fuit, in quod illud, quod etiam fuit, in quod illud
quod etiam fuit, in quod illud, quod etiam fuit, in quod illud

p^{re}stabit scribunt Vnionem Bohemico negotio nihil intercedere (omercu) quas Nouem.
 Elector Palatinus scilicet in Bohemiam adluerat, iterum ieuocaren- A.C.MDC.
 tur, nec in Bohemia, ne videatur quasi publice, & directe Vniti Bohe- XIX.
 mices, & contempnere sese redderent participes, potrovsurparentur, "
 aut Elector Palatinus Vnionis exercitum in Bohemia retinere, Mar- "
 chioni Olomuchensi tum daretur facultas, vt alias copias confcri- "
 beret, & vti res apud Vnionem institutiones adimpleret. Similiter quos- "
 dam milites Electorem Palatinum VI. Henricum M. quos ab V- "
 nione Germaniarum causa obtineat, tenuere delicta, quod tamen E- "
 lector minime p^{er}mittere, quia aliquoties contentiones exinde sper- "
 ebat, & idola iam haberi sub manibus, quomodo tandem sese Vniti "
 ex Bohemia extricare queant, potissimum vero in puncto discessio- "
 nis, nam quate soluti nem & continuationem rei bellicae maiori ex par- "
 te cuniteret: & hoc ipsum in causa fuisse, quod Elector Palatinus, qui "
 ad discessum quasi in procinctu steterit, biduo adhuc Norimberge p- "
 residerit, vt de cetero siue conclusum Principalis istius puncti sua p^{re}- "
 sentia eo melius commodiusve promoueret, etiam si maior pars ordi- "
 nis exiret, quod, in defectu plenipotentiae, nihil certi conclu- "
 deret nunc.

NB.

In ista terra: Princeps Anbalsinus illo ipso die ideo, vti quidam opinan-
 tur, respondit, quoniam certius est ipsi pari modo, cum Electori Palatino, menstruum
 deputatum stipendium subtrahatur fore, dum inter alia ita scribit: Sese ictum i-
 stum iam dudum p^{re}sentasse, eo ipso tēpore, cum Waldsachsz adhuc
 commoratum flet (dum sollemnis acceptatio corona Bohemica tractaretur, &
 Elector Palatinus cum Vnionis copias recta in Bohemiam proficisceretur) iccirco
 nihil aliud sese expectasse, quam illud ipsum tempus in quo comme-
 moratum istum ictum commodē euitare posset: deterrium omnium
 vero hoc esse, quod Elector Palatinus omnium necessitatum appa-
 ratum de hostio fieri, quoniam Comes Hollachus, & Comes à Thurn
 cum omnibus suis copiis ex Bohemia (ad Gabrielem Bethlehemum in Hunga-
 riam, & ante Viennam) discesserit, & non amplius post sese relliquerint,
 q^{ui} VI. Compagnias, sub Imperio Comitis Mansfeldij, & cccc. sub
 Capiteo Frencken: ita facile sese, Solmensem, colligere posse, quod,
 si modo exiguus militum numerus ex Patauensi Episcopatu in Bohe-
 miam hostilem incursionem faceret, In quo periculum Elector Pa-
 latinus versaretur, immo etiam ipsa Praga (Casareani milites cum tem-
 poris exoptata ista occasione vti frui debuissent) non securae esse posset. Aliam
 namque per inconuenientiam incidere, quod Vnionis militatus co-
 piz,

Nouem.
A. G. MDC.
XIX.

pix, ex Bohemia deducenda, in Palatinatus superiorem limitibus
dixissent, quo facilio nil nisi Prouincia desolationem, & exterrita
indem moram atque penuriam metuendam, non tamen in Bohemia
melius coueri possint, ideo quod direptionibus & grauius ab hostibus
(*fores*) his in locis facilius quam in S. Rom. Imperio locum relinquitur
itaque reuocationem militarium copiarum in Bohemiam admodum
difficilem futuram, & quod nouz copiarum consuetudinem milita-
rio hoc tempore regulantur, si Vniuersi Electorem Palatinum promissum
nudatum esse velint.

. Ad punctum inuasionis autem quod attinet, si qui pueri Princeps
Anhaltinus, Electorem Palatinum in ferre posse, si le Volontate
exercitum ad nullam inuasionem obligaturum, nisi & ipse ab aduersa
parte infesteretur, nullam itaque aliam resolutionem sibi exterrere, quam
roties nunc datus Elector Palatinus comprehendere vel utroque
posset, quam ut Vnionis exercitus (NB. Vnionis militum copiarum
Bohemia introducta fuerunt) in Bohemia eo modo relinqueretur, quoniam
periori Palatinatu commotari debuerit, hactamen ad extra claudere
quorles Vni itis copis opus habuerint, tam ab his villam illam ad
loca, ubi easdem ipsa necessitas postulauerit, si in illis non fuerint, quod
que Electorem Palatinum, Compagiam militum, si ab Vnionis exercitu
poris sui tutelam designatam, & cetera quae ipsi Principi Anhaltinus
promisso debeantur, Vnionem minime in conspectu dubium statu-
tato: (Principi a Palatino mensura X. florenorum M. tum temporis cura cordis
erant, quorum occasione Bohemia, mox ab initio sui Generalatus, LX. florenorum
M. concesserat) Eundem enim Palatinum, modo commentum istum
corporis sui custodiam, in gratiam Vniuersi, tamquam necessitate
us, non duntaxat dimissurum, verum etiam eidem (si uisum) non con-
te minendum militarium copiarum numerum, ab ipso mensura de
que a Prouincia persoluta erant) in auxilium militum eius. Vniuersi
nunc Vniuersi rei causa multum asperare, & in sua opinionem
nachere, si in illis se reuocare velint, tum eo potissimum ad hoc
dum esse, ut ad terminum concedant, quod Elector Palatinus Vniuersi
exercitum tamquam in Bohemia retinere quia, ut nec sibi cum aliis
copis militibus, ad sui ipsius conseruationem prospexisset: eius rei causa
Principi Anhaltinus quamprimum certior sed & certum resolutionis
certa dari oporteat, nihil eorum in contrarium, interea subueni-
tia, nequaquam subleuari posse.

Increta Vniti ante *responsionem* harum Norimbergam allatarum litterarum (que cum *supra* commemorati Eleſſer *epiſtola* vno eodemque die 27. nimirum die Nouembrii, data fuerant.) punctum, quomodo nimirum Vnionis vires bene collocentur, & sumptus non frustra impendantur, in consiliis tractum, & ut magnus ille aula Palatina Magister in commemorata *sua* *predicta* *responsione*, de dato, *regis* *septimo* *mensis* *Novembris*, porro memorat, de libera tum fuit, quid tam ipsi Romanorum Imperatori, quam etiam Bauariæ Ducis Delegatis respondendum esset: ubi consilium forte iudicauerit, sin ex parte Vnitorum Ordinum compositio petatur, tum ne minimum quidem faciundum esse indicium, quasi Vnio forsitan aduersam partem metuat, vel sibi ipsi manus colligare patiatur ut hostis exinde suum emolumentum capiat, copias maiores cōscribat, & tum denique illud ipsum exequatur, quod iam apparet, ut nimirum protestantes potentiam suam contra Catholicos exerceant, sed *responsionem* (Ecce quibus insidiis isti homines vtantur, & quo animo & zelo in omnibus Comitibus, aliisque S. Rom. Imperii Conuentibus Compositionem defiderarent.) eo multo potius formandam esse, ut etiam sub media computatione, sin forsitan istiusmodi aliqua subsequutura esset, Vniti liberum relinquantur ut armis suis, pro ipsorum lubitu, commodo, atque emolumento semper vtantur, cum primis si vel Romanorum Imperator, vel Dux Bauariæ dilatoriam responsionem daturi, vel compositionem non eo modo, qui speretur, (omnia pro auctoritate violenter quasi poscendi & peragendi, quemadmodum ipsorum ad Ducem Bauariæ littera satis superque testantur.) confirmaturi essent. Cum itaque sub isto, punctum, quomodo videlicet, & qua ratione Vnionis vires vsurpandæ, lateat, quæ ista chorda sit, quæ hactenus tangi non debuerit: (toucher à bone ſient.) iccirco Electorem Palatinum necessarium esse autumasse, ut nimirum isti deliberationi in persona propria interesset, istamque ad exoptatum finem perducere iuaret: Vniuersos & singulos enim Ordines, tam Vnitos, quam Correspondentes (pergit Solmensis.) iam maius, quam antea numquam eo inclinare, ut videlicet, in puncto de l'employ, regiam (supra modum eximiam.) resolutionem (innuadendi Catholicos.) concepturi sient, quum manifestissime videantur atque deprehendant, ut, nisi imposterum aliter, quam hactenus (solummodo in defensionis terminis.) procedatur, tum Vnionem sensim seipsam consumpturam, & compositum apparatus (hic Dominus magnus aula Palatina Magister errat, Vnionis enim iste apparatus Electori Palatino tam diu profuit

NB.

NB.

Decemb.
Aa.C.M.
DC.XIX.

cum aliis tamvis Officialibus, ad potissimum Principem Anhaltinum, quod-
cumque summorum Officialium Unionis praecipuum ad se vehementer pertinet, ac-
ceptum, ipsique Unionis stipendia non prius persoluant, nisi ex ali-
cuius pro Unionis in Castis commoraturus fuerit. Anhaltinus quoque,
Bohemia Generalis in Germania parum profuturum. Cetera, quae se facilius
terru alligantur, Comitem Hohenzollernum tangunt, pro Anhaltino non con-
siderat, num forsitan ad partem communi omnium aliam ad quamdam transsi-
dentes Ordines habeat, cuius causa solmenis mentionem facit. Sese hanc rem
nihil percipere potuisse quod commemoratus. Comites autem in
vel alterum Ordine in peculiari audire fieri, &c. in fine solmenis
Norimbergensis laudat, quod modo nimirum illi sub durante Curia respon-
dentium Conuentus, in suis resolutionibus sese tam cordis, ut
semita exhiibuerint, adeo ut plura ab ipsis penitus debuerint, &c.
pro quod assidue, veluti & alii quam plures, Bohemicam inter
eam ab Imperio negotiis separari viderint.

Toties nam dicto Principi Anhaltino quoque supra commemorata re-
tinetur, Unionis militarium Copiarum causa, admodum curae, utique etiam ad in-
pra illud suo loco dictum Erlaco datum memoriale, & emittat, ubi dicitur, quod
etiam, aliam peculiarem adhuc instructionem, memoriale, alterius loci, &c. &c.
manibus, sub dato 29. Novembrii, subsignatam, Missi Erlaco tra-
aliquot motuum Electori Palatino proponendu, ne, in istius Ordinis, &c. &c.
men, eiusdem Unionis Copia ex Bohemia remittatur, vel saltem ad rem tam ad-
inibi, ut Anhaltino nouo Generalatu retineatur, donec Obstruendum complu-
uisset: se enim, pergit Anhaltinus, sibi in animum induxisse cum istis Co-
piis, quamprimum modo virescerent recollectissent, (quoniam postea
ante Bragadam & Bisecam una cum aliis occupauerant) autem potius im-
pressionem tentare: attamen Monsieus Erlacus huius transmissio-
is neminem ex Vnitis certiore faciat, sed prius admoneri, quod illi
instructionis punctum, & eo sine hic refertur, ut Ciuitati praefatae, &c. &c.
punctum illi communicata, & quod vicissim coram suis officialibus fuerint, &c.
tunc tunc tempus esse, ne videlicet Vnitorum equitatus & pa-
tus, cum in Bohemia, quam in Superiori Palatinatu, cura solmenis
amplius deservitur.

In puncto autem Anhaltinus Electori Palatino suadet, si florentiorum
pro equis ad trahenda tormenta, rei que tormentorum & curruum
peractis destinatorum, causa, quae melius iam applicari non possit,
quam ut cum illa pecunia commemoratae equis, rei tormentariis ma-

rum.

rumque præfatis ex superiori Palatinatu satisfiat, nam (.Nota Vnionis Decemb. Copias.) neque Bragadizam neque Pisecam (inquit Anhaltinus.) linei- An.C.M. Ro medio occupare potuissent. DCXIX.

In peculiari autem folio idem ille Anhaltinus manu sua propria adnexit: (.ne Vnio, vt autumant, alium quemdam magnum Officialem, loco Anhaltini, suscipiat.) impediendum esse ne Mauritio, Hassiæ Landgrauio vllz militatum copiarum conscriptiones concedantur, (.vel forsitan.) quoniam (vt Canerarius, sub dato xi. Iulii A.C.M. DC. 19. scripsit.) cum illo Domino nihil omnino tractari esset.

Ad hæc Anhaltina consilia, & per Electorem Palat. nunc Bohemia Regem, (.qui sua auctoritate aliquid amplius obtinere conabatur.) facta postulata, inspecta aliqua resolutio subsequuta est. quemadmodum magni aule Palatina Magistri, Comitibus Solmensis littera, sub dato xi. Dec. An. C.M. DC. 19. testantur, in quib. inter alia scribit: Vehementer admodum Vnitos apud Electorẽ Palat. institisse, vt Vnionis militateis copiarum quamprimum ex Bohemia reuocarentur: tamd. attamen, quamuis non absq; magno labore, tantum sane fuisse impetratum, quod toties nunc dictæ Vnionis militateis copiarum in Bohemia tamdiu retinerentur, donec Obentraudius cū suo equitatu, de quo tamen ne minimum quidem hætenus allatum esset, (.de quo on. a nulles nouvelles du tout.) aduenisset: ad corporis custodiam a. quod attineret, vna animi omnium consensu conclusum esse, vt, si Elector Palat. ill. nõ amplius retinere velit, tū istius loco alias Compagnias esse conscribendas, & tunc Elect. Palat. loco primi stipendii progressorii, & illi equites ab initio conscriptionis accipere solent, armaturam ipsi præbere reneantur. Verum Elector Palat. neq; in hoc, neq; in altero sese explicasset, sed resolutionẽ suam Pragæ versus reieciisset: ibi n. melius sese iudicare possit. Tū diu istis duab. equitū turmis indigeat, quam resolutionẽ ciuitate (.de quarum corio ludebatur, quag. quorum res inclinarent, animaduerfant.) minime in meliorem partem fuisse interpretatas: ad alteram peditum corporis custodiam quod attineret, Electorẽ Palat. contentum esse vt alia Compagnia peditum conscribatur, & illa, quæ iam ante Pragæ conscripta esset eiusd. Electoris Palat. (.vel multo perius Bohemia Ordinũ incorporareturq; Prouinciarũ.) sumptib. continuaretur &c.

Etiamsi vero toties dictus Elector Palat. cum iam commemorata resolutione contentus Pragæ versus sese conferre voluerit, & magnum auxilium Magistrum pramiserit, nihilominus tamen Ciuitates, cum quib. Marchio Onoltzbachius ex particulari quodam respectu, hoc in puncto libenter conuenit. isti resolutionẽ sese

Decem. opposuerunt, & eund. magnum aulæ Palatinæ Magistrum, in Cistâ etiam sedentem,
A. C. M.
D.C.XIX.

Opposuerunt, & eund. magnum aulæ Palatinæ Magistrum, in Cistâ etiam sedentem,
A. C. M.
D.C.XIX.

Quæ a magnus ille aulæ Palatinæ Magister Principi Archiducum in Gallia, & ipsa Marchio Onoltzbachicus Electori Palat. in lingua Germanica sequentib. verbis scripsit. Hæc in ipsa hora (inquit Onoltzbachicus.) Dux VVirttembergicus me certiores facit quod Ciuitates (quæ sese sedulas animaduertebat.) ad extremum male contentæ sunt, & per Vlmenses apud ipsius (VVirtbergici.) Cancellarium indicatum fuerit: equidem sese offensionem non promerituros, nec multa etiam dicturos, sed hesternæ die Conclufum (supra sub dato 27. Oct. Marchio Onoltzbach Vmensem recessu pro ludibrio assumat.) non ex ipsorum voto processisse, quocirca æstimare sese, Dominos suæ Superiores suos, & singulas Ciuitates ad alitæ

allicet sese resoluendum coactas fuisse, videre nunc. (*incipiunt sapere, sed* Decemb.
fero: nec fuisset fero, modo sapuissent insequentib.) quod dumtaxat de suo lu- A. C. M.
 datur corio, & saltim Bohemico negotio inuigiletur. Cum a. (*inquit* DE. XIX.
Onoltzbachicus.) ad speciē procedere conater, tum inter alia refert mi-
 hi D. Faber. Cancellarius V^rirtembergicus, & qui in aula ista, etiam contra a-
 liorum Cōsiliariorum voluntatem, hoc negotium artificiose direxit. Iplas, Ciui-
 tates, sese amplius resolvere noluisse, stipendiorum tamen mentionē
 fecisse, q̄ Regia sua Ma. (*Electōr Palat.*) iam ante accepisset: Item, quod
 videant. (*Ciuitates.*) quo vela directā sient, quin duarum Compag-
 niarū causā iam nulla subsequatur resolutio: parē opinionem esse cū
 ceteris quoq; summis officiis, & q̄ Ciuitatib. p̄sidia imponi velint &c.

Quamvis vero Ciuitates gravamina ista lubentissime sublata vidissent: nihilo-
 minus tamen Anhalt. & Electōr Palat. ā prefixo scopo minime recesserunt: id quod
 ex eiusd. Anhaltini ad Comitem Hohenloigm. sub dato 5. Dec. A. C. M. DC. 19. ex-
 aratu litteris videre est. Ex quib. apparet, Anhaltinum egre eo commoveri potuisse
 vt gravamina ista tollerentur, dum reuocationem Vnionis copiarum militariū in
 euentum poneret, vbi videlicet Vnio istā ad singularem quamdam intentionem opus
 habuerit, inter alia inquires: Mansfeldium Comitem ā Styrum ad se ab-
 legasse, & instanter sollicitasse an videlicet ipsius equitatus suo esse &
 incremento. (*qui equitatus tum temporis circa Viennam in Austria apud Ga-
 brielēn Berlehemum cōnorabatur.*) restitui, & sursum in regnum Bohemię
 reuocari posset: ast eod. ipso tempore Palat. Electōrem versus Ambet-
 gam venisse, cui rogationem istā officiose communicasse: ad ista vero
 Electōr Palat. sibi. (*Anhaltino.*) sub silentio indicauerit, & clementissi-
 me mandauerit vt idem, eod. tamen fideli sub silentio, Comiti Holla-
 cho significet: quod nimirum facile fieri posset, vt Vniti, ad singulārē
 intentionem. (*Carolicos inuadendi, Episcopatus occupandi, preoccupationem
 impetrandi, & viam facti bene collocandi.*) suas in Bohemia habentes mi-
 litateis copias reuocare, & aliis in locis. (*eo videlicet de quo Pless: aca 27.
 data littera loquuntur, & quo cetera quoque consilia directā fuerunt.*) vsurpate
 (*employe.*) possent. Attamen vt deniq; Electōr Palat. ante discessum suum ge-
 neralē vicarium vel legatum. (*Marchionem Onoltzbachicum.*) & Ciuitates in
 bona sua deuotione conseruaret, eo tamēdē sese resolvere necessum habuit: Sese in
 Bohemiam deductas Compagnias, tam equites, quam pedites, ad cor-
 poris sui custodiam destinatas. (*quem admodum ex Vnionis Norimbergico pe-
 culiari recessu, in d. pari modo &c. expresse videre est.*) quidem retenturū, cē-
 teras vero intra mensuri temporis spaciū, vel, vrgēte necessitate, ci-
 tius

NB.

Decemb.
A.C. MD.C.
XIX.

cus in Germaniam dimissurum, vltiori mentione addita Marchionem Onoltzbachicum, Generalem Legatum, loco dimissurum itarum Compagniarum (de isto corioposissimum tum temporis ludelatur, alias enim Ciuitates parum sane obtinissent,) alias conscripturum, & promissum numerum completurum, Electorem Palatinum, & equitum peditumque Compagnis, quas retenturus esset, restitutorum esse: Interim ille ordo, qui easdem conscribere debeat, easd. Iustitiam bonam potestatem habeat. Postquam etiam Elector Palatinus, Generalatus sui causa, erga Vnitos sese coelosiuerit, quod illud decisioni illius permitteret, quomodo nimirum cum tanta acceptione seruari debeat: iecit eo illud ipsum ad eundem Electorem Palatinum iterum remissum ab Vnitis est, minime dubitantes ipsum Cassæ tenuitatem probe consideraturum esse.

Interea tamen precipuum grauiamen, praefidiorum Ciuitatibus imponendorum causa, & partim summorum Officialium stipendia concernens, de quo voluissent inter alia mentionem facit, indecussum relictum est, excepto quod Onoltzbachicum promissit: sese de duabus Württembergicis peditum Compagnis, quæ in inferiori Oelchingo Ulmensium subditis molestæ fuissent, (nisi Kembda & Memminga contra omnium spem & expectationem non vnâ ex illis recepturæ essent,) vnâ in suam Prouinciâ accepturum, reliquum signum vero Dux Württembergicus sibi reseruare vellet &c.

Rursusque (tam horum, quam aliorum grauium sumptuumque immensum crescentium causa, siquidem summi Vnionis Ordiner, vixit Palatinus, Brandeburgicus, ambo Electores Mauritius Hassie Landgrauis, Onoltzbachicus, Cuius bacum partim nihil omnino erogauerant, partim vero Cassamulat debuerant, Ciuitates vero sese sedulas, & quod maiora ipsi ferenda essent onera, animaduertant.) hoc in Vnionis Conuensiū sū in arcto conuenerunt: nihilominus tamen vno tam artificiosam miras minas spirantem epistolam ad Bavaria Ducem ablegare minime erubuit, ex quo sunt ipsa Meridiana iustitiarum aspariet, homines ipsi, mox blanda sua uisloquela, mox cum violentia & impetu, iniquitate sua minime perensa, & eiusdem promouere, & vrgeret studuisse. De anno autem Vnionis statu toties commemoratus magnæ aula Palatina Magister ad Principem Ambalinum ex Hartmanibosio 4. Decemb. Anno Christi M. DC. 19. talia inter alia refert: Achatio, Baron à Dona, interas ad Ducem Boulionæ tradendas fuisse: Item consultius fuisse, si ipse Princeps Anthaltinus Norimbergam uersus sese contulisset, quum, duranti adhuc

istis

istis Vnionis Comitibus diuersimodæ difficultates exortæ fuiss. Decemb.
 sent, quæ ad finem alias nunc properantibus Comitibus facile d. solu- A.C.MDC.
 tionem excitare potuissent: in quibus etiam vltior sit mentio de xxx. xix.
 thalerorum, ac totidem florenotum M. à Knyphusio Hamburgi, V.
 p. centro, comparatis. Item, matrem Regis Daniæ c.c. thalerorum M.
 concessuram, ast absque sponione Vrbium Imperialium, utpote Ar-
 gentinæ, Norimbergæ vel Vlmæ (Ecce, vos Imperialis ciuitates, qua de re a-
 gatur) istam pecuniam non erogaturam esse.

Equidem correspondentes indicentesque Imperiales ciuitates integro anno
 ante hæc litteras, quo videlicet Directores vela sua extenderint, facile intelligere
 potuissent: quoniam autem interea ab iis, qui ad eam istam bene dispositi fuerunt,
 forte decepti esse potuerint: itaque toties nunc commemorati magni aula Palatina
 Magistri, de dato lixx. Decemb. A.C.MDC. XIX. ad Principem Anhaltinum ex-
 arata litteræ nihilominus, & ea potissimum de causa heic referuntur, ut imposse-
 rum sciant, qui apud ipsas per testam mediorum suggillationem pecuniam tam
 artificiosè exprimere potuerint. D. Camerarium, (inquit Solmensis) eiusque
 expeditionem Vlmensem indies expectari: verendum tamen esse, i-
 psum non meliorem resolutionem allaturum, quam D. Pastoir ab Ar-
 gentinensibus reportasset, quæ in ipso effectu denegatoria esset respō-
 sio, licet res ista ad vltiorem cum Norimberga communicationem
 dilata sit. Eundem quoque (Camerarium) fuisse sane admonitum, ut
 illud medium, quod (NB.) D. Oelhausius suggillasset, proponeret, ve-
 rendum tamen, istas litteras primum post Camerarij ab Vlma disces-
 sum allatas fuisse: quem in euentum sese mandare ut litteris idem ten-
 tate non grauetur: quæ arte etiam ipsos Argentinenses flexendos ef-
 fic, &c..

NB.

Paricomminatione, & bona cum erga Bauaria Ducem adfectione, Anbal-
 tinus ad Plessuum Monachium versus, postquam ille vna cum Frederico Comite
 Solmensi, Andrea Imhofio, & Doctore Oelhausio, armatam seu comminantem le-
 gationem inibi deposuisset. Imperatorem ab Austriacis ordinibus ipsorum
 considerationes postulasse, quomodo nimirum pacificatio iniri pos-
 set: qui rotunde atque categorice respondissent Cæsarem suam M.
 duo ista regna (Bohemia & Hungaria) postponere, religionis libertatē
 absolute concedere, externum militem & auxilia dimittere, &c. pro-
 missis suis & recapitulationi satisfacere debere: quidam addiderunt:
 optimum factū fore ut sese omnino (à S. Rom. Imperio) abdicaret, cuius
 hæc sunt verba formalia: *Quelques uns ont adiouste que le meilleur seroit, des:*

9 Decemb. *abdiquer totalement, &c.* Sin igitur nunc Bauariæ Dux, rebus ita confutis, neutralis permanere velit, Id ipsi liberum rellinqui: sin minus: tum primum ipsum fore, qui distinctis in locis inuadi posset: *Il se peut assseurez (verba concepti formalia)* qu'il sera le premier, qui pourrat estre attaque par diuerses endroits, &c. absq; omni dubio quum non duntaxat Dux, sed multo potius ceteri quoque Catholici apud Vnitos in concepto fuerint, q; videlicet timidi semper bellum & discordiam fugerint, citiusque partem Archiepiscopatum, & Episcopatum, populorum, & Prouinciarum postposuerint, modo vt residuo pacifice & tranquille vti frus potuerint: quem tamen postea (sub prætectu noue religionis paci, vel quod alias in Romano Imperio exorta diffidentia tolli, & contra pax atque concordia plantari potuerint) cum istiusmodi comminationibus ad se pertrahere conati sunt: quemadmodum istorum hominum deductus processus in duobus istu vltimū Comitium (vbi Onoltzbachicus legatus ius pugni & subrufos oculos publice minatus est) hætenus ipso facto satis superque refiatur, quemadmodum etiam ipse Onoltzbachicus supra scribit: Catholicos ex mera formidine, nec ex desiderio vel propria voluntate Cæsari auxiliaturos esse.

Et hæc, quæ Anhaltina, Solmenses, Pleßsiacæ, aliæque litteræ & relationes ad litteram demonstrant, vna cum multis aliis rebus Norimbergæ in Vnionis conuentu, tractata, conclusa, & quantum quidem fieri potuit, in effectum deducta fuerunt: quemadmodum illa omnia in arcana Anhaltina Cancellaria sub titulo: Vnionis acta, quæ, durantiibus adhuc Correspondentiæ & Vnionis Comitii Norimbergæ, allata, tractata, & in effectum deducta, &c. in originalibus & conceptu reperiuntur, &c.

Vbi cum primis iuxta Vnionis recessum, de dato XXX. Nouemb. A. C. MDC. XIX. quemadmodum etiam ex Electorū Palatini ad inferiorū Saxonia corrigēdentes Principes, sub Dato Norimbergæ XXVI. Nouemb. A. C. MDC. XIX. ex aratū litteris, Catholicorum ordinū descriptiones primum ab A. C. MDC. XIX. deriuantur: Cum tamen vice versa (vti supra deductum, & documenta demonstrant) Marchio Onoltzbachicus iam ante M. Iulio A. C. MDC. IIXX. II. militum M. tamquam expectantes conscripserit, & eo iusto tempore de grandi quadam, XV. militum M. constante, armatura tractatum fuerit: immo Mansfeldicæ militaris copię ipso facto in Bohemiam missæ fuerunt: regnis atq; Prouinciis inhiatum est: Vnionis nauicula M. Augusto A. C. MDC. IXX. (modo media ad grandem istam armaturam obtineri potuissent) in alium ducere, Herbitolensem inuasionem (Rendours) inchoare, in modo commemorato A. C. MDC. IXXX. egregiam resolutionem concipere, mundum suum deorsumque

que ferre, Oceanum cum Adriatico mari coniungere, & inter alia Occidentalem Franciam eo inclinare voluit, ne inibi concedatur ut Ferdinandus, si res ad electionem Romanorum Regis deueniat, ad Electoralium Collegium admitteretur: Viuente etiamnum Romanorum Imperatore Matthia de mysterio missæ: Item, quomodo Alsatia, Brisacum, &c. occupanda, immo ciuitas N. inuadenda, & eo ipso bonus apparatus pecuniarius, ad belli continuationem comparari possit, in ipso facto tractatum est. Notorium quoque est quid postmodum, durante etiamnum electione Mœnofrancofurtensis, & eodem ferme momento Pragæ aditatum, & quæ antehac peculiaribus in locis, tam in: quam extra S. Rom. Imperij limites, intelligentiæ, correspondentiæ, Alliantiæ & fœdera conclusæ fuerunt, quibus mediantibus Papicolæ notis istis in locis maiori cedere necessum habeant, &c. quemadmodum etiam cum Electoris Palatini, & Vnionis copiis militaribus, Pilsa, Bragadiza, Pilssecca, Strackonicium, Winterberga, Wodiana, & Pechinum ipso facto occupata, Patatium & Ratispona in fidi tentata, D. Solmensese equites, sub ipsa tractatione electionis Mœnofrancofurtensis, ab Vnionis militibus in ipso etiam Catholico territorio in fugam versi, & ab Mauritio Hassiæ Landgrauio propositum fuerit, cū iisdem Vnionis copiis militaribus Ferdinando obuiam progrediundum, Francofurtum vndiq; oblidendum, & Cæsaream electionem omnibus modis impediendam esse. Hisce omnibus autem minime consideratis, in paullo ante commemorato recessu, apud punctum III adhuc amplius videtur, dum posuerunt: an nō considerandum quomodo postmodum Vnio, sumptuum profusorum causa, (cum tam en Catholici, iuxta ipsius Onolzbachici confessionem propriam, dumtaxat ex mera formidine, non ex desiderio & propria voluntate arma arripuerint) sese iterum recteare possit. Alias quoque in tunc temporis Norimbergæ ad Ducem Bauaria decreta legatione inter se inuicem commutatis scriptis manifestissime deprehenditur, quemadmodum etiam ex: Catholicorum ordinum ex Herbipoli V. Martii A.C. MDC. XX. data responsione, quæ omnia publicè typis diuulgata fuerunt, ut etiam in diuersis Germanicis, Latinis, Gallicis relationibus Historicis & Mercurio Gallo-belgicis, &c. quam iniuriōse ipsis Catholicis ordinibus fuerit impositum, quasi cum defensionis suæ præparatione bellica in S. Rom. Imperio intempestiuum initium ad Bellum fecerint, & eo ipso correspondentibus Vnitis ad similem armaturam anslam occasionemque præbuerint.

Quæ plura alia specialia in hoc Norimbergico conuentu tractata, conclusa, & quot multifaria additamenta correspondentiæ & Vnionis recessuum.

IV. punctum iubet, vt Camerarius cum Frederico à Berg (Vnionis reipescu- Decemb.
 miaria siue Cassapraefecto Norimbergense) non dumtaxat Roma & Venetiis A.C.MDC.
 singulis septimanis vulgaria noua procureret: sed tam studiose Baroni à Do- XIX.
 na inunctum fuit, quod ad pattem cum commemorato isto Frederico
 à Berg tractare necessum habuerit, quomodo videlicet, & qua ratione
 explorationes & correspondentia in Italia apud fide dignas minime-
 que timidas personas instituendæ essent. Quamuis vero Christianus Prin-
 cepti Anhaltinus, mox ab initio Bohemicae rebellionis, A.C.M.DC.LXXX. & postmo-
 dum se, ius per summa tenuiorisq; sortis atq; conditionis homines, legatos, atque mi-
 nistros (quorum Nollus siue Nomarus non extremus fuit) certo sibi persuasi mira-
 bilibus, scilicet infidiosisque propositiōibus & motibus ausu Sereniss. Reipubl. glau-
 coma obtinere, palpum obtrudere, eandemq; erogatione ingentis peccupia, in Vnio-
 nis nassa n pertrahere summo opere laborauerit, nihilominus tamen Senatus, ex no-
 ta prouidentia & prudentia, ab istiusmodi hominum commercio abstinuit. Etiam si
 autem tunc distus Princeps Anhaltinus, Bergkii, & alii plures contra angulare
 istiusmodi lapidem non amplius impingere debuissent: at tamen irrequieti impuden-
 tesq; isti loci minime verentur, quin, si ipsi in vno bene prospereq; non succedat, a-
 lia media excogitent atq; exequantur, quemadmodū etiam paullo ante distus Berg-
 kius, dum sui nominis famam apud Vnionem aucupare, & intentionem suam ob-
 tinere ausinat, prudentissimum Senatum in nassam suam pertrahere conatus est:
 quo circa M. Decemb. A.C.MDC.XIX. ad Anhaltinum Principem sequentia per-
 scripsit: Sese humillimo cum obsequio percepisse, quod Illustriss. sua
 Cel. sibi per Baronem à Dona clementissime iniunxerit: cum in finem
 sese adhuc hodie calamum in Italiam temperasse, bona spe fretum,
 rem illine prospere feliciterq; successuram. At hodierno tempore cū NB. NB.
 Venetiani ita comparatum esse, quod affectionati non semper, quan-
 topote elia velint, operari possent, & ea propter ipsis per ministros pu-
 blicos materia ad manus porrigi oporteat, quo tutius meliusve nostro
 (Calamano) si uult sese adaptare, cum primis vero partem pontificiam,
 cuius ratione del ben publico, cōuincere, & ita Reipublicæ bonam operam
 nauare possent: alias enim quasdam inconuenientias, præsertim in tel-
 ligeniis negotio, aliquando, ob varias suspiciones, ipsos nolentes vo-
 lentes etiam tolerare necessum habere: Sese quidem nihil intermisisse,
 & suapte inuicisse, atque summum nunc tempus esse, monuisse, vt
 videlicet Senatus tamde n sese resolveret. & ipso in effectu saltem ali-
 quid præstaret: maiorem enim ipsum utilitatem fructumq; exinde re-
 portaturam quam ex Sabaudia: materiam in Germania enim ita esse

Decemb. dispositam, vt. si Veneti in re in modice duntaxat subleuauerint, v-
 A.C.MDC. trumque bona spes concipi possit, petet iam Munda, etiam quieti se
 XIX, daturam, a lasque nationes minime offensus in ambaturum ve esse.
 Etiam si quoque alij Principes, tamquam regi Bohemici amici, li-
 cētus se promptos paratosque exhiberent, illisque, Bohemum
 nem suam operam consiliumque detulerint: omnia tamen ea per-
 quam esse necessaria, ob tam arduum diuissimumque negotium, po-
 tentissimos excitatos hostes, & exhaustos ab eis, quos vnum antea
 possederant, aerarium. Quocirca facile posse colligi, nec tanto istum, a-
 pud tam subitanam mutationem, non adeo formidabilem esse con-
 sulturum, vt bono aliquo succursu ipsis non reddatur animus. Quam
 itaque peregrinae nationis dominari Italiae haecenus plurimum ob-
 stiterit, conuersus, per tam eximiam occasionem, peregrinum in Italiam
 gum iam (Italiam) excutere posse, dum Hispaniam in legi Princi-
 ci, milis ex ijs locis copias militibus in Germaniam, ad maiorem
 datae forent, e contra vero, ne ista in Germania praevalere queat, Ro-
 he norum militia istis tanto formidabilior futura, neque tam se in ad-
 xillante diuina grada, superior euasura esset, modo Hispania tam
 non praevaleret, sed debilis atque confusa redderetur: quod si illa etiam
 Hispanorum haecenus in Italia obtentam fidem non patenti se
 debilitare, & cum Respublica etiam illos (Hispanos) non solummodo
 finibus suis atcere, verum etiam forsitan omnino ultra Pyreneos mu-
 res repellere posset, indubia spe freta, ipsos, quibus in angustia subi-
 pem auxiliumque praestitisset, obtenta, per Dei Ter Opt. Max. gratia
 feliciter victoria, iterum gratissimos se se erga Rempub. exhiberent
 plusque, urgente necessitate, militareis copias tramittendas, & ad
 admodum (NB.) in vltimo bello eius rei gratia modicum saltem spe-
 cimen edidisse at: & similibus istiusmodi circumstantiis, &c. Se-
 bergkium sperare, sin & aliis in locis alia quoque negotiantes se se offer-
 derint, tum rem non absque singulari fructu prospere, nec futuram
 rem, ob signata iam epistola, se se, Bergkium, CC. equum M. quibus
 Mediolani adhuc commorentur, in postscripti cuiusdam S. libella
 mentio em fecisse, NB. quomodo ipsi homines, ad seducendum alios, ipsi tracta-
 sas, singulis eademque litteris incluisse, indubia spe fierum, & illud
 quoque aliquid operaturum esse: In ceteris se se rei serio ac diligenter
 inuigilaturum, modo tempestiue satis de omnibus circumstantiis in-
 fueretur, &c. id quod Fredericus Bergkius satis fideliter praestitit, & non

una dumtaxat vice propria sua fœderis noua hinc inde communica-
uit.

Decemb.
A. C. M.
DC. XIX.

CONTINVATIO CANCELLARIÆ ANHALDINÆ.

INTEREA, dum litera ista Berolij Principi Anhaltino 4. Ianuarii, Ann.
1620. effens reddita, querelas agitabat Gothardus à Starnberg, literis 9. Ian-
uarii Linz scriptis, quarum hæc erat summa: Austriam superiorem indies
magis magisque hostibus circumdari, quod cognatum suum, Era-
smum à Starnberg, ad R. Bohemiæ M. nuper legatum, procul dubio
significasse putet; præterea Ipsensem ciuitatem (à se paulo prius vi oc-
cupatam) à Cæsariano milite rursus interceptam, atque adeo hostem
quotidie propiorem Austriæ supra Ensam litæ fieri; conuenticula &
comitia illis esse præclusa, nullum restare transitum, quo vis Cæsaria-
ni militis vel impediatur vel retardetur; paucos quidem milites se in
confinibus Wallæanis præsidarios reliquisse, quibus commune vul-
gus coerceat, ne terror Panicus omnes fortassis transuersos rapiat: sed
hostem (Comitem Bucquoium) mediis sufficientibus satis esse instru-
ctum, transitu isto neglecto per alias vias regionem inuadendi; solici-
tare quidem ordines supra Ensam strenue in Bohemorum atque Au-
striz inferotis castris subsidarium militem, vt transitus Ipsensis pos-
sit conseruari; promissa ipsis esse data, sed an euentus illis sit responsu-
rus, incertum esse; vereri se, ne post Festum veniant: Quod si hostis i-
stam regionem sub potestatem suam redigeret, de Bohemia, & tota
Germania alium iri. Cis Passauium commorari exercitum Italicum,
non minus octo millibus armatorum militum constantem; se pro pe-
culiati ac plane diuino miraculo ducere, quod regionem hanc hosti-
liter inuadere nondum audeant, &c.

Quibus innuere voluit, quam exoptatam eo tempore, priusquam milites ab
Vnione missi in Bohemiam appulissent, occasionem Bucquoius neglexerit, rem v-
niuersam ad finem expetiturum perducendi. Apparet simul etiam ex iisdem, quam
desperato plane modo audaces rebelles isti fuerint, præsertim cum viderent, adeo
humaniter & amice cum ipsis agi, vt Tschernembelius ipse 24. Nouembrii, ann.
1619. ad Principem Anhaltinum sequenti modo exarare non sit veritus; Con-
sultum sese existimare, vt Passauium, etiam si Imperij membrum sit,

occupetur, tum quod hostilitatem atque inimicitiam suam aduersus Bohemos atque Austriæ superioris incolas satis superque testatur fecerit, tum etiam quod ob situm commoditatem multum utilitatis huius allaturum; alias nunquam tranquillitate ac quiete sese esse potiturus: quod si Bavaricæ Dux negotio fortassis immiscere se vellet, nudam ac aperte apertam ipsius relinquiditionem, Hungarisque faciliè accessibilem & patulam.

Erat tum temporis & aliud sibi incude consilium, quod Dux Bavarie Leonioni Vnitorum non satus ad ipsorum labitum respondisset, ut qui reuelaret, ne dissensu iuncta ista, quarum Comes Soluensis supra mentionem fecit in literis. & 4. Decemb. ann. 1619. datu, latius serperent, aut ciuitates fronsu ac firmi eriperent, resolutionem suam, turbae Bohemicas concernentem, intra quatuordecim dies igitur istius consilii ab Anspacensi usque ad vltiorem Genualissimam resolutionem dilata, & Comes Erlacensis Pragam festinanter ablegatus est, missusque litterarum sub dato 1. Ianuar. ann. 1620. in quibus Anspacensi communi gratia salutem Italia & Mediolano allata, corrasit, inter alia scribens: Memorabile te tradidisse Erlacensi, cui fidem velit haberi: Vnionis hostes inde confortari, ac magis magisque appropinquare: in Italia passim milites culligi, ita, ut exercitus penuria nulla sit hostibus pertimescenda: sperare itaque, Regem (Generalissimum) acquieturum, ut resolutiones in effectum deducantur, quatum instructionem Erlacensi (NB.) commiserit, quanquam sciat, expostulationes & querelas ciuitatum non defuturas: Combien (scribit) que ie scay bien, que ne me nias queront des reproches des viles, &c.

Fridericus à Berck, Vnionis nummularius, de quo paulo prius dictum est, sub eodem dato Pragam ad Principem Anhaltinum literas, quæ 6. Ianuar. ann. 1620. ibi redditæ sunt, sequentis tenoris dedit: mittere se auisationem ex Italia, in quibus punctus, militem pedestrem concernens, obliuioni minime sit dandus: dubitare quidem se de illo, certum tamen esse, factionem Pontificiam non quiescere, sed dies noctesque consilia cedere. Ab amico, bene sibi noto, literas sese nullas accepisse, proxime tamen eas esse accepturum. Ex adiuncta copia colligere ipsum posse, quantum labore admittatur Berckum) hominum semen (fructu) Calumini nonnullum, alim dispergendi. Quis autem sit iste 516. (claudestinus scilicet ille explorator, qui nomen suum, ipsi etiam Vnioni, ignotum esse cupit, commodum sese occasione indicandum reservare: cum primis a. consultiu ducere, ut Heluenj, plerum Tigurini, cum satis se in Vnionem ppenosos exhibeant, bus

bus inſiſcantur tum propter tranſitus, qui apud ipſos ſunt mulci, ſi ob propinquiores cum Senatu (cui pſuaderi haec ſenſus non potuerit.) coniunctione; ſuppeditas ipſis etiam eſſe ferendas, vt loca quædam, Catholicoꝝ iuriſdictioni ſubiecta, occupent. attendite Catholici coniuſcati. atq; adeo Hiſpano militi tranſitum præcludant: eſſe quidem ſunt aliquos impendendos, vtilitatem tamen inde redundaturam longe maximam, iuxta illud: Che fuſſe à buttat il luccio per pigliar il peſca, &c.

Copia literarum iſtis adiuncta in ſe continebat omnis generis ſpecialia, quæ in excellentiſſimo aliquot Conſederationum Collegio agitata atque diſputata fuerant. Roma ſcribebatur, omnes ibi mirari generoſitatem Comitum Palatini, nec iam temeritatem, vt Pontifex prius proclamauerat, ſed prouidentiam ſingularem dici, cui omnes in Europa Principes proteſtantes aſtipulenter, propoſitumque ſibi habeant, aliis ea facere, quæ ab illis ſibi fuiſſent expectanda.

Venerit eodem menſe littera à clandestino Correoſpondente, ibi degente, miſſa, in quibus narratur, quantopere in diu omnibus adlaboraret, Signoriam ſive Magiſtratum Venetum eo adducere, vt Electoris Palatini atque Vnionis litens reſpondeat, legatosque, qui Palatino ob nouam electionem congratulentur, mittat, ac parum pecuniæ, ad vrgendum magis ſtrenue opus, communiceet. Haec ſenſus impedire ſe fuſſe, ſed nihil intentatum relinquere, atque acrius replicando inſtare.

Quem admodum vero Anhaltinus colluſionem Correoſpondentium in Italia, ſic legationis ſenſus in Polonia eandem procurauit. Exemplo ſint littera, ſub dato 4. Ianuar. an. 1620. ad Anhaltinum miſſa, quibus continebatur ſecretum quoddam Conſilium Nicolai I. Polky, Marſchalli Polonici, per Senatorem quendam Principatus Oplensis, nomine Melchiorum Kelenbahr, propoſitum, eius intentionis; Et ſi quidem exercitus ſic in Polonia congregatus, ſtipendia tamen ipſius vltra Maium non eſſe duratura; ac etiam ſi quid fortasſis tentetur, propoſitum tamen ſe (VV. Iſky) vna cum VVaywoda Craconienſi, atque exercitus Duce, aliisq; cõherentibus, ne Regi pecuniarum copia fieri poſſit, aduerſus Sileſios præſentim eroganda. Impoſſibile etiam eſſe regi, pecuniam ad obligationem fidei ſuæ regis procurare, nul lamque alias in promptu eſſe: porro Marſchallum Marchioni legationis ſenſus ſecretiſſima fidelitate promiſiſſe, quod, ſi à rege Hiſpaniæ, Pontifice, atque aliis Cæſaris aſſiſtentibus tantæ ſuppeditæ ferrentur, vt periculum aliquod regionibus Conſederatis creare poſſent, eas

defendere, ac priuilegia ipsarum literarumque, quas vocant, *Mahes* facta te istaque conseruare vellent, modo in suas postmodum partes transirent.

Que illo tempore Pinosii ac Vienna in consilio iudiciarum accesserit, in stipatulo sunt. Illud autem cum primum est notandum, quod quoniam primum in superior Posonii fuerit factus, Cathedralis statim templum ad D. Martinum pertransauerit, exercituum Catholicum abregauerit, nouos Praefici antem in: rati: veris, legatusq; ipsius Constantinopolitum temporis degens, Stephanus Corlauius, Italiae feterat tradiderit in quibus Ordines Hungaria, Bohemia, Moravia, Silesia atque Austriae illi innumitissima propugnacula atq; arces, Villicum, Nouig adum, Salsum, Palancum, Larnut humi et quae alia obtulerint.

Quid amplius Gabor penes Ottomanicam portam sollicitauerit, praestiteritq; propria sua in manu ad Turcicum Imperatorem exarata litera, iam perperam demonstrent, quarum summa, vt paucis me expediam. Licit. A. gerentis se esse tandem opus, ad quod toties ab Imperatore Turcico fuerit instigatus, ac plerofque Hungariae proceres sibi conglutinauit, alioquin quidem adhuc paucos deesse, sed & istos ad vota sua esse pertractum, manifestum igitur iam cuiq; fieri, quā accurate haec tenet Imperatoris datis ipsius morem gesserit, idē se in posterum etiam esse facturum. Omniaq; ad nutū Sultani, ac fidē ipsi per Legatum praefici, acturum. Quae Ordines Hungarici (Emericus Turso, Scischy Georg. R. g. o. r. i. p. t. p. s. e. r. i. n. t. p. r. o. c. u. l. d. u. b. i. o. m. e. n. t. i. I. m. p. e. r. a. t. o. r. i. s. T. u. r. c. i. c. i. a. d. h. u. c. i. n. f. i. x. a. i. s. s. e. n. t. e. n. d. u. m. i. g. i. t. u. r. i. p. s. i. e. s. s. e. v. t. r. a. s. a. P. o. n. t. i. f. i. c. i. o. r. u. m. & S. a. c. r. i. f. i. c. u. l. o. r. u. m. t. u. h. o. r. e. ē. m. e. d. i. o. t. o. l. l. a. t. u. r.) (Vide supra quae de Gaboris & vultorum prepositis de rebus extirpando adduximus.) quicquid haecenu. fecerit, auxilium de Deo fortunante successu aggreffum esse: rogare igitur illi, vt in patriam suam, ne Germanorum tractationi, (nam S. C. Mai. iam in Porta Ottomanica rebellium suorum machinationib. sese opposuerat.) fidem ullam habeat: nolle se illorum oblationes & promissa, quae tamen effecta dare nullo modo possent: demum vitae ac necis suae arbitrium Sultano sese committere, &c.

In imperio porro pariratione nullum non lapsum fuit motus quo ad ea, quae summa diligentia explorarentur. Nihil a Catholicis, nihil in aula Caesarea a Turcis, minus tres principales Vniuersi directores exactam notitiam non habuerint. Omnis illi apparatus tam S. C. Mai. quam Ducu Bavariae, quansu esset, qui duces, qui edinant, quae itinera aut via, omnia ipsis erant perspecta atq; cognita. Quapropter cum animaduertissent, Bavaricum apparatus intentioni ipsorum quam maxime

esse aduersaturum, varia ab ipsis & ardua inita sunt deliberationes, periculum un-
mens a certioribus suis avertendi.

Littere Iohannæ, Comitis Nassoviae, Senioris, de dato 7. Ianuar. an. 1620. ad
Anspacensem tales missæ: Cum vespere hoc domo huc (Hexdelbeigam.)
aduenissem, iussu dictum D. Locumtenens reliquerat, ut sequeretur ipsum
Wisllocham, quo Matthisone in etiam Badensem destinasset. Eo loci
cum appulissem, delibetatum fuit, ubi quam com. d. sime Bauari-
cus exercitus transire prohiberi, si non plane fundi ac dissipari, possit.
Camque ego per illos fines, ubi exercitus commoraretur, transissem,
monebatur ea, quæ scirent, in medium ut proferrem. Istud cum fecissem,
atque mihi Principes mandauerunt, ut & V. C. (Anspacensem.) eorum
certiorem per litteras redderem, &c.

Receptis deinde specialitatib. exercitum Bauaricum concernentibus id con-
silii Nassovius dat: Si vires suppetant, ad miniculo Belgarum Hollandorū
extremas militum copias, ab Anspacensi vero & Badensi primas esse
profligandas. Istud n. priusquam vires coniungerent hostes, apprimere
esse necessarium. Anspacensis igitur discretionis iudicandum se relin-
quere, non nitatur in Belgio provinciarum exercitum ad promouen-
dum castra hortarivellit, & qua via ipsius perficiendum sit, ut cum eis ex-
ercitus turmis, quæ ex parte Unionis colligetur, coniungi possint: neces-
sarium in se exilumare, ut peditatus equitatus Hollandico adiungatur:
circa Limpurgū arbitrari se commodissimam hostes adoriendi occasio-
nē dari &c. Lādgraviū Mauritium (sic in litteris illis sequitur.) p. neces-
sariū esse statuere, ut ob dictas rationes exercitus Bauaticus phigeretur
Quod si fiat, uti ratione status fieri necesse sit, conici facile posse, infe-
riori Palatinatui periculū nō esse de futura. Cū vero inibi nō nisi 300.
Obentraudi milites cōmorentur, necessitatē ipsam postulare, ut cum
hoste manus cōferantur, atq; inferior Palatinatus à periculis immunis
conseruetur: suo sese loco omnia quam diligentissime exploraturum,
donec expectantē aduentarent suppetiæ.

Litteras hæc Marcino Anspacensis sub dato 8. Ian. Rotenburgo ad Principem
Anhalt. transmisit. simulq; monuit, summā requirere necessitatem, ut præ-
ter succursum, qui expectetur, Unionis exercitus augeatur: alias nego-
ciū infeliciter esse succellurum, (il faut nécessaire que nous nous ren-
forcons outre les secours qu'auons à attendre, ou les affaires iront
mal.) Fratrem suum Culmbacensem cōmeatum hosti denegasse; hoc
præcipuum sibi esse solatiū: sed Deo auxiliante acturū sese, quod possit

Eadem

Eodem die reddita Marchioni sunt lucra, ab Anhaltino facta, quæ ad inueniendum sui exitorem ipsum facit, ad quæ respondit se paratum. Quædam ad adueniendum; ubique illo enim si esses, Palatinatum in periculis militis & magnis periculis obnoxiam faceretur. Paulatim tamen in itinere militum, qui ex vnicis Hollandæ & Præmunitivæ ceremonias supererogatas mittuntur. Equites autem mille & septuaginta, pedes centum viginti, sexcentos & septuaginta, hoc gloriolum esse constituit, ut Marchionem Badensis cum prius commendatissimi filii habere. Electoralem Palatinatum, & transiitum Francofurtensem, ut equites Oberraudunum sine mora lustrentur, tormenta & multitudine in orbes in redigantur, exercitus provincialis ad eiusmodi loca, quæ Electori Maximo in iudicium aliquod singulare parere possint, tractare quod sine periculo obuertat hinc Palatinatum, aliusque ascendat, hoc Badensem Metropolitum cum equitatu se conferre debere, quod si Bambergensem, aut Forchemium, Anspachensem castra versus Erlangen & Bambergem metari oportere. An autem viribus modo nominatis Anspachem possit par sit futurus, iudicandum se Anhaltino relinquere. Hædopolitensem certe exercitum esse intermedium, nomine quidem Cesaris, sed mox, ubi velit, futurum Cesarium. Nonne ex his locis, quæ hinc apparet principales nionii Directores contra Cesarem, quæ hinc apparet. Quod si Bavariz Dux exercitui huic obuiam procedere, inuadit, quæ liberum ac patenter præstare ipsi constitueret, tamen se, ne quare VVirtenberge otium equitum curmæ frustra illos detinere cogentur. (notandum hic, quod Anhaltinus propria manu ad margonem scripsit, à lui facile faire à l'arme, ad eundem sensum, quo supra ad Pleisium.)

Eodem die Pleichardus ab Helnstat Rotenbargo ad Anhaltinum scribit; Omnes ac singulos de prospero ipsius aduentu laetantes, Bavariz Ducem super præsentia & regimine ipsius alias rationum esse rationes, aut certe ancipitem mentis futuram. Marchionem Durlacensem hoc ipso die, 8. nimirum Ianuarii Neapolim processisse. Deinde conqueritur, Ciuitates Imperiales Vnionis adhaerentes in locis, ubi exercitus commoratur, lucro in pecuniis periculose adeo auide inhiare, rogatque, ut debita huic malo remedia Anhaltino adhibeat.

Postea, cum Anhaltinus iam Generalis Bohemici exercitus Dux, minas pro oblatum strenue subisset, eandemque ob causam Prinnam sese contulisset, reliqua autem Vnionis negotium aliquanto grauius ac periculosius esse videretur, Du-

tembergensis literas sequentis tenoris ad ipsum misit, sub dato 12. Ian. ann. 1620:
 Gaudemus de aduentu T. C. ex Bohemia, tum eam ob causam, vt T.
 C. turbulentis hisce temporibus in superiori Palatinatu omnia ac singula debito ac decenti ordine constituat; tum vt in puncto principali defensionis Vnitorum, durante præsertim ac continuante contrariæ partis tam forti atque firma coniunctione, salutaribus suis consiliis negotio succurrere vna cum aliis possit. Dominus Marchio Brandenburgensis, Generalis, exigente ita rei necessitate, conuentum Heydelbergæ indixit, quem, postpositis propriis nostris negotiis, ad testandam beneuolentiam atq; affectionem nostram frequentabimus, non dubitantes, T. C. vt hæcenus de toto negotio bene meruit, ita & in posterum semper esse continuaturam, atq; vna cum Marchione Heydelbergam, vt & ipsa maxime arduis deliberationibus interesse possit, profecturam, &c.

Postquam vero Vnio exercitum suum, quem hæcenus in Bohemia, in Palatini atque ordinum Bohemiarum commodum, aluerat, Palatino obrulerat, monitorias literas sequentis tenoris Pleichardus ab Helmstat Rotemburgo mittebat; Necessarium sese existimare, vt in dimissione atque oblatione quinque agminum pedestrium (. qua ab Vnionem fieri debebat.) aliquis ablegetur, qui dimissioni atque oblacioni isti intersit, & milites statim nouo iuramento sibi adstrictos reddat: Anhaltinum itaq; R. M. (. Palatinum,) submonere debere, quomodo sit procedendum, qua item ratione exercitus Bauaricus retardari possit. Inter alia & istud suggerere, eiectionem imaginum ex templo arcis & Iesuitarum aliquibus ex Vnionem ordinib. sanequam displicere: nec se intermittere posse, quin Anhaltino prolixius de hac re scribat: vrgeri se ad id fide atque affectione, quam erga R. M. (. Palatinum,) gerat.

Decimo sexto Ianuarii die Berckius Principi Anhaltino Venetorum ad Palatini atque Vnionis literas responsionem, adiuncta prolixa quadam relatione ex Roma, mittebat, in qua inter alia narrabatur; Perplexos ibi ac meticulosos esse plerosque terree ac singulos ob protestantium Vnitorum in Germania felices successus: Pontificem nihil aut parum rem hanc curare: quin & denuo dissensiones N. N. cum Pontifice intercedere; optare plurimos, vt castigatio quædam acris à Deo super luxuriosos ac omnibus vitiis inquinatos Sacrificulos immittatur: Cardinales sæpius Pontificem monuisse, vt statò della chiesa, incurfionibus quippe populorum Aquilonarium omnino patentem, fortificaret, veruntamen

frustra in eo laborari: quin & Bellarmino Cardinali in faciem dixisse, opes ac facultates suas nimis esse exiles ac tenues; malum contra in Germania adeo graue ac periculosum, vt, etiamsi velit, occurrere tamen ipsi non possit. Galliz regem parum Cæsari gratificaturum, quin potius ea, qua Electores & Principes Catholici, vsutum esse excusatione: incuriam atque auariciam Pontificis huius, Cæsari maximo detrimento esse futuram.

Non multo post tempore idem Berkijus literas Venetiis de dato decimo primo Ianuarii à clanculario quodam Correspondente per numeros scriptas misit, in quibus multa de Consideratione inter Vinetorum & Hollandorum republicas inita, ac de statu regni Gallie commemorat, atque inter alia Regem in responsione sua Palatino data, titulo ipsum regio dignari noluisse; eam ob causam, quod nec Angliz rex, etiam si socer ipsius esset, eodem illum titulo insigniret. Venetiis literas Palatini, quibus Coronam regni Bohemiz à se acceptatam nunciet, ex Germanica in Italicam linguam versas esse atque impressas, eisdemque nudius tertius publice venumdari cepisse.

Die Ianuarii vigesimo primo Anhaltinus ex Haga Comitibus inter alia certior redditur, quod aliquot Consiliarii Anglici Regem suum à ferendis gentio suo, Electori Palat. superius auertere, è contra vero Palatino, vt regno Bohemiz cederet, persuadere ausi fuissent, ob superiorem Casarum Casarique adhaerentium potentiam.

Vndecimo Ianuarii die, anno 1620. hinc inde exploratoribus emissis, 16. tandem Februarii nuncium affertur de Electore Saxonia, quod, neglectis dehortationibus Iohannis-Casimiri, & Iohannis-Ernesti, Fratrum & Ducum Saxonia, linea Coburgensis, in proposito suo, rem bellicam in effectum deducendi, & Sac. Casar. Maiest. omnibus modis auxilium ferendi, perseueret; quodque Schonbergius expressis verbis dixerit, quandoquidem Sac. Cas. Maiest. vt Cæsar eligeretur ac coronaretur, vna cum aliis effecerit, omnem etiam sibi lapidem esse moturum, quoad reputationem & auctoritatem illius factam rectamque conseruaret; Electorem Saxonicum cum Bauariz Duce eodem esse animo ac proposito, & tali quidem; Cum videant, bellumultus indies magis magisque inualescere, necesse esse, vt provideant, ne Imperium omnino pessundet, subditi innocentes spolientur, bonaq; eorum miseris modis vastentur ac diripiantur, sed gliscientes potius vehementioris belli flammæ mature extinguantur, ac nobile pacis auctorem donum patriæ restauretur. Saxoni persuasum esse, intentionem

Ordinam

Ordinum Bohemicorum & Regis ipsorum eo collimare, vt non solum Catholici, sed & Lutherani opprimantur: documentum istius rei præbere quod Reformati hoc tempore superiores sint in regno Bohemix, cum etiam processum, quæ in templo arcis susceperint, eundemq; aliis etiã in locis cõtinuare constituerint. Vereri a. se se, ne eund. exitum imaturi isti z. lotyp. i. fortiantur, quæ Pontificii practici, è fenestris & regno expulsi. R. M. (.Palatinũ.) in tanto iam apud cõmunem plebeculã versari odio, vt, nisi mature malo, pspiciatur, breui totalis seditio metuenda sit. Districtus Leitmericensẽ & Saakensem, paratos esse, exercitum Saxonicum prompto obsequio accipiendũ: multos è Bohemis, in domũ Austriam bene adhucaffectos operã ad id suã strenue collaturos regimen Caluinianotũ multo esse intolerabilius, q̃ Catholicorũ; deteriorata per id oĩa, nihil melioratum: suppetias præterea ex H. spania, Italia, Polonia, multisq; aliis prouinciis aduentare lōge maximas, q̃b. resistere impossibile videatur: plerosq; imperii Rom. status à Cæsaris partib. stare, quĩ aliquos etiã ex Vnitis. Elect. Brandenburgicum turbis hisce Bohemicis haud quaquã se immixturum, ne Electoratus, aut Ducatus Prussix iacturam faciat: Bohemos bello iam defatigatos pecunia destitui: Exercit⁹ Duces & Capitaneos ob defectum stipendiorũ mereri amplius nolle: milites plurimos periisse, reliquos, vt & Bohemos, seditionem moliri, nec plures posse colligi aut conscribi. Ex quib⁹ omnib. liqueat, S. C. M. facillime intentionem suam esse assecuturam, Regnumque Bohemix vna cum incorporatis Confœderatũque prouinciis recuperatam. Multa etiam sese alia habere, quæ narrata fuerint, verum ea se se literis tuto committere non posse.

Decimo quarto Februarii die, eiusd. anni litera Venetis missa sunt sequentes:
Regis Galliꝝ legatos à Venero Magistratu postulasse, vt vna cum Rege suo turbis Bohemicis se se interponeret: oēs a. se se existimare, medium hoc esse ab Hyspa. io suggestum, ad finem Diabolicum (.suggerito da Spagnoli cõqualche diabolico fine.) Venetos in responsione prouide & caute esse processuros, ne periculum aliquod incurrant. R. Maj. (.Palatini.) literas, Magistratui Venero natiuitatem regii filii nunciantes, diligenter fuisse redditas, responsionemque breui esse se cuturam; multum hæc atq; similia emolumentis atq; vtilitatis cõferre ad extruendã caufandamq; propensionem ac beneuolentiã; multo a. cõsultius atq; vtil⁹ fore, si vnus aut alter (.Palat. aut Gabor.) proprios suos ministros Venetijs aleret: scire se atque aliquos alios perlibenter cupere, an

Hungaria inferior, Venetis contermina, in Cæsaris vel Gaboris sit potestate: tum Gaborem etiam monendum esse, vt progressum ac successum suorum data quaq; occasione Venetos certiores faciat, amicitiamque ac beneuolentiam suam ipsis offerat: hoc enim facto exordio paulatim ad vltiora posse procedi, secundo che por eranno gli affari del mondo. hoc est, prout res mundanæ ferent.

Die Februar. 19. Gothardus à Starnberg Principi Anhaltino scribit, sese in Austriam superiorem supra Ensam proficisci nondum potuisse: hostile irruptionem fecisse transitum, quem vocant, autem omnino esse diuendum, vt præscindatur ipsi iter in Bohemiam: locorum istorum gnarum facile animaduertere posse, quã hæc utilis futura sit Impressa: metuendum quidem esse, ne, qui supra Ensam degunt, hostiliter tractentur: sed cum regno admodum necessaria sit istius regionis conseruatio, sperare illos ratione Confœderationis atque expectare vicinas debitaque suppetias: alias defensiue tantummodo, non offensiue vti bellum gerant, coarctari, cunctationibusq; istis consummisserio tandem (prophetia.) aliquando in re tam seria agendum esse.

In tractatione Posoniensi & Brinnesi, ad quas Vngnadius in litteris suis à Lintio vicesimo quinto Februar. missis collimat, deteguntur machine ac doli, quibus hi Confœderati, Ordines Styria, Carinthia & Craina pari ratione ad rebellionem seducere conati sunt. Sic enim Vngnadius scribit; Ordines Euangelicos in Styria, Carinthia & Craina esse quidem propensos ad postulandum liberum Religionis exercitium, verum, vti rumor eat, à proposito suo facile metu ac timore posse deterteri, &c.

Eadem de re tractauit etiam quidam ab Eckenberg Brinna cum Comite Turrensi, quem postmodum Principi Anhaltino Comes de meliori nota commendauit, hisce verbis: Baro hic ab Eckenberg vnus est ex numero illorum, quos gloriosam vitam degere dignissimos puto. Natione est Styrius, genere & stirpe admodum nobili, regionis & gentis illius amor & delitiæ generis humani. Hunc etiam talem esse, qui omnis generis informationes Anhaltino communicare possit: fructuosius nihil posse fieri, quam si Styria cum amicitia & humanitate occupetur: ad id requiri certum pedicatus numerum, à Confœderatis prouinciis proportionaliter colligendum, eiq; Eckenbergium hunc principaliter esse præficiendum, qui rem hanc Deo auxiliante inchoaturus ac feliciter sit effecturus. Quod si factu consultum putet ipsius Celirudo, atque Eckenbergium istum accersitum ad se velit, in Turrensis Comitatus castris.

stis ipsum commorari sciat. Super exteriori literarum istarum parte ha-
tuor ipsius Anhaltini manuscripta erant conclusiones. 1. Stygios per litteras ad
confederationem esse sollicitandos. 2. Milites, quanti, quando, ubi,
quomodo? 3. Borsnakircham versus. 4. Concionatores simul introdu-
cendos.

In dicta Pofonienfi tractatione de eodem negotio deliberatum fuit, quibus
nimirum rationibus ditiones illa ad confederationem essent deducende, aut, si e-
uentus voris non respondeat, quomodo à Gabor per irruptiones ac vastationes ad
colludendum cogi possent. Deputatus itaque ad istud negotium Budianus, vix par-
te Gaboris cum ordinibus Stiria tractaret. is postmodum sequenti terore scribit: A-
liquos ex ordinibus Stiria, transitus Gabori liberos exhibere ac con-
seruare velle, decreuisse; clancularios correspondentes postmodum,
data commoda occasione, reliquis sese adiuncturos, &c. Alia in super et-
iam litera à Comite Turrensi de dato Brinna 23. 13. Februar. missa, quibus mentio-
nem facit literarum, à Comite Hollacensi ad Bassam Eudensem scriptarum sibi au-
tem nondum redditarum; prauidicium igitur sibi non mediocriter parere, si Bassa li-
teras istas responsorias non acciperet. Iudica Lector, an non hoc cum Turca atq; eius
ministis & vasallis suis colludere?

Decimo septimo Martij Iohannes Georgius Pöblitz, praecipuus belli Com-
missarius Principum Anhaltinum plurimarum ex Praga particularitatum cer-
tiores reddit, vnde manifestum euadit, Palatinum eiusque complices; posthabito
Decreto Norimbergensi, post finitum mensem ab illis designatum, nihilominus sa-
cultatibus Vnionis vsum, atque aliquam exercitus partem Vnionis adhuc summi-
bus alitum fuisse. Inter alia etiam scribit, equitum quinque turmas, à Comi-
te Reinhardo conscriptas, 20: 10. Martij Ensdrffij lustratum iri, equi-
tes esse plane delectos; septimum mensem eo die finiri, atque ita Vnio-
nem (NB.) septem stipendia menstrua exercitui Anhaltino persolue-
re; cohortes Saxonicas breui tempore in Bohemiam aduentaturas, vti
à Duce Saxoniae Wilhelmo perceperit; res praeterea in regno Bohe-
mia iam ita esse comparatas, vti proceres regni antehac etiam more
suo veteri facere soliti fuerint: illos heri Regiam Maiestatem (Palati-
num) de danda mutuo pecunia; quaiam plane destituantur, compell-
asse: mirari se (Pöblitz) atque extimescere, quoties incuriam atq;
socrudiam hominum istorum in tantis ipsorum periculis atque discrimi-
nibus ad animum sibi reuocet: plura se habere, Celsitud. illius signi-
ficanda, quae calamo committere non auit.

Cum iam Anhaltinum non solum regni Bohemia ac confederatarum Pro-

nunciarum, sed etiam ordinum supra & infra Ensam, Generalis esset constitutus, Austriaci inferioribus, contra Cas. Maieſt. insurgentibus ac rebellionem armata manu molientibus, consilia suggerit, qua ratione omnia dextre ac feliciter peragi possent: quin & supremum excubiarum magistrum cum praesidiario milite Reza immisit, sub praetextu insignium utilitatum, quas ordines inde essent percipituri, uti Resolutio ipsius de dato Egenburgi vigesimo secundo Martii testatur.

Ordines autem Austriaci, praedictum exinde secuturum animaduerrentes, milites Anhaltinos praesidiarios suis adiungi recusant. Alia igitur Anhaltini declaratio subsequuta est; perpenſis nimirum ac trutinatis hinc inde circumstantiis, commodissimum sese existimare, ut ordines Austriaci soli praesidium Reza in se suscipiant, ea tamen lege ac conditione, ne, si tractatio forsitan pacis cum aduersa parte institueretur, absque Anhaltini consensu ciuitatem praesidio priuent, multo minus absque Reg. Maieſt. (Palatini) & confœderatorum suffragio, loco illo cedant; sed potius, postulante ita necessitate, Bohemicum praesidium recipere sint parati. (NB.)

Paulo post cum Comitia 28. Martii Praga essent indicta, Princeps etiam Anhaltinus, Bohemorum quippe & confœderatorum Generalis, eo se conuulſit. Ibi diu de grauiſſimo negotio fuit deliberatum, atque inter alia: qua ratione confœderatio Hungarica ab omnibus Prouinciis perfecte confirmari, confœderationes simul augeri atque dilatarı, cumprimis vero in Vnitas confœderati Belgij prouincias extendi, legatio praeterea ad Portam Ottomannicam spectabilis & qualificata adornari, negotium defensionale recte ac firmiter stabiliri, aduersus refractarios Reg. Maieſt. regem ipsum agnoscere recusantes, executiue procedi, inuentiones, & media colligendi pecunias & census, vestibus, potui, & similibus imponendos, excogitari, maxime autem omnium res bellica ita confortari queat, ut tolerari fortiter in futurum possit.

Durantibus hisce Comitii natus nupero Decembris infans Baptismo adhibuit singularibus solemnitatibus oblatu, atq; inter alios Gabor etiam, uti Susceptorum ageret, requisitus fuit. Nomen infanti, Ruperto, datum, splendidaq; conuiuia, saltationes atq; epula instituta.

Eadem die Princeps Anhaltinus, iunior propria sua manu nunciat, literas sibi offerredditas à Christophoro Barone à Dona, quibus significet, suppetias ex Anglia certo esse secuturas, quin & Venetos Palatino assistere decre-

uisse;

nisse : Ducem N. paulatim ad arma progredi ; Papam ad aliud auxilium , quam decem millium florenorum , singulis mensibus solvendorum , ferendum moveri nullo modo velle : Hispanum non posse hunc ob debitorem atque æris alieni gravitatem ; illum ob intensissimum avaritiæ studium : Romæ exercitum Palatini atque Anhaltini expeclari ; nunquam preciosiorem ibi inuentum fuisse in hostium , quàm hoc ipso tempore , centum auti millionibus aestimatum : Exercitui aduentanti magnam Italiæ partem accessuram , partim metu , partim odio in Pontificem , ductam : Tempus Deo esse notum (Dieu trouvera son temps , &c.)

Vidua senior Electoralis Loysa Iuliana 30. Mart. veteris aut 9. April. noni stylis Anhaltino scribit : Sollicitos esse omnes , ac scire percipere , quo exercitus , ex Belgio & Lotharingia veniens , tendat : Marchionem Badensem intentionem habere optimam : Deum se se precari , ut felicem ipsi largiatur successum : existimare autem , Comitia Pragæ indicta absque ipsis (Anhaltini) præsentia finiri aut concludi non posse : tum etiam cedere , filium suum , Regem , magno in ipsum desiderio ferri : denuo Deum se rogare , ut in filio suo gratiam fortitudinemque augere , & quæ ad maius honoris sui incrementum facere possint , concedere benignè velit .

Triduo post Anspaceris Anhaltinum certiorè facit Resolutionis , Heriboli ad Legationem Vionis , Norimbergæ Monachium missam , data : quam aut neque Categoricam neque dilatoriam esse , sed acrem & ponderabilem : rem igitur & tempus iam postulare , ut aliquis tandem ipsis demonstratur esset . (tellement qu' il me semble , que maintenant , il faudra nous en venir à bout .)

Vigesimo sexto Aprilis , ann. 1620. supra dictus Publicius scribit ; Philippum , Comitem Mansfeldensem , nobilem quendam ad Principem Anhaltinum misisse , ac servitia sua Reg. Maiest. (Palatino) obtulisse . Quod si pluribus Reg. Mai. militibus opus haberet , oblationem hanc Comitibus Mansfeldensis haud male casuram ; in tanta præsertim illorum penuria ; tunc contra Saxonem etiam Reg. Mai. illo vel posse , ad excitandum contra istum bellum intestinum : Comitem illum magnæ apud nobilitatem in illa regione esse auctoritatis : sed hæc alia esse , quorundam Reges & Principes curam suscipiant : properare Comitem Turrensem : hostem n. tormenta afferri curasse , quibus Comitem adoriri decreverit : Turrensem moleste admodum ferre , quod non alia processum esset via : consultum itaque

NB.

itaque ducere, ut in Waidhofen & Drosendorf irruptionem faciant: quod si præsens esset Anhaltinus, in nomine Domini aleam sese esse iacturum.

Maii 3. die *Correspondens* siue *Collisor* Plessenii N. Villiers quamplurimam specialia eidem transmissit, de Legatione præsertim Gallica Duca de Angoulesme Viennam versus. Insequenti 4. eiusdem mensis die Cancellarius Palatinus à Grun Plessenio (Pragam à Palatino uocato) circumstantias varias Reg. Maiest. exponendas atque ad animum reuocandas commisit, quarum consideratio Palatinum, Plessenium & D. Camerarium, ambos ipsius familiarissimos atque intimos consiliarios, etiamnum prudentiores ac circumspicientiores reddere debebat. Sunt autem tales:

1. Inferiori Palatinatus inopia pecuniæ premitur. Hostiles igitur insultus sustinere aut tolerare nullo modo potest. Quin et si præsens rerum status ita permaneat, nec hostilis inuasio sit metuenda, par tamen ferendo sumptui, in milites V Valdmanshusianos atque equites quingentos Oberrandianos, impendendo, esse non potest, qui per singulos menses triginta florenorum millia excedit.

2. Palatinatus ære alieno obstrictus est in causa Vnionis, centum quinquaginta florenorum millia excedente, in residuo: non annumeratis ijs, quæ in celebrando fortassis in futurum Vnionis conuentu, ad diu necesse est.

3. Landgravius Mauritius, qui Vnioni debito ducentorum millium florenorum est obligatus, atque hisce Francofurtensibus nundinis soluere istud promisit, nihil omnino præstitit. Quod si solutio illa facta fuisset, aliquantulum adhuc moræ tolerari potuisset.

4. Commissarij provinciales inferioris Palatinatus intra nouem mensium spacium super trecenta florenorum millia mutuo dederunt, ditionemque illam mille quingentis florenis, pro pensionem soluendis, aggrauarunt. Nulla insuper apud incolas in promptu est pecunia, mutuo danda, cum Commissarij omnia iam tum loca fuerint perferatari atque expiscati. Peregrini & ipsi pecuniæ mutationem detestantur, solutionis metuentes incertitudinem. Camera pecunia prorsus caret, quippe quæ iam antea à Franckenthalensibus septuaginta florenorum millia mutuo acceperit, ad frequentandas nundinas, cum, absque hoc si fuisset, in summum Palatinatus fuerit coniectus dedecus. Præterea administratio (*Monasteriorum, Parochiarum, ac Prelaturarum antea hac in proprios ac priuatos usus conuersarum*) nummis itidem plane destitui-

emere, & illi neque non reperiri. In summa, si nobis pecunie saltem
commodum fore non debet, ut propriam totius mundi copiam fiat, ambo-
bus talis est solutio tantum, &c.

*Quia in originali scriptura dicitur Regis Angliæ ad Electorem Palatinum data
venerunt, & quibus nonnulli saltem, sed 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.*

de hac Gaborem respondisse, se, quamprimum fieri possit, exercitum suum esse maturaturum, &c. hæc esse, de quibus certiores ipsos Caserum necessarium duxissent, atque hanc ipsam ob causam famulum Statzeri, Bartholomæum Teublingerum, per postam dies noctesque continuandæ ablegatum fuisse: sperare se, ordines hisce omnibus perceptis quovis facto opus sit, esse facturos, &c.

Alia etiam reperta est Relatio de dato Neusolii, 4. Augusti, in qua hæc inter alia sunt formalia: Tam Bohemi, quam Turcæ iter Gaboris Patavensem ac coronationem ipsius urgent. Gabriel Sauastichius cum nullisbus Cæsareis, quibus Esterhasius commandat, tractationem suscepit, isque persuasit, ut rebellibus, circa Comorram degenantibus, sese coniungerent. Votum successit. Iam enim Danubium transiit in Styriam irruptionem parant. Tres Styriæ proceres cum Hungaris collidunt, qui, quamprimum aduenerint, inslatum statim partibus accedent, seditionemque excitabunt, &c.

Circa ad tempus inferiores Austriaci (resse protocollo iuniorum Principum Anhaltinorum dato 2. Augusti) licet nulla apud illos sedis vacantia fuerit, nec causam aliquam, saltem frivolum, prætextenda electionis habuerint, Dominum suum hareditarium abrogant, inque illius locum Electorem Palatinum, in Dominum electorem suum, susceperunt: Les estats de ce pays assamblez à Rets (quod Anhaltinus) ont receu & reconnu aujourd'hui (2. Augusti, ann. 1620.) Sa Maïeste de Boheme pour leur Seigneur & protecteur.

Plessinum & Lusatorum legatus, Abrahamus a Dohna Neusolio, Plessen scribit, quomodo cum Legato Cæsareo processum fuerit, quodque ipsum bestiam dixerint, alique verbi iniuriosis insectati fuerint, sub dato 25. Augusti, ann. 1620.

Eodem tempore Anhaltinus ad eundem Plessinum scribit, sub dato Egenburgi 9. 19. Augusti, ann. 1620. Legatos Gallicos nudiustertius Dominum S. Catharinæ cum Instructione & literis ad se misisse, sequentis tenoris: Se (Anhaltinum) proponere debere pacis media, cumque illis præfatum S. Catharinæ Posonium ablegare: tum etiam Ducem de Angoulesime inter Egenburgum & Cremnitum cum Anhaltino cupere colloqui: monitum se fuisse ab illo, ut providereat, ne ambicione quadam vel priuato emolumento ductus lingua Turcæ operatur ad detrimentum totius Christiani orbis: se

autem respondisse : quod in sua haud quaquam situm sit potestate, absque regis Bohemiarum consensu tractationem cum ipso suscipere colloquium quod attineat, regi se significaturum; sperare tamen bene uise Viennam venturum (notandum, quod iam tum certo sibi certius viribus huius expugnationem persuaferint) ubi melior fortassis ac commodior conferendi occasio sese sit oblatura : ambitionem eorum, qui Tutæ fores Christianitatis referare satagant, sese non fovere : confidere autem in regis sui ac confederatorum bona causa, quæ tandem sit triumphatura : ex conuersatione Legati huiusmodi se cognouisse, præsertim quod sibi persuadeant, Hungaros in neutralitate sese esse conseruatuos, quodque magnam sibi de occupatione Austriæ supra Ensam spem faciant : sese autem (Anhaltinum) satis euidenter Legato demonstrasse, provincias illas Bohemiarum parum hæcenus utilitatis atque emolumentum attulisse, præsertim cum fere semper hosti commearum ac munitionem suppeditauerint : in summa præfatum S. Catharinæ cum tali Instructione se discessisse (NB.) ut nihil ex hac Ambasciata metuendum sit mali : hoc maximum esse ac grauissimum, quod exercitus Bavaricus in Bohemiam tendat : necesse igitur esse, ut successus Hungaricus diutius non differatur, &c.

Cum iam Spiritus Caluinianus in Bohemia, mediante extirpatione Protestanti. Lutheranorum ac Fratrum Unitatis, pergere in proposito suo præsumeret, consultum duxit Consiliarius Palatinus, Praga commorans, in ditionibus regis institutum facere. Scultetus igitur, quippe supremum aula concionatorem ac Caluinismi directorem subornauit, qui regem moneret, ut ditionibus regi immediate subiectis, concionatores ac Ministri orthodoxos (Caluinianæ religioni addictos) præceret.

Licet vero, rigore literarum Maiestatis, Bohemis concessarum, tales mutationes suscipi nullo modo debuissent. Scultetus tamen propria sua manu sed davo Pragæ 14. Augusti ann. 1620. ita consulit: Prædecessores, inquit, reges Bohemiarum administrationem rerum Ecclesiasticarum in ditionibus regis hand quaquam Consistorio subiecisse, sed Archiepiscopo commisisse, qui ad consensentis sue regulam de illis prouiderit, pro primo. Deinde, procures, fratribus Unitatis addictos, ministros suos hæcenus non ad Consistorium remisisse, sed libertate sua fuisse vfos, ideoque inde sese argumentari ac concludere, quod Reg. Maiestati (Palatino) multo magis licitum sit, officia Ecclesiastica in dition-

dimonibus suis secundum conscientiam suam administrare : Regali enim hoc neglecto multum exinde incommodi esse emanaturum.

Qua ratione Reformatio in templo archi Pragensis instituta fuerit, historica de illa Relatio, typis edita, satis ostendit. Temporalia iidem sub id tempus reformari, ac camera regie incorporari coepta sunt : quam ob causam Christophorus à Nostitz, eques ordinis Melitensis, & Commendator Strakonicensis, penes supremos regni officiales, ac iuris prouincialis administratores, conquisitus est, quod Prioratus Strakonicensis, absque vlla ratione aut culpa regia camera additus atque appropriatus sit, cum tamen non spirituale, sed liberum ac nobile bonum sit, ad commodiorem multorum equitum ac nobilium sustentationem, ordinatum, dispositum atque fundatum. Ideoque petit, ne proceres regni, in sui ipsorum ac posteritatis suae praedudicium ac detrimentum, istud concederent, vt in appropriatione Prioratus istius ita procedere-
tur, &c.

Circa id tempus Palatino atque ordinibus Bohemiae Commisio Casarea, una cum literis à Bauariae Duce missis, insinuata fuit : qua de causa Palatinus sub dato 28. 18. Augusti sequens Mandatum Anhaltino transmisit : Hac ipsa, inquit, hora nuncium cursorem à Bauariae Duce missum Pragam venisse, literasque secum attulisse, quarum copiam adiunctam sit accepturus, atque ex illa percepturus, Bauarum, vigore commissionis Caesaris, cum exercitu suo in regnum Bohemiae irruptionem facere, eaque quae iam dicta commissio fieri velit, exequi decreuisse : sese igitur (Palatinum) Anhaltini consilium expetere, quid sibi faciendum existimet; an in propria persona vel ad Anhaltini, vel ad Comitum Turrentis castra conferre sese debeat : mandare insuper Anhaltino, vt confestim atque è vestigio Comitum aliquot equitum Vngaricorum cohortes, quibus carere possit, Teschinam transmittat : cumque certior factus sit, Electorem Saxoniae iidem irruptionem aliquam parare, igitur necessarium se maxime putare, vt oculi tandem aliquando, cogente ita summa necessitate, aperiantur, ac media salutis omnia, ad manus sumantur : cum primis vero ipsius consilium postulare, quo regia coniux ac soboles sint mittendae, Brinnam ne, an in superiorem Palatinatum.

Post has statim alia iterum Anhaltino mittebat literas de dato

Pragæ 29. 19. Augusti, huius ætatis: Cum Dux Bavariz iam expeditionem militarem in regnum Bohemiz molitur, suamque necessitatem, ut diuersio, antehac consultata ac decreta, aduocatum Palatinum, ocyus maturetur, simulque deliberetur, qua ratione Comiti Turrensi auctor succursus, atque ita contra Hungarum Ducem, ne vltius in regnum progrediatur, diuersio vno eodemque tempore fieri possit: & cuiam Duci aut supremo capiti diuersio ista committenda sit: vigesimum quemque ex subditis regni Bohemiz iam in armis esse: cumque necesse sit, ut similis etiam diuersio in Styriam suscipiatur, ea igitur de causa Palatinum Gabori (NB. Silesiensi), ut eandem e vestigio maturaret: Anhaltinum bene ac prudenter esse acturum, si & ipse per literas illum ad eundem finem cohortetur: porro Palatinum Marchioni legerndorffensi iniunxisse, ut cum exercitu suo recta in Lusatiam superiorem contendat, ac Silesius simul mandasse, ut mille pedites ac quingentos equites, quos ad manus habeant, similiter nulla interposita curatone Marchioni mittant: cumque Marchio equitatu sufficienti non instructus, necessum sese arbitrari, ut, si fieri possit, mille aut sexcentos Hungaros Anhaltinus ad suppetias Marchioni ferendas ire iubeat, (NB.) & ad Comitem Turrensensem mille Hilaros in subsidium ableget: eundem (Turrensensem) debere, an præsentem hoc rerum statu fortassis & Morauiz periculum intentari, aliquid ideo expeditio & succursus eius in illis locis equiri possit: se autem (Palatinum) ut in Bohemia cum exercitu maneret, monuisse, quod ob Bavariz Ducem summe iam esset necessitas, &c.

Vigesimo octauo Augusti, aut 7. Septembr. a. n. 1620. Elector Brandenburgicus Angerburgo ex Borussia literas mittebat, in quibus de sponsalibus Sueticis, sequentem in modum conqueritur: Percepisse procul dubio Palatinum ex aliis suis literis, quid in causa sponsalium Sueticorum sub absentia sua Berolini actum fuerit: quantoque ea in se præcipitatio facta: iam sese (Electorem Brandenburgensem) Palatinum certiorem reddere, quod Comes Schwarzbουργensis, connubii gratia in Poloniam missus, reuersus fuerit. Regem Poloniz ab Electore Brandenburgensi postulare, ut connubium istud inspicere inter ipsum merumque iam sese versari, quin & in medio ditorum regum se esse constitutum, quorum vnum necessario ostendere cogeretur
hinc

subire accedere, quod 3. Nouembris, stylo nouo, Comitia V Vaisouze firmata, conuentus autem Ordinum particulares 2. 2. Septembr. in celebrendi. Cum igitur de sponsalibus istis longe lateque rumor circumsusus, nihil certius esse, quam quod in illis locis, quo in propria persona contere sese necesse haberet, dura vsurus sit forte: tempus praeteritum sibi concessum perbreue, cum Comitia ante Februarium futurum laud putuerit: ad regem qui idem Galliae, Angliae ac Daniae, & ad ipsius Hollandiae rem hanc se deuoluisset, eorumdemque assistentiamque consilium implorasse: dubitare autem, an ante praefinitum celebrandis Comitibus tempus responsonem illorum sit accepturus: assistentiam quidem Palatini multis modis sibi vtilem esse posse, sed, ne Palatino minus opportunum sit, vereri: haud tamen sese dubitare, quod Legationibus ac confederatarum prouinciarum, ad Comitia mittemis, consilia sua sibi sint communicaturi ac suppetias laturi, &c.

Hisce postpositis Palatinus nihilominus, ut suppetias Suetiae acciperet, ac eiusque potentiam foueret, connubium istud promouerat. Ideo rex Suetia 18. 28. Septemb. Stockholmio, Palatino gratias agit plurimas, & auxilium, quantum posset, offert maximum, inter alia commemorans: Palatinum firmiter sibi credere debere, quod non solum ex animo voueat, ut è difficultatibus, quibus cum iam conflctetur Palatinus, ereptus, inimicos suos ad gloriam Det. & (NB. declarationem causae Evangelicae suae potestate subleuare, verum etiam nil sibi gratius ac iucundius contingere possit, quam ut de Palatino quam optime queat mereri: cumq; Palatinus bene inter alia ac prudenter iudicet, multum ex hoc connubio Ordinib. Evangelicis commodi atque vtilitatis, è contra vero Monarchiae Hispanicae, tot annos iam tentatae, plurimum damni ac detrimenti esse accessurum: Ideo Palatinum credere sibi firmiter debere, quod consilio atque ope sua quouis tempore, quamdiu vitae huius vitra frui sibi concessum fuerit, ipsi sit adfuturus, omnemq; cum ipso moturus lapidem, ut tyrannis atque ambitio ista Hispanica profligetur ac conquassetur, &c.

In trea temporu Marquis Spinola in inferiori Palatinatu diuersionem parabat. Ea de re locum tenens Heydelbergensis Palatino de dato 17. Septemb. sequenti modo scripsit: informatum se esse à D. Schlotio, quod in conuentu ab Vnitis celebrato quinquaginta adhuc menses, duobus terminis, vno Martini, altero feriarum natalitiarum, persoluendi, per maiora sint de curia atque approbat; quodque maior apparatus conquirendus sit: id

Electorali Palatinate iugraue aqua condidit fore. Rulsdorfium quoniam Electorali in regionem Wittenbergensem profectum esse, et uenisse ad castratam illumiri: Secretarii Eckenbrechtii relationes eas hactenus simplices ac viles fuisse: Rationem præter de re quid necessarium ad D. Generalem & Principes habere nequeat. Sub præsentis confirmatione pecuniam Danicam vna cum aliis maxime præcipuis rebus, etiam fuisse: sed partem earum reuocarum institutum sese compellaturum, ac Palatino transmissurum, si modo secum de feri ad locum suum posset: vereri autem sese, ne Vnltrædium super hac resisteat acceptum.

Duodecimo Septembri Comes Mansfeldensis ex castru Palatino litteras scribit; Expeditionem contra Electorem Saxonie ac Bavarie Ducem, ocyus suscipiendam, atq; irruptionem maturandam esse in B. h. et multos esse proditores: nisi sibi succurratur, protestaturi denique ob pecunie defectum conqueritur.

Decimo quinto Sept. Mansfeldensis Palatinum denuo monet, perperis hinc inde variis circumstantiis commodum esse, vt expeditio contra Saxoniæ nem in effectum decur: rogare itaq; Palatinum, vt, si & ipse consilium visum fuerit, mentem suam hac de re declarer, &c.

Sub illud tempus Palat. Praga discedens Ordinib. significat, confutasse se cum Gabore, quem laudib. ad cælum vsq; extollit, colloqui, atque vbiuis locorum, tam Electori Saxonie, quam Duci Bavarie, ita ac arere, vt confœderatis Ordinib. ac Prouinciis nil periculi hinc metuendum misisse iam se Marchionem legerndorfensem cum exercitu Ordinum Silesie in Lusatiâ superiorem, ad vim ac tyrannidem militum Saxoniorum reprimendam, Mansfeldensem etiam ad limites Bohemie ablegasse: seipsum vero in nomine Domini ex atce Prageni ad castra generalia sese conferre, cumq; serenissimo ac potentissimo Principi ac Domino, Dn. Gabore, Dei gratia rege Hungarie, Dalmatie, Croatiae, & Sclauonie, Principe Transsylvanie ac Siculorum Comit. fratre, amico & confœderato suo intimo, coniunctis armis & consiliis deliberare decreuisse, qua ratione hostes suos retundere ac profligare possint: quæ decreta ac conclusa inter se fuerint, ocyus effectui esse duros, spe certa nixos, Deum consiliis atq; deliberationib. suis feliciter successus ac victoriam aduersus hostes esse largitutum: nec dubios, quin regni Ordin. exemplum regis sui æmulantes, id sit facturi propter regem ac patriam suam, ad quod, naturali æquitare ac mandato re-

moniti, ducatur, ac provinciali iure obligentur: cumq; supremi Regni (Oligarchales una cum Palatino ad castra sint profecturi, regina a. cum filio nato minimo Pragæ cōmoratura, cotona in super & priuilegia apud catholice provinciales sit relicta: mandasse se Beikæ à Duba, Guilhelmo fessier à Lobkovvitz Georgio à Talnberg, Casparo Caplero à Sulevitz Hentico-Ottoni à Los, & Bohuslauio à Michalovvitz, vt inter Pragæ maneant, reginam ac principem natu minimum, vt & coronam & priuilegia regni, defendant & facta teſtaq; conseruent, & casus contingentes secundum ius & æquitatem expediant; addita hac præceptio: regia, vt omnes ac singuli ad prædictos refugium capiant, causas ac negotia sua illis proponant, ac diiudicanda committant, denique debitam obedientiam promte ac parate illis præstent, &c.

Circa finem mensis huius Gabor Tyrnavia sub dato 28. 18. eiusdem, Palatino scribit, Commissarius Cæsaris Pofonii tractatum pacis etiamnum continuare, sibiq; (.Gabori.) plenariam atq; absolutam gubernationem vna cum titulo regio offerre, modo à Confœderatione, cum promotione is inita, discedat: se autem in tantum inde abhorrete, vt ne semel quidem id eo cogitauerit: quin imo paratum se potius esse, vt vitam nesciat, sanguinemque profundat, quam quicquam de priore zelo aliquo animi constantia, sanctæ huic Confœderationi exhibita, relinquat.

Viduo post idem Gabor ad Anbaldinum literas misit, eo ipso loco, vbi consilium facit, res, reperitas, sequentis tenor: Cupere se ex ANHALTINO cognoscere, quomodo cum exercitu Cæsareo (.quem rumor ferat imminere esse distractum) sit comparatum: perimagni siquidem sua interesse: si Bauarus in Bohemiam irruptionem fecerit, nullum commodius esse medium, quam vt ANHALTINVS Hungaros, adiunctis duobus equitum cataphractorum millibus, aduersus hostem emittat, vt modo ab hac, modo ab illa parte, modo antrosum, modo retrorsum, stros adorianatur; ANHALTINVS vero cum toto exercitu paulatim sequatur, ac continuis cum illo dimicationibus conficiantur ac decertent: hac ratione hostes assiduè Hungarorum incurſibus defatigatum, ac victoriam procul dubio acquisitum iri. Quod si (.inquunt literæ.) distractio isthæ exercitus Cæsariani vera fuerit, consiliorum nostrorum nuper cum Dominatione vestra (.NB.) communicatorum rationes haud fuissè intempestiuas, ipso eorum euentu comprobabitur, quantumq; exercitus nostri in Danubia-

nas praeter instituta expeditio illi emolumentum attulerit, iam appar-
bit, &c.

Interea, cum preparationes istae atque adorationes bellicae, à Palatino fa-
cta Regi Angliae non admodum, uti observatum fuit, placerent, non solum per lre-
ras sed & per Legatos, eundem ad meliora consilia capienda constantissime in-
tauit, paruo tamen aut plane nullo apud Palatinum, eiusdem consiliarios, autho-
res ac directores, fructu atque emolumento; testantibus hac ipsa de re Legatorum
ad Palatinum, cum iam Martius sese commisisset campu, Praga sub dato 26. 16.
Octobr. & 2. Nouembr. missis literis dehortatoriis, quibus, uti honeste pacis modis
proponeret, monebatur: ut quae propositioni regis Angliae, honestis, aequi ac iura-
nibus fundata satisfactionem praestaret, rogabatur.

Literas istas Palatinus ex castris Rakonicensib. Plessenio & Camerario, Pra-
ga commorantibus, 5. Nouembr. legendas ac perpendendas transmisit, utamque
f. sum, cum 8. Nouembr. stylo nouo, aut vigesimo nono Octobr. stylo Veteri con-
fictus ad Pragam, & insequenti 9. Nouembr. stylo nouo expugnatio vtriusque
quata sit.

Plura alia originalia, scripta & res gestae, ad vitandam nimiam
prolixitatem hic omisit: quas alia occasione, breui Lectori com-
municabimus.

Silicet nunc oculus demonstratio, qua ostendimus, quomo-
do correspondentium Vnitorum haecenus ubique locorum iactata,
publicata atque ad sanguinem usque defensa axiomata, Maxima ac
conclusiones sint comparatae, quamque diuersa eorum ex clari-
is consiliis, praedicationib. & negotio ipso praesumenda cognoscenda-
que sit intentio. Prolixius quidem dictum Maximarum debilitas
explicari potuisset, sed, quia saepius vna eandemque rem ad eundem
vsque repetere necesse fuisset, consulro praetermissum fuit. Reuenus
est ordo temporis, annorum, mensium ac dierum, prout historiarum ratio
exigit, unde praedictae Maximae ob continuationem & seriem ad usum
absque multo labore eo melius illustrari, ac Lectorum earum intricatas
ostendi potest.

Notandum autem, maximam Originalium hic initodaكتورم,
partem à Principibus Electoribus, Ducibus, Ordinibus, consiliariis
ac similibus (scilicet fortassis ne è vulgari hominum fece quisque intellige-
ret.) non Germanica, sed Gallica lingua esse conscriptam, quae tamen
bona fide, cum non omnes linguae Gallicae aut aliarum sint periti, in
Germanicam linguam iuxta literam, quamuis cum felicitatione non

traditione saltem aliqua, sunt conuersa, quorum Originalia, postulante ita necessitate, quouis tempore demonstrari atque oculis exponi possunt.

Parimodo ob certas ac graues quasdam rationes quorundam nomina silentio inuoluta sunt, quia, ut ex toto negotio constat, directores Vnionis ac Consiliiarii Palatini, multis in locis, per varia strategemata, imaginationes ac persuasiones, conati sunt alios sibi adiungere, atque auxilium, suppetias, ac promotionem in colligenda pecunia, munitione ac simili apparatu conquirere: quem in finem diuersis vii sunt subiectis. Ac licet alicubi repulsam passi fuerint, nouis tamen nihilominus inuentionibus ac mediis sollicitarunt, aliosque (cum iuris sit gentium,) ad auscultationem ac communicationem, sibi exhibendam, quasi coegerunt ac vi quadam compulerunt: quorum tamen aliqui principalibus, directoribus, eorum scopum atque intentionem præsentientes, ciuili atque honesto responso obuiarunt, ita ut rationes suas tandem non ex alieno, sed ex proprio masupio, subducere sint coacti. Illorum itaque nomina hic consulto prætermisimus, quandoquidem cum ipsis controuersia plane nobis nulla est, nec in iis faba cudi potest.

Mirari autem satis nequeo sedulitatem, diligentiam, ingeniosam astutiam, atque indefessum laborem, quibus Spiritus iste Calvinianus vbiuis locorum, etiam Romæ apud Pontificem ipsum, tum in Gallia quoque, Hispania, Sabaudia & Veneriis &c. ad conquirendos Correspondentes, exploratores & collutores clancularios, itemque ad expiscandam Regum, Electorum, Ducum, aliorumque Magistratuum & Rerum publicarum secreta atque arcanitates, quo colliment, quantum munitionis, correspondentiæ, & confœderationis singulis in locis in promptu sit, quæ consilia hinc inde agitata, & quot votis firmata, denique quid Iupiter Iunoni (ut prouerbio loquar,) in aurem dixerit, vsus est. Opera igitur Regibus, Electoribus, Principibus, atque aliis sedulo danda est, ut ab istiusmodi exploratoribus sibi caueant, atque efficiant, ne secreta ipsorum consilia ac deliberationes arcane ita facile prodantur atque in vulgus propalentur.

Atque hætenus de secundo principali membro. Sequitur nunc

PRIMUM AC TERTIUM PRINCIPALE MEMBRUM.

PRIMUM ac tertium principale notabile quod spectat, vix vlla in Historia reperiri poterit, vllius hominis propositum atq; intentionem ita cœptam, consultatam, decretam, præparatam, effectam atque stabilitam fuisse, vt secundum humanæ rationis vires iudicando omnes putauerint in summa illam esse perfectione, nec fallere amplius posse, sicut astutus ille & versipellis Calvinianigregis spiritus, mediante Vnionis correspondentia, facere conatus est. Etenim, vti in secundo memorabili allegata consilia testantur, dictus iste Calvinianus spiritus iam tum an. 1607. durantib. comitiis imperialibus, fundamenta Prædicæ Calvinianæ, mediante Vnione iecit, & sub specie communium grauaminum, ac titulo Religionis Euangelicæ aliquot præcipuos Imperii Rom. status ac ciuitates imperiales, sine quib. non. ad se pellexit, ac sub prætextu extremorum periculorum, à Catholicis eorum ceruici imminuentium, quippe qui Confessionem Augustanam vbiuis locorum funditus extripare, atque Electores insuper & alios Imperii status à ditionibus & subditis suis expellere ac temouere conatentur, ad reia sua traxit.

Cui intentioni, ad finem optatum perducendæ, optime illis inferebat bannum imperiale, contra ciuitatem Dona werdæ promulgatum, idq; cum primis apud tres illas primarias imperii vtbes, Argentinam, Vlmam & Noribergam, quippe quas reliquæ inferiores facili deinde opera subsequuntur. Argentinensib. controuersiam concernentem Monasterium ad D. Margaretham, siue Mariam Magdalenam, in puncto obsolescæ reuisionis; Vlmensibus minorationem religionis Catholicæ, eiusdemq; exercitii ibid. eliminati; Noribergen sib. denique litem, quam de domo Ordinis Teutonici hæcenus fouerant, frequenter inculcabant, nihilq; certius futurum esse dicebant, quã vt idem breui tempore metuendus illis esset processus. Nec veriti sunt impudentes isti, Electorem etiam Saxonæ, ob controuersas aliquot facultates, in suas partes traducere.

Alii Comites & Domini, Calvinianæ sectæ addicti, putantes, hac ratione & sibi vna cum aliis Principib. ad Archiepiscopatus, Episcopatus & similia dignitatum ac beneficiorum genera accessum dari, falsa spe lætati consenserunt.

Gotfridus,

Gotfridus, Comes Oetingensis, metuens, ne si ob interceptas Cathusianas ædes parere sententiæ latæ cogeretur, pars Comitatus, sibi propria, vix fructus perceptos esset soluendo, ex sollicitudine ista liberari, atque hac ratione in possessione tranquilla mansurum se esse sperabat.

Marchio Badensis, propter occupatum à se superiorem Marchionatum, vt & propter reuerſales à se redditas, & interceptas Comiti Eberſteinio opes nobiles, in assiduo verſabatur metu. Ad quem remouendum ac præcidendum, & seſe in occupatione ista confirmandum commodius nullum, quam Vnionis, existimatum fuit medium. Et quia Badensis tanto interesse ob Principatum istum laboret, haud mirum videri debet, quod idem ille Badensis expeditionem hanc Vnionis bellicam pro virib. suis maxime omnium adhuc vrgere, atq; extrema armorum continuare decreuerit.

Generali, Marchioni Brandenburgico, Ioachimo. Ernesto, Episcopatus Herbipolensis spem faciebat, qui magno ipsi emolumento esse potuisset, ad tolerandos atque à subditis ipsius faciliore opera pendendos triplices aut quadruplices census.

Elector Palatinus, Vnionis caput, Episcopatu Spirensi, ac bonæ Archiepiscopatus Moguntini parti. (quæ procul omni dubio ad splendidiorem prædicati Vicariatus atque affectatæ coronæ Bohemicæ sustentationem perquam utilis ipsi esse potuisset.) inhiabat, quib. Vvormatiensi iam pene consumto ac pessumdato, contentus esse potuisset.

Princeps Anhaltin. Christianus, cui fortuna in expeditione Gallica, atq; alibi etiam, semper fere aduersa fuerat, omnisq; eius labor in vanum ac frustra ceciderat, cum exiguam principatus Anhaltini portionem possidebat, particulam Episcopatus Bambergensis atque Archiepiscopatus Moguntini, feuda insuper Bohemica, quibus Elector Saxoniz atq; alii, regem nouum non agnoscentes, Status, essent priuandi, expectabat.

Causas, ob quas Duces Vvirmbergenses colludere voluerint, inuenire haud facile possim, cum alias talia non affectauerint, nisi fortassis quasi ob rem & negotium commune, vel propter prælaturam Elvvangensem, vel ad Ducatum Vvirmbergensem à feudi iure liberandum, aut Comitatum Montispeligardensem dilatandum atque ampliandum à Vicecancellario suo (. spiritui Caluiniano arcte addicto.) persuaderi sibi passi fuerint.

Præfatis Comitibus, anno 1607. Calvinianorum dolis atque astutia reseo deuoluta est, ut principia Vnionis conseruata, dilatata, & stabilita fuerint atque anno postea 1610. Vnio. (collectis iam per integrum biennium pecuniis.) sub prætextu assistentiæ Iuliacensis ad arma processerit, in Episcopatum Herbipolensem contra fidem datam irruptionem fecerit, plurimum ibi, ut & in Episcopatu Spirenſi atque Argentinenſi, damni dederit, rapinas exercuerit, subditos torſerit, inter necioni tradiderit, & ut paucis dicam, inſtar hoſtis aperti ſeſe geſſerit.

Præter hæc egregia, ſi diis placet, facinora nihil memorabile, quod geſſerint, nobis eſt cognitum, cum & prima ſua intentione aduerſus Catholicos fuerint fruſtrati, & ſpolia (quæ maxima ex parte Ducibus ac Capitanis ceſſerunt.) ad perſoluenda militibus ſtipendia non applicuerint, quin & Catholicis paulatim ad arma tranſeuntibus. ipſi, nulla præuia ex Catholicorum parte ſollicitatione, pacem Bauariæ Duci obtulerint, eaque ſancita, vrbes imperiales, præter alias incommoditates à ſe toleratas, ſumtus atque expenſas ad ſoluenda militibus ſtipendia ferre coactæ fuerint.

Idem iſte Calvinianus ſpiritus eod. tempore effecit, ut aliſ ord. Vniti, Confeſſioni Auguſtanæ addicti, Calvinianis conſentientes. non amplius nomine Auguſtanæ Confeſſionis, ſed in genere Euangelicorum titulo fuerint uſi; quaſi vero totalis Euangelicæ Religionis inter illos eſſet conſenſus: cum tamen Religio Calvinianorum ab Auguſtana tantum diſter, quantum (ex opinione Calviniſtarum.) corpus Chriſti à Sacramento, vel cælum à terra; uti ex libris ac ſcriptis Doctōris Hæc, Electoris Saxonie Concionatoris aulici, contra Theologos Berliſenſes, itemque Tübingenſium contra Patem, Scultetum atq; alios ſole meridiano clariſ liquet.

Quam vero gratum ſeſe in Religionem Auguſtanam Calvinianus iſte ſpiritus exhibuerit, exempla ſuperioris Palatinatus, proceſſus Ambergeniſis, Haſſiæ. præſertim diſtrictus Marpurgeniſis, Palatinatus Bipontini, ac Electoralium in Marchionatu Brandeburgeniſi prouinciarum ſatis ſuperque demonſtrant.

Electorigitur Saxonie, deformationis ac turbæ Ctelliænæ memor, alieno periculo ſapiens prudenter ſibi ab iſtiusmodi veteratoribus cauet, ne Confeſſio Auguſtana à vulpeculis iſtis callidis atq; verſutis, quæ ſe vbiuis locorum blande inſinuare, quamcunque religio-

nem pro re nata simulare norunt, donec fermento suo totam massam corrumpant, inficiatur, uti exemplum Spirensis prædicatoris, conciones suas Calvinianas vario colorum genere per integrum triennium occultantis, abunde testatur facit.

Quos porro Calvinianus iste Spiritus apud alias ciuitates imperiales, in rebus religionem ac politiam concernentibus, effectus produxerit, argano ad illas modo irrepserit, maximam paulatim commerciorum partem ac potissimam authoritatem inibi sibi arrogauerit, turbulenta consilia, discordias, seditiones, motus & tumultus excitauerit, fasces ac sceptrum affectauerit, indigenas, vbicunque potuit, expulerit, aliis primariis Imperij ciuitatibus, Aquisgrano, Colonia, Spiræ, & nupero tempore Wormatiæ atque Francofurto, quarum ciues ob excitatas à se Calvinianorum suasu ac consilio turbas, partim corpore, partim ære pœnas luerunt, ipsis interim impune dimissis.

Mirandum autem summo pere est, quod ordines Imperij Romani, præsertim ciuitates imperiales, licet suo atque aliorum exemplo edoctæ prudentiores fieri debuissent, spiritui tamen isti adeo vasto ac versuto, nihilque aliud, quam Augustanæ Confessionis exilium, & mutationem Rerum publicatarum cogitanti ac molienti, tantam fidem habeant, ut coniungere se cum ipso, tanquam amico ac necessario suo in timo, non vereantur. Quidam rerum Politicarum non ignari hanc causam statuunt, quod (uti supra etiam memoratum fuit) apud Principes & ciuitates quasdam imperiales commorentur consiliarij, syndici aut senatores, externa quidem specie Augustanam religionem præ se ferentes; verum cum Genevæ, Heidelbergæ, Marpurgi, Lugduni Batavorum aliisque in locis ingenia sua probe exacuetint, ac variis dolorum generibus infererint, ac cum primatibus Calvinianorum iam correspondant, facili labore Electores, Duces, Principes ac Dominos suos, à quibus fasces ipsis Magistratuum ac superioritatum sunt commissi, ad Calvinianorum partes traducere, inque extremam perniciem ac interitum pertrahere possunt; qui si agniti, ac deprehensi, cumque rigore examinati, atque à gubernatione remoti fuissent, ad extrema hæc nunquam perueniret esset; quin & Imperium ac conterminæ illi regiones exoptata pace fruerentur, quod fieri nequit, quamdiu Spiritui isti peruerso, noxio, clanculario ac versuto locus vllus relinquitur.

Conatus quidem hætenus fuit Spiritus iste, ordines Augustanæ Confessionis contra Catholicos irritare, quod plausibile eorum ar-

gumentum fuit: sed fundamentis ac rationibus satis grauibz ac firmis refutatus est à Catholicis, quippe quorum intentio longe est candidior ac syncerior, nec vlllo desiderio, Confessioni Augustanz addictos in sua possessione, iure ac iurisdictione turbandi aut inquietandi, ducuntur. Ac nisi Spiritus iste Calvinianus aliquot residuorum Electoratum, Ducatum, Episcopatum, Monasteriorum ac bonorum spiritualium fame ac desiderio laboraret, tanta, nisi fallor, de abominationibus Catholicorum, idololatria, Monarchia Austriaca, iugo Hispanico & inimicitia Pontificia, querela apud illos vix esset futura.

Certe minus Augustanz Confessionis ordinibus metuendum est à Catholicis aut à Pontifice periculi, quam à Spiritu Calviniano. Pontifex enim hætenus neminem armata manu adortus est, nullius ditiones vi ac violentia inuasit, neminem in possessione sua turbauit, qui Augustanz fuerit Confessioni addictus: nec quisquam Catholicorum quicquam prætendit, nisi quod iure ad se pertinere existimauerit aut probauerit. Spiritus autem Calvinianus, peregre adueniens, omnia peruagatur ac transcurrit loca, vetos ac veteres hospites expellit, parum curans, an Lutheranus sit, an Catholicus, omniaq; dolose agit: si hac non succedit, alia aggreditur via, nimirum vi, violentia, igni, ense ac totali Rerum publicarum euerfione.

Ad hæc, comitiis Imperij ann. 1607. celebratis, Vnionis Calvinianæ laeta fundamenta, quædam ex vrbe Aquisgrano, ex defectiōne Gebhardi, Archiepiscopi Coloniensis, ac controuersijs Argentinensibus materia adducta, præsentiq; negotio sunt applicata, quibus variatio colorum genere piæis tantum effecerunt, vt omnes Catholicorum promissiones, declarationes, & supplicationes parui penderentur; Vnio Halæ Sueuorum, Heilbrunnæ, Rotemburgi, ac Norimbergæ, publice, alias vero in celebrationibus nuptiarum, natalitiorum, venationum, visitationum ac similium conuentulorum, clanculum tractaretur, atq; confimaretur, ita vt sæpenumero nec Secretarius, sed soli Principes, atque inter hos aliqui, Secretariorum vicem sustinentes, admissi fuerint.

Posthæc res magis in apertum deducta est, & grauamina sub specie aliquando acrius vrgeri cœpta. Cumq; dissidia duorum fratrum, Rudolphi Imperatoris ac Matthiæ, ad arma vsq; deducta essent, Spiritus iste Calvinianus per Christianum, Principem Anhaltinum ac

D. Camerarium, fidelem Achaten, nomine Vnionis, mense Iulio, An. 1608. apud Cæsarem Rudolphum grauius in tonare cœpit, relaxationem grauaminum eo modo postulauit, quo sibi vix satisfactum iri probe norant, Quam ob causam Vniti 27. Ianuar. ann. 1610. missis Hala Sueuorum literis, Imperatorem Rudolphum inauditis prius ac inuisitatis comminationibus cogere, atque expressis verbis monere non sunt veriti, quod, nisi ipsorum desiderio satisfaciatur, atq; hac ratione datum aliquod patriæ creetur, excusatos se apud omnes ac singulos velint haberi.

Circa idem tempus Discursus quidam de restauratione Vicariatus (scilicet secundum instructionem Caluinianam) in publicum edebatur, qui Romanum Imperatorem certis (ac Spiritui Caluiniano acceptis) limitibus coarctare, ac, vt ab Electore Palatino ius acciperet, cogere conabatur.

Notum est, quod, postquam compositio per Spiritum Caluinianum in medium proposita, atq; omnis discordiarum occasio & culpa Catholicis (quos à compositione omnino abhorreere falso dicebant) imputata fuisset, Catholici tandem ad ostendendum animum suum, pacis ac concordie studiosum, in compositionem istam consenserint, ea tamen conditione, vt Vniti prius super aliquibus punctis sese declararent, ac eiusmodi media proponerent, ex quibus boni ac salutares compositionis effectus possent sperari.

Obtulerunt quidem sese ad id promptos ac paratos Vniti, atque Archiducem Maximilianum proxime futuris Comitibus, splendidis suis demonstrationibus ad consensum Interpositionis, & fortassis etiam ad suscipiendum Interpositoris officium mouerunt. Cum vero Princeps Anhaltinus, eiusdemque amanuensis D. Camerarius (ad simile Archiducis postulatam, vt eo facilius in negotio procedi posset) expressam declarationem subterfugerent, ac, vt conuentus saltem fieret, elamitarent, mediaq; & declarationes oppido tum secuturas esse dicerent, Spiritum istum Caluinianum olfacere Archidux cœpit; ideoque cum indignatione Legatos dimisit, & interpositionem omnino recusauit.

Interea turbulentus iste Spiritus nec intra nec extra Imperium otio deditus fuit, sed sub specie grauaminum (cū probe nouerit, ordines Catholicos meticulosos facile terreri posse) re iā ad lapide angulatē rerū Bohemicarū deducta, Noriberga audaciz, inhumanitatis, hostilitatis
ac com-

ac comminationum plenas literas Duci Bauariæ misit, atque insinuari curauit, quibus Catholicos ad satisfaciendum omnibus ac singulis ipsorum desiderijs & postulatis. mediante armorum interminatione compellere conatus fuit. Quibus tamen Bauariæ Dux, ac reliqui Catholici Ordines Herbipoli sufficienter atque efficaciter responderunt.

Quas præparationes Vnio Caluiniana à multis annis ad hoc usque tempus concinnarit, acta ipsorum conuentualia, Pragæ reperta, satis indicant. Et vtriusque locorū in proposito suo assecutarentur, Vngaricam etiam Coronam Austriacæ domui subtrahere, ac vasallo Turcico attribuire conati sunt. Idque vt eo secretius ac commodius fieri posset, proximus Gaboris cognatus Heidelbergam, sub studiorum prætextu missus est, qui negotium istud in abscondito tractaret.

In Gallia ad dilatandam Religionem suam turbas Regi creauerunt, vt succursus (quem in Germaniam missum iri metuebant) impediretur ac retraheretur: quin & dissidiorum inter regem eiusque matrem authores atque incentores fuerunt. In Italia bellum Foroliuense suscitauerunt; postea vero etiam Monferratense, quibus tam regem Hispaniæ, quam Venetos maxima pecuniarum vi priuarunt: taceo sanguinis profusionem, cuius ipsi causa fuerunt. Porro in Italia assistentiam atque auxilium partim sollicitauerunt, partim obtinuerunt. Heluetiorum Caluinianorum, vt & Hollandorum, in omnem euentum, certo expectata sunt supperiæ.

Induciæ Hollandorum, cum Hispanis pactæ, cum ad finem properarint, Hispanos ab ope alijs ferenda abstrahere facile posse visæ sunt.

Sueciæ Regem Caluiniæ Spiritus ob negotia antehac acta, tum vero etiam ob nouum connubium cum Electoribus Palatino ac Brandenburgensi pactum, facile ad auxilium, sibi contra Cæsarem, Hispaniæ regem ac Catholicos ferendum commouere potuit, cum dictus ille rex alias nimis Zelosum sese ad ferendas suppetias obtulerit, vt originales ipsius literæ testantur.

De Daniæ rege, propter cognitionis propinquitatem cum domo Palatina ac Brandenburgensi, itidem omne assistentiæ genus sibi polliciti fuerunt, cum de honore ac reputatione generi regij ac filiarum regiarum actum fuerit.

Aclicetsepe dictus hic Spiritus aliquos ex primariis Imperij E-
 lectoribus, Ducibus atque ordinibus, dolis ac verutis suis ac partes
 suas traducere non potuerit: alios tamen ad dandam mutuo pecuniā;
 alios ad bonam affectionem & correspondentiam, alios ad vltiorem
 deliberationem, alios ad neutralitatem disposuit.

His ita positis, cum iam Calvinianus iste Spiritus, mediante V-
 nione, in Imperio Romano, tanquam in centro suo, intentionem suā
 ad summam perfectionem deduxisset, nihilq; amplius superesset, quā
 vt manus operi ad moueretur, Bohemos imprudentes ac stolidos (pro-
 pter antiqua bella, cum Germanis gesta, inuictam Herculis fortitudi-
 nem sibi imaginantes) subornauit, vt negotium aggredierentur, ac
 consiliarios Cæsareos è fenestra deturbarent. Post legationes missæ, ac
 auxilia clandestina oblata. Demum confæderationes incorporata-
 rum ac reliquarum Austriacarum prouinciarum cum vasallo Turcico
 initæ; atq; his omnibus ira structis, electio & coronatio noua Bohe-
 morum, atq; hanc electio Hungarica subsecuta est.

Et hæc quidem omnia eo tempore facta sunt, cum Matthias Im-
 perator, spe accommodationis lactatus, milite non esset instructus;
 Vixit vero è contra omnibus ac singulis ad rem bellicam necessariis
 præparationibus satis esset instructus; Austriaci præterea supra Ensam
 ditionem suam firmis præidiis, catenis ac fossis, hinc inde ductis, oc-
 clusissent, atq; vna cum Austriacis inferioribus Bohemos, per Vnito-
 rum prouincias, militibus, pecunia, & munitione iuuarent; ac medi-
 ante auxilio vasalli Turcici Viennam, atque in ea Cæsare ipsum pro-
 pmodum in potestatem suam accepissent, urbem oppugnassent, & in
 Cæsaris conclauē tormenta displosa emisissent: quin & generalis rei
 director, Henricus-Matthæus, Comes Turrensis (cuius tamen salus
 omnis ac prosperitas à domo Austriaca dependet) in tanta apud ali-
 quos urbis Viennæ incolæ versaretur familiaritate, vt non solum illi
 ipsi, sed & Gynæceum, ex vrbe sese in castra ipsius contulerint, conui-
 uia ac saltationes exercuerint, ac, quæ horis marutinis in consilium à
 senatu vocata fuerant, vespere Turrensi exposuerint ac significau-
 erint.

Verum Deus opt. max. secundum imperscrutabilem suam supi-
 entiam omnia hæc Calviniani Spiritus strategemata, intentiones ac
 potentiam vno impetu elisit, facta in Austriam supra Ensam primum,
 deinde & infra Ensam, demum etiam in Bohemiam expeditione, ac

subsecuro intra paucarum horarum spaciū mirabili ac victorioso conspectu, expugnatione item superioris & inferioris Lusitiæ, ac ciuitatis Prægentis, deditiōe in superi Matchionatus Morauiz. & accommodatione Ducatus Silesiæ. His enim omnibus catenata quasi quadam serie sibi inuicem succedentibus, vis eorum omnis ita conquassata, debilitata ac prostrata fuit, vt omnes eorum Generalissimi, Generales, Colonelles, &c. relicta post se omni mobiliū: suppellectile, fuga sibi salutem querere, ac terga vertere coacti fuerint.

Sic ille, qui prius alienis regnis ac prouinciis inhiabat, quanto cū honore in electione ac coronatione sua introductus fuerat, tanto cum dedecore ex hæreditariis suis prouinciis expellebatur.

Ex his igitur omnes ac singuli, tam inferioris, quam superioris ordinis homines prudentiores facti, quam graue sit, clandestina consilia contra ordinariū suū Magistratū inire, perniciosas confusiones, mutationes, confederationes, eorrespondentias, ac suppetias suscipere ac suscitare, externis æquiuocationibus ac simulacronibus, interiori mentis consilio, intentioni ac proposito prorsus contrariis vti, discant. Etenim Deus istiusmodi dolis irrideri se non patitur, sed sæpe numero maximas etiam vires, multo labore, ingenio atq; astu conquassitas, iamque ad exoptatū ferme finem deductas, vno quasi impetu conuellit, ac sempiterno probro inuoluit.

Nemo etiam, licet sapientia, ingenij acrimonia, sagacitate ac versutia præstantissimus, noxiis eiusmodi consiliis, ad ruinam totius Imperij atq; omnium Magistratuum vergentibus, sub vlla specie aut prætextu, sese immisceat, sed cane peius & angue eadem fugiat, & quod corde sentiat, ore loquatur. Licet enim quis proximum suū fallere, eidemque imponere studeat (vti in hoc negotio factum est, & fieri etiam fortassis in futurum potest) Deum tamen fallere haudquaquam poterit, cuius tandem iusto iudicio ipse perit. Quæmadmodum enim Deus bona remunerat mercede: ita mala poena atq; animaduersione seuera compensat.

Cum primis vero omnes ac singuli Neutrales, intra atq; extra Imperij limites constituti, Sacræ Cæs. Maiestati suæ aliis addicti, Reges, Electores, Duces, Principes, Ordines, ac cuiusvis conditionis homines mouentur ac monentur, vt in deuotione ac obedientia sua, propter mirabilem hanc Dei opt. max. dispositionem in apertione ac annihilatione perniciolorum consiliorum, perseuerent, atque ordinatio-

Magi-

Magistratui, inique vexato atq; afflicto, tum causæ etiam bonitati debitum auxilium ferant, atq; hac ratione propria ipsorum regna, principatus, ditiones ac subditos non solum, dum ipsi viuunt, sed & in posteros ac successores suos transferant, stabiliant, & à clandestinis illorum machinationibus, qui noua dominia, respublicas, religiones, inuasiones, abdicaciones alienorum regnorum ac principatuum affectant, sartate & atq; conseruent.

Quod si neglexerint, idem illis metuendum est periculi à subditis suis, quod S. Cæs. Maiestati accidit. Facile enim sub prætextu molestæ gubernationis ac grauaminum, denique turbationis in priuilegiis, religione ac rebus religionem concernentibus, ansam arripere possunt, à Magistratu suo, à Deo sibi dato, deficiendi, eundemque plane procedendi modum vsurpare, quo Bohemi in seditione ac rebellione sua vsi sunt. Quod scilicet hodie mihi, crastibi fieri facile potest. Ad quem finem assequendum instrumenta nullo loco desunt, atq; istiusmodi homines, qui plausibilibus statim ac in speciem splendidis argumentis ac rationibus rem defendere, ac plaustra Apologiarum fabricari non vereantur.

Quemadmodum in rebellione Bohemica factum est: quamuis enim fundamentaliter demonstratum fuerit, controuersia cardinem non in Religione, sed Regione verti: nihilominus tamen principalium eius directorum consilia, legationes, atq; informationes, nihil aliud, nisi solam & miserabilem Religionis in Bohemia oppressionem, contra literas & priuilegia Maiestatis susceptam, sonabant, nuntiabant, prædicabant, vnde in Apologis postmodum sexcenta Religionis grauamina enitebantur & fingebant, ac coram Deo & hominibus de innocentia sua, quodq; non aduersus Cæsarem Matthiam, aut domum Austriacam (cuius fidelissimos sese subditos esse agnoscerent) sed contra peruersa Iesuitarum consilia militarent, sancte protestabantur. Clanculum autem ex instinctu Calviniani Spiritus, uti secundum principale membrum testatur, cum indigenis atque extraneis Electoribus, ac Principibus, egerunt, ut Corona Bohemica, Hungaria ac Romanum Imperium vna cum aliis prouinciis Domui Austriacæ subtraheretur, eademq; sub Monarchiæ Hispanicæ nomine tribus locis simul oppugnaretur, dictaq; triplex corona aliis imponeretur, nulla facta fidei aut religionis consideratione, præterquam quod Spiritus Calvinianus separatim pro Electoratu Palatino effectum dare studuit.

Qua de causa illi, qui Bohemis atq; Vnicis hactenus ex mala informatione consenserunt, fauerunt, eorumq; tentata ac facinorosa approbarunt, cautiore in posterum fieri, atq; ab istiusmodi dolis cauere sibi debent, idq; operam dare, vt Magistratum à Deo sibi datum defendant, ac conferunt, machinationes istiusmodi dolosas ac clandestinas praeueniant, debellant, pacem Romano Imperio ac reliquis Christianae fidei addictis prouinciis restaurent, ac commune periculum & totalem nostrum interitum declinent atq; auertant.

Illi autem Ordines, qui simili quadam persuasione per Triumuitos, Anhaltinum, Palatinum atq; Anspacensem, atq; assecclas suos, Pleffenium, Camerarium aliosque collutores, ac cooperarios, in Vnionem pertrahi sunt, procul dubio considerabunt, in quas angustias deducti sint, & in quae pericula se suosque ipsi coniecerint, cum praesertim consilia, ab Vnione cusa, praesentem afflictionem in Germania, Bohemia, Hungaria, Austria atque incorporatis prouinciis, torque innocentium Christianorum hominum, gladio, fame ac tribulationibus eorum, necem atq; interitum causata fuerint, de quibus certe omnibus rationem coram tremendo Dei iudicio exactissimam reddere cogentur.

Nisi enim Vniti ad arma profiliissent, ac in terminis potius defensionis (vti quidem promiserant, sed male fidem seruauerant) mansissent, duces in super atque principales eius directores, Bohemos in rebellionem ac seditionem sua, missis auxiliis, consiliariis, & legatis, fouissent atque animassent, quin & ad sequentes extremitates, abdicationem, reiectionem & abiurationem legitimi, coronati, vñti atque ab ipsis proclamati regis, ac domus Austriae, itemq; ad offerendam modo huic modo illi coronam Bohemicam, demum ad nouam electionem ac coronationem eosdem incitassent, auxilio atque ope sua, conquisito vndique milite, iuuissent, res haec ad eiusmodi extrema nunquam deducta fuisset, praesertim cum laudatiss. Elector Saxoniae alijq; Electores ac Principes, quin imo ipsum etiam Electorale collegium, ad tumultus istos componendos ac sedandos, pacemq; ac concordiam reparandam sese obrulissent, ac, priusquam desperata ista consilia caperentur, operam dedissent.

Vibes autem potissimum Imperiales, Vnioni additae, facile iam deprehendere ac cognoscere possunt, omne totius Vnionis onus ac pondus suis humeris incubuisse; cum non solum ann. 1610. vti sepius iam dictum,

¶ Cum est, maximam pecuniæ partem dederint, sed & ex rationibus ac computationibus Norimbergæ nuper, an. 1619. factis intelligere possint, quanta in residuo pars, à Principib. adhuc solvenda, manserit. In subductione sc. 60. mensium Rotemburgicorum, 27. Hailbrunnen-sium, an. 1611. & 1617. facta, restant ab Electore Brandenburger. solvenda 136240. à Landgrauio Hassiæ, Mauritio 10816. à Bipontino 9698. florenorum millia. Porro in 10. mensibus, ab Electore Brandeburgico 18280. Bipontino 2516. Culmbacensi 5160. Württembergensi 18280, Anhaltino 2240. Item in 35. 20 & 50. mensibus ab Electore Brandeburgico 191940. Electore Palatino 54075 Bipontino 17616. Anspacensi 1440. Culmbacensi 9595. Landgrauio Hassiæ, Mauritio 109073.

Nec dubium est, cum Vnio ann. 1619. in 50. adhuc menses persolvendos consenserit, summam iam doctorum Ordinum ac Principum papyro quidem consignatam, ciuitatum autem quotam, numerata statim pecunia, solutam fuisse.

Quod lucrum ciuitatibus imperialibus earumque ciuib. & incolis inde accesserit, oculatis ostendit demonstratio. Nam non solum Romanum imperium in has angustias deduxerunt, sed & se ipsas, vti sæpius iam probatum fuit, per Vnionem isthanc in extrema discrimina ac pericula coniecerunt.

Quod si Ciuitates istiusmodi negotia, grauitatis ac periculi plena, paucorum cōsultorum & syndicorum iudicio non reliquissent, sed maximæ senatus parti ac præcipuis ciuib. diiudicanda ac tractanda commississent, in eum statum res redacta non fuisset. Nunc remedium aliud in promptu non est, nisi vt potestas illa, à paucioribus hæcenus vsurpata, certis limitib. circumscribatur, atque à toto Senatu & delectu ciuium primariorum exerceatur, rationesque rerum gestarum ab ipsis postulentur.

Mirandum autem cum primis est, cur ii, qui in ciuitatib. imperialibus salutem Reipublicæ spectare ac promouere debebant, contra S. Cæs. Maj. summum quippe suum magistratum commoueri sese permiserint, & cur non potius auxilio atque ope sua ipsi subuenerint, præsertim cum à nemine magis ob iurisdictionis competentiam vexentur, quam ab istis Ordinib. ac Principibus, quibuscum vnitæ sunt: exempli gratia Wormatia, Landauia, & Spira ab Electore Palatino; Norimberga à Marchione, Ulma à Duce VVirtenbergenfi, &c. nec alium

defensores privilegiorum, iuris, iurisdictionis, ac salutis suæ, à quo omnis istarum salus dependeat, quam Romanorum Imperatorem habeant.

Exemplo sc. vrhium. Aquisgrani, Mülhemii & Donavverdz inescatæ ac deceptæ fuerunt. Quod si perpenderent, tumultum Aquisgranensem & Mülheimensem à spiritu Caluiniano excitatum fuisse, aures adeo patulas isti non præberent.

Mülhemium aliquot Caluinistarum, Colonienfibus commercia sua subtrahere conantium, opera extructum ac munitum fuit, a deoq; iure merito iterum demolitum ac destructum. Quod si Brandenburger, Bohemi aut Lotharingi tale quid in præiudicium vrhium Norimbergæ, Argentorati atque Vlmæ simili ratione tentarent, an passuræ ac permissuræ id essent? Minime. Quod igitur tibi non vis fieri, alteri ne feceris.

Si sumtus Donavverdenfes restituti fuerint, in tranquillo mox res erit. Consultius igitur multo atque vtilius imperiales Ciuitates egissent, si pecuniam, an. 1610. Vnioni numeratam, solutioni expensarum Donavverdensium impendissent, aut ciuitati Donavverdensi, si non omnino donassent, saltem sub obligatione futuræ restitutionis mutuo dedissent. Nunc in Registris suis splendidos quidem inveniunt debitores, sed viles fortassis persolutores.

Argentinenfibus vero in primis diiudicandum committimus, an non rectius atq; commodius fecissent, si Monasterium S. Margarethæ aut S. Mariæ Magdalenz (præsertim cum communi vrbis onera portauerit.) in pristino suo statu reliquissent, quam quod turbulentis se hisce seditionibus immiscentes tantum pecuniarum acervum erogarunt; quasi vero omnium eorum salus ac prosperitas ab hoc Monasterio dependeret, cum tamen eadem in conditione, reputatione ac potestate, qua antea conspicui fuerunt, in posterum etiam manere potuissent.

Quid de reliquis, Badensem, Ebersteinensem, atque Oetingensem concernentibus, deque imaginatione & falsa totalis extirpationis, in Augustanam Confessionem exercendæ, persuasione dicam? cum omnia illa tantis moribus, actibus occasione atq; ansam plane nullam dederint. & S. C. Maj. grauium relaxationem ac defensionem in Religione ac rebus Politicis sancte promiserit.

Pari ratione Catholici etiam, vti sæpius dictum est, per literas crebro,

erebro, rum vero etiam coram, sese declararunt, ac polliciti fuerunt, quod intentio eorum non sit, Ordines Augustanæ Confessioni addictos, in prouinciis, iurisdictionibus, possessionibus, & iuribus suis quoquo modo turbandi aut molestandi, sed exoptata potius atque aurea pace una cum ipsis, utpote membris S. R. Imp. fruendi, & periclitanti imperio succurrendi: modo & sibi suum ius intactum atque illæsum conferuerit, nec aliud post aliud clandestinis surreptionibus sibi subtrahatur.

Quod si quisque propriis contentus, aliena, peruerforum consiliatorum suauis ductus, non appeteret, ac fides vtrinq; inuiolata seruaretur, iam medicina morbo inuenta esset. Aequum enim est & iuri maxime consentaneum, ut unicuique ius suum, post sancitam Religionis pacem acquisitum, tranquillum atque integrum relinqueretur, cum dicta Religionis pax à Romanis Imperatoribus, Electoribus, Ducibus, Principibus atque aliis Ordinibus, sancita, optimum medium sit ac præstantissimum vinculum, quo pax in Imperio conferuerit ac ad posterum etiam propageatur. Verum spiritus iste Caluianus, ut mores ipsius ferunt, pacem tolerare nequit, sed vbiuis locorum solus sibi absolutum regimen in Religione ac Politia arrogat, quo & omnia ipsius consilia, actiones, dicta & facta vnice collimant. Modo Imperatori Romano debitum respectum, potestatem atque auctoritatem tribuit: modo ad externam saltem speciem nudumque nomen eadem detorquet: nunc Cæsari & Cameræ imperiali in paucis, nunc in pluribus, nunc per consequentiam in omnibus, derogat: modo in aliquibus controuersis certum iudicem, modo plane nullum recognoscit, sed, quemadmodum pax Religionis pacate omnium Ordinum consensu sancita fuit, ira etiam omnes causas non Cæsari aut Cameræ, sed omnibus ac singulis Ordinibus eorumque delectui, pari numero, diiudicandas esse clamat.

Sed huius loci non est, omnia ac singula spiritus istius attentata ac molimina explicare, cum alias satis notoria sint & perspecta.

Electores igitur, Principes atque Ordines, ut ad finem tandem properem, diuinæ iustitiæ, dispositionis admirandæ, ac vindictæ certissimæ memores, humanam infidelitatem, sagacitatem, astutiam atque dolum, quæ omnia delitamenta sunt coram Deo, agnoscant ac detestentur, consilia toti Imperio salutaria suggerant, ac Magistratui suo legitimo assistant, debitumque auxilium ferant, simulationes & dissidia,

dia, hæc ænus inolitæ, è medio tollant, amicitiam, concordiam atque imperii harmoniam restaurent, Religionis ac Politicæ pacem firmiter tueantur, neminem in possessione sua turbent aut molestant, spiritui Calviniano, cum Turca atque eius vasallo correspondenti atq; extrema tentanti (.vri Comitis ab Hohenloe ad Electo. Saxoniz comminationes de introducendis in Imperium Turcis & Tartaris testatum faciunt.) coniunctis viribus resistent, & Imperium Romanum, se ipsos, posteros, prouincias item & subditos suos à tristissima seruitute, hæreditario Christiani nominis hosti præstanda, atque totali interitu immunes conseruent.

Totus enim iam mundus intelligit, quod, dum Calvinianus iste spiritus omnes ac singulos, quasi actiones suæ ad impediendam saltem Austriacam & Hispanicam Monarchiam collimarent, excecære studeat, sub falso hoc prætextu Romanum Imperium cum præstantissimis suis constitutionib. omnino euertere, ac nouum Calvinianum regimen, & consequenter Turcicum dominatum introducere, firmare ac stabilire, denique totam Christianitatem (.quod Deus clementissime auerrat.) in discrimen temporalis atque æternæ salutis, faucibus hæreditarii hostis immittere, modis omnibus allaborauerit atque etiam nunc allaboret.

F I N I S.

INDEX

RERVM MEMORATV DIGNARVM, QVÆ IN HAC SECRETA PRINCIPIS ANHALTINI CANCELLARIA REPERVNTVR.

*Reinhold
ca
Angelica*

A

Gorum circa Wormatiam, & in Rhenanis terminis desolatio atque deuastatio. **9.** Articuli aliquot quibus Vnio fundata **16. 17.** **18.** &c.

Anhaltinus omne Patritie salutem in armis consistere demonstrat. **11.** eisdem cum legato quodam acta **17.** ad notum quemdam Dominum de Ferdinando Rege litteræ **13.** Eiusdem & March. Onoltzbacher ad Elektorum Palatinum epistola **12.** eisdem Norimbergæ vniu. **14.** professio **30.** eiusdem Protocolli annotationes **21.** cum Delegatis tractationis notum **22.** Amanuentis no in calamum delectat litteræ **23.** ad Solmenfis litteras responso **18.**

B

Bethlemus Transylvanus potioriter Regni Hungariæ principem occupat. **1.**

Bellum Bohemicum varie gestum **11.** Bohemicum incendium variarum Prouinciarum deuastatio. **2.** Bohemix Ordinum ad Principem Anhaltinum litteræ **106.**

C

Caluiniana Confilia & machinationes non occultari potuerunt. **13.** Commerceia contractum Imperialis varietim pedita **10.** Confilius Volentes, sapientia atque permisso Domini Imperatoris estigabilis **3.** Cinitates Imperiales æario præfecti, & Vnionu militarium copiarum persolutores. **12.** Confilii Ordines, etiam spiritus Caluinisticæ exagitati **11.** Grambe bis cocta mortis est, & proverbii stilus adplicatio. **16.** Comitatus Mansfeldiur Comitum Vitoru Principum ad N. **10.** Comitatus Mansfeldiur Comitum Principum Cretib. **10.** Confilii Acta **30.** Caluinisticæ Persecutionis resolutio. **11.** De Came-

Camerarii ad Principem Anhaltinum epistola 44. de Inlustrissimo Hassie Principe Mauritio, & aliquot ciuitatibus Imperialibus iudicium 82. 83. ad Cæsaream electionem Moenosiensifurtensem profectio 90. ad Principem Anhaltinum litteræ 93. 94. 95. eiusdem cum Frederico a Berg Cæsar Vuionis Norimbergæ tractatio. 133. 134.

D.

Deus Ter Optumus Maxumus clandestinarum Calumniantium machinarum Detector atque reuelator. 17.
Don Balthasars de Zuniga Consiliarii Hispanici Regi de bello Bohemico persuasio. 43.
Dona Baro Pragæ versus proficiscitur 50. eiusdem ad Principem Anhaltinum litteræ. 110.

E.

Elector Palatinus de o militum Mansfeldicorum milia, ipse Cæsareis publicatis litteris Patentibus, ipso facto contra Matthiam Imperatorem in Bohemiam misit 27. 28. Eiusdem ad Principem Anhaltinum facta reformatio 47. eiusdem in proprio suo concepto repetiti articuli 42. 43. 44. eiusdem nuntius splendida, & ob id suspensa, in Bohemiam profectio. 90. epistola exhibitum Principis Anhaltini memoriale concernens 91. Eiusdem fatales dies Critici 115.

F.

Figmenta Caluistica & falsæ impositiones verissimis, æquissimis fidelissimisque resolutionibus, atque dilutionibus refutata 11.

G.

Gabriel Bethlehemis potiorum Hungariæ partem occupat 17.
Generales bellum Bohemicum varie gesserunt. 11.
Wallace discursus domum Austriacam &

Ferdinandum Regem in electione Moenosiensifurtensi ad Imperatorem dignitatem non esse promouendum 11.
Gothardi à Statenberg quædam litteræ 107.

H.

Hungariæ Regem inter se partem diuisum, exhaustum, & potius parum in Gabrielis Bethlehem manibus coactum 11.
Humana consilia, confederationes inconstantes atque debiles potius 11.
Heibronnensis Consensus Actus 11.

I.

Imperiales ciuitates avario persequi, & Vindictionis iniuriarum copiam præbent 11.
Ioachimi Einelli Marchionis Brandenburgici ad Principem Anhaltinum litteræ 31.

L.

Lectones militarium copiarum Anno C. M. DC. XIX. primum reuelati 11.

M.

Machinationes & claustrum Caluisticum ab initio non occultum primum 11.
Maligna Calumniantium deceptio Caluistica & falsæ impositiones Caluisticamentis atque solutis 11.
Moneta aureo-argentea in primum Martialis Palatin Norimbergæ cula 11.

N.

Nomari, siue Nuntius Secretarius Onoltzbachiel permissio Consilia & litteræ 42.

O.

Olulines Romano Catholice Caluistico misissimum 11.
Onoltzbachius Provincialis Caluisticus Bambergæ & Heriboli amplius nullo modo perit 30. eiusdem, & A. Caluisticus Principis ad Electorem Palatinum epistola 12.
Ordinum Bohemiarum ad N. epistola 12. quærelæ ipsi Capitulationes minime leniunt 60.
Orschinovskys legatus Bohemicus, &

emalibz ad Conuentum Heilsbronnen-
sem missus [92](#)

P.

Primipilius Coryphæi Vnionis alios ad
arma incitauit [11](#)
Princeps Anhaltinus propriis suis autogra-
phis, Originalibus & documentis confun-
ditur [13](#) eiusdem protocolli adnotationes
[11](#)

R.

Romanæ Prouinciæ ab Vnionis copiis
multatæ bis in summam rerum perni-
cium, atque extremam inopiam redactæ [9](#).
Romanum Imperium, Vnusque Religionis
Ordines, Bohemæ Regnum, eisdemque
incorporatæ prouinciæ, per paucas dum-
taxat personas in summam calamitatem
præcipitatæ [11](#)
Romanam Catholicam Religionem Vnio-
nis Capita funditus extirpare voluerunt.
[12](#)

S.

Spiritus Calvinisticus astuta sua fallacia
procul ab aliquot Imperiales ciuitates
obsecrat, in eisdem glaucoma obicit, & in
periculo soli labyrinthum præcipitat [14](#)
per insignem Victoriam Pragensem con-
fuso & ruboridatur [16](#)
Solimæ Comitis ad Principem Anhalti-
num epistola [11](#) eiusdem alteræ ad eum.

dem Principem Anhaltinum litteræ [98](#). et
Norimberga alia epistola [123](#) eiusdem e-
liæ litteræ [145](#)

T.

Triumviri Vnionis Coronam Bohemi-
cam mox à præcipatione Pragenſi è
fenestris, arripere conati sunt. [14](#)
Tres, iuxta opinionem Monsieur N. summi
belli Duces hodierno tempore iuuentis ni-
mirum Princeps Anhaltinus, Mauritius
Princeps Auræus, & Marscallus Desdi-
guicius [71](#).

V.

Vnionis Coryphæi atque Primipili alios
ad arma incitauit. [17](#)
Vnusque in S. Rom. Imperio Ordines, Bo-
hemæ regnum, eisdemque incorporatæ a-
liæque Prouinciæ in summam calamita-
tem ab Vnionis Capibus atque Direc-
toribus præcipitatæ [12](#)
Vnionis intentio aliquot articulis & punctis
fundata [16](#).
Volrati à Pleſſen, Consiliarij Electoris Pala-
tini, ad principem Anhaltinum epistola [16](#).
Verum Electoris Moguntini de Anhaltino
Principe varicinium [99](#).

W.

Waldmanſhufi ad Archiepiscopum & E-
lectorem Moguntinum excusatio [86](#).

F I N I S.

18531

